

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iudicii vniuersitatis Et Cleri Coloniensis, aduersus
calumnias Philippi Melanthonis, Martini Buceri,
Oldendorpij, & eorum asseclarum, defensio**

Billick, Eberhard

Parisiis, 1545

Confvtatio Obiectorum per D. Iohannem Oldendorpium, LL. Doctorem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29474

est, quod in concilio Romano Felix papa constituit, & al-
legatur 1. quæst. 7. qui in qualibet ætate. Sic autem ha-
bet, illo per omnia custodito, ne ex eis vnquã, qui in qua-
libet ætate alibi quàm in Ecclesia Catholica aut baptizati
aut rebaptizati sunt, ad Ecclesiasticam miliciam prorsus
permittantur accedere. Quibus satis esse debet, quod in ca-
tholicorum numero sunt recepti, quoniam de suo ordine
& cõmunionem videbitur ferre iudicium, quisquis hoc vio-
lauit institutum, vel qui non remouerit eum, quem ex
eis ad ministerium clericale obrepisse cognouerit. Porrò
non sine diuina prouidentia factum arbitror, vt reiecerint
heretici in baptismo omnes pias cæremonias, neque enim
cõueniebat reprobum, deprauatum & toxico herese os ve-
nenatum baptisma, pulcherrimis diuinorũ charismatum
signis adornari & illustrari. Nemo coegit relinquere, ne-
mo cæremonias interdixit: ipsi se abdicauerunt, ipsi pro-
scripserunt, ipsi sese indignos eis iudicauerunt, ignari di-
uino fieri consilio, vt Chrisma non haberent, qui verè
Christiani non essent. Sic declinantes in obligationes ad-
ducet Dominus cum operantibus iniquitatem, Pax super
Israël.

Ab here-
ticis bap-
tizati licet
reconcilia-
ti non ad-
mittuntur
ad alio-
res ordinis
gradus.

Vltionem
esse diui-
nam quod
non habet
heretici
Chrisma

CONFUTATIO OBIE-

ctionum per D. Iohannem Oldendorpium, L. L. Doctorem.

Vando pro defensione veritatis inuictæ, de
peccato originis, eiusque in regeneratis aboli-
tione, contra Bucerum & Melanthonem fa-
ctionis Lutheranae facillè capita, tam proluxa
disputatione disserui, non indignum aut ab instituto no-
stro alienum fore arbitratus sum, vt in argumenti huius
calce, velut quoddam corollarium adiiicerem, paucisque
vel resellerem, vel lectori spectandas & ridendas propo-
nerem obiectiones, quas odio Cleri simul & impatientia,
ob interdiktam sibi in schola Colonien. Iuris Cæsarei
professionem, concitatus, scripsit Iohannes Oldendor-
pius, subito nobis è Iurisconsulto factus Neotheologus,
in alio foro iam litigaturus.

Cùm

Cùm ante sesqui ab hinc annum in curia Reuerendiss. Archiepiscopi Colonien. dispersum fama fuisset, Vniuersitatem & Clerũ nõ recipere doctrinam Buceri, neq; item probare eius vocationem ad Bonnam, ac paratos, si exigeretur ab eis, dare Iudicij sui rationem scriptã, quidam Anglicorum quem prius mihi familiarissimè cõiunctum habebam, nunc vero religionis dissidio auersum, (à cuius nomenclatura ob veterè amicitiam abstinéo) Iudicium illud nondum aut visum vel lectum (tantum in noua religione breui profecerat) superbo præiudicio despiciens, prodeat (inquit) libellus, prodeat, Bacchantem quempiam eis quæ respondeat quàm mox subornabimus. Quod profectò nõ inaniter prædictum fuisse probat euentus. Nec enim quicquam scriptorem istum aptiore figura vnquã depinxerit. Sic Bacchatur, sic inuehitur furibundus in Clerum, minatur, fulminat, crepat, nõ loquitur sua verba, & Thraloniam egregiè exercet, pronuaciat, iudicat, damnat tãquam ex autoritate: nesciès homo stolidus, & ad hãc palestram indoctus, quã sit ei in re theologica curta suppellex, quantumque distet à rabula fœrensi Theologus verus. Dispaream si quicquã viderim ab aduersariis stultius & ineptius hucusq; profectũ: quod ne ipsi quidem abnuerint aduersarij. Diu mecũ hësitauì fanus ne esset homo, ac Helleborus potius quã responsione curãdus, donec incidit in mentem promissi Bacchantis memoria. Hic nefariũ esse duxi, non impendere veteri amico (licet iam alienato) tantũ opellæ, qua bacchantis sui nõ minus stultas quàm lymphatas fatias, neniãq; tam deliras quã indoctas quiret cognoscere, suauiterq; se illis oblectare. En igitur à Bacchante illa taxata Colonienfis Iudicij verba cum ipsa censura primò reponentur: quo me citra omnem calumniam dicere verè quisquis vtraque scripta legerit, suo etiam iudicio cogatur fateri, Nunc lector, inspice, expende: miraberis, iurabis et Oldendorpio Dollendorpium factum. En nunc: Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu? Parturient montes nascetur ridiculus mus.

Oldendorpius.

Secundarij Colonien. in pseudoiudicio.

Concupiscentiam, quæ reliqua est post baptis-

num, facit esse peccatū seu iniusticiam, atq; adeo *Iudicium*
 contendit, baptizatis perpetua pœnitentia, perpe-
 tuaq; ignoscencia ac remissione peccati origina-
 lis opus esse. Neque enim fatetur, per baptismum
 peccatum illud semel auferri, sed tantum intuitu
 Christi, baptizatis non imputari ad damnationē,
 si tamen peccato rursus non seruiant. Quo dicto
 manifestē extenuat gratiam baptismi, & meritum
 sanguinis.

*Quare facitis hic mentionem solius sanguinis, & non corporis: cū
 alibi adducatis Paulum facientem solius corporis mentionem? Per
 hoc enim vultis ibi aduersus Dn. Bucerum probare, quod non sit
 opus calice in Sacramento: quia Apostolus sanguinis non meminuit.
 Iam si omnia vestra debeant accipi pro oraculo Apollinis: certē cō-
 sequitur, in sacramento non esse opus pane, quoniam vos meritum
 tribuitis sanguini, nullam mentionem facientes corporis. O perfidī
 hærēarchæ.*

Obiector te Lector, num videris quæquam alicubi magis *Orthodo-*
 rude aut imperitum? Prouinciam sibi assumit certandi de *xus.*
 re theologica, cū ne prima quidem rudimēta cathecume- *Oldendor-*
 norum norit. (vt de Theologiæ elementis taceam) Dispu- *pius rudi-*
 tari de sacramentis: & nescit baptizate nos in Christi san- *mentorū*
 guine lauati, Eucharistia pasci. Querit: Cur faciamus hic mē *fidei igna-*
 tionem solius sanguinis, & non corporis, cum alibi adducamus Apo- *rus, dispu-*
 stolam facientem mentionem corporis & non sanguinis. *tat de my-*

Respondeam ne Lector, an irascar tantę imperitię? Sed *sterius.*
 ne tam acutus disputator se putet contemni, faciam quod
 monet Apostolus, Infirmum in fide suscipere, instruereq;
 in spiritu lenitatis.

Respondeo igitur, Nos hic sanguinis facere mentionem
 potius quàm corporis, quia aliud est baptismatis, aliud sa-
 cramentū Eucharistię: aliud est lauare, aliud pascere. Ba-
 ptismus symbolum est spiritualis lotionis ab omnibus pec-
 catis, quod & ratio nominis indicat: Eucharistia refectio-
 ni: Latio sanguini tribuitur: refectio pani illi supersubstā-
 tiali, quo corpori Christi amplius incorporamur. Verum
 interim

interim non abnuimus corpus quoq; Christi ad baptismum pertinere, ob id quod peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui, iusticiae viuamus per gratiam Petri 2. Vnde quicumq; baptizati sumus, in morte eius baptizati sumus, consepulti illi per baptismum in mortem Roman. sexto. Atq; adeo cum beato Augustino docentibus vnumquenq; fidelium corporis & sanguinis Domini participem fieri participem, quando in baptisate membrum Christi efficitur. Sed & cum eodem (vt singulorum sacramentorum proprietates exprimatur) dicimus, nos in baptismo velari, & spergi & lauari sanguine: in Eucharistia vero cibo illo spiritali refici. Vbi ergo de ablutione peccatorum agitur, sanguinis facimus mentionem, quem elementum liquidum in baptismo nobis figurat. Vbi vero de cibo illo agitur, verum Christi corpus & sanguinem sub panis specie exhibemus. Vtrinq; verò speciem, hoc est, panis & vini, quando sacramentum. Hic si sint Theologi, Clerus, & Iurisperiti, quales tibi fingis, non optimo iure dicent tibi? Eatis domine Doctor de Antiqua Villa, primū ad Catechistas, & (salua excellentia vestra Doctorali, saluis annulo, caputio, osculo, libro aperto, quorum solus habetis intelligentiam) hec pericula fidei rudimenta discatis, & tunc cum Magistris nostris & Secundariis, aut Leguleis Colonien. si placet, disputetis. Vis & ex sacris audire cur fecerimus hoc loco sanguinem potius mentionem quam corporis? Apocal. pri. Lauit nos peccatis nostris in sanguine suo. Apocalyp. 22. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem: Foris autem canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis seruantes, & omnis qui amat & facit mendacium. Vt forsitan quotatur Oldendorpius Apocalypseos ænigmata se non intelligere, se lura explicare, non figuras. En quod dicit Iohannes apostolus prioris epistolæ suæ capite primo: Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato. Et Apostolus Heb. 13. Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem populum extra portam passus est, vbi percusso latere eius exiuit sanguis & aqua, Iohan. 19. Vtique in ablutionem peccatorum nostrorum quam baptismate consequimur, in quo renascimur per spiritum aquam & sanguinem. Hoc salutis eterne pignus

ignus ac testimonium firmissimum recipimus in mortali
 isto corpore i. Iohan, quinto: Tres sunt qui testimonium
 dicit in terra, spiritus, aqua & sanguis, & hi tres vnum sunt.

Quomodo vero tria tam diuersa sunt vnū? Nempè baptis-
 ma vnum est. Constat enim in symbolo, vnum baptis-
 ma in remissionem peccatorum. Constat autem baptisma
 tribus rebus quæ hîc suo quodam modo cōfluunt in vnū:
 spiritu, aqua & sanguine. Aqua adhibetur in sacramentum
 visibile, per inuocationem sanctæ Trinitatis, Spiritus in-
 uisibiliter sanctificat, Sanguis exoluit precium pro pecca-
 tis. Hæc respondisse ad primam eius quæstionem, suffecerit
 in præsens. Nolo enim Oldendorpium nostrum rapere
 mecum in altiore disputationem, & mysteria baptisma-
 tis, qualia sunt apud Apostolum Paulum in priore ad co-
 rinthios epistola, ad Romanos item, & ad Ephesios, à Neo-
 theologo exigere.

Verèdum enim, ne si hominem mysteriorum fidei rudem,
 in mare rubrum (propriam baptismatis figuram) pertraxe-
 ro, vndis obrutus submergatur cum Aegyptiis, qui transi-
 tu poterat saluari.

*Pergit, Tam si omnia vestra debeant accipi pro oraculo Apollinis, Oldendor-
 certe consequitur, in sacramento non esse opus pane, quoniã vos me-
 ritum tribuitis sanguini, nullam mentionem facientes corporis.*

Prodigiosa illatio. Nō habes disputator acute, Syllogis-
 mos alios, aut alia Dylemmata, quibus oracula nostra sub-
 uertas? Hæc nimis anomala est illatio. Quibus legibus ita
 permixtum est argumentari: Colonienfes affirmant me-
 merito sanguinis Christi nos baptizari, ergo non est opus in
 Eucharistia panis specie? Quæ talis est illatio, ac si quis ar-
 gutetur: Lotus est aqua in balneo, ergo comesturo nihil opus
 est pane. Dialecticorū canones huiusmodi argumētationes
 alapis & ferulis emēdant. Ac tu nō es legibus Dialecticorū
 alligatus, habes leges alias, & canones, quibus confidis oīa
 posse, ex æquo iniquū, & rursus ex iniquo æquum: ex malo
 bonū, & rursus ex bono malū: è sacro prophanum, & con-
 tra è prophano facere sacrum. atq; hinc adeò per Theolo-
 gorum césuras transuersus irrumpis. Sed profer vnā ex le-
 gibus quæ tam numerosę tibi in promptu sunt, quibus tam
 malam quoque consequentiam efficias bonam.

Male

*Quid sit
 apud Io-
 hannē, hū
 tres vnū
 sunt.*

*Orthodo-
 xus.*

*Inepta
 Oldendor-
 piū argu-
 mentatio-
 nes.*

*Oldendor-
 pius alli-
 gatus legi-
 bus civili-
 bus Dia-
 lecticas
 non putat
 ad se per-
 tinere.*

Male te habet quod Colonienſes tribuunt merito ſan-
guinis Chriſti virtutem baptiſmi, non facta corporis me-
tione. Male item quod communicaturo Laico dant ſacra-
mentu corporis, non ſanguinis. Poſteriori huic ſuo reſpo-
debimus loco, ne miſceamus materias ac cōfundamus. Ve-
rū prius illud ideo faciunt, quia aqua tantū aqua eſt, &
ad abluendum peccata proſus inefficax, niſi vim accipiat
à merito ſanguinis Chriſti in verbo dei. Sed de ſanguinis
merito dubitas. Quid audio? ſungū ne loquentem, an la-
dæum? Saracenum vel Paganum? qui neſciat ſanguinem
Chriſti preciū eſſe redemptionis noſtræ? Preciū qui de-
dit, precio meruit & comparauit ſibi merces remiſſionem
peccatorum noſtrorum, iuſtificationem & vitam æternam.
Vides ergo hæc omnia merita eſſe ſanguinis Chriſti, quæ
nihil eſt in ſacris frequētius. Ad Ephel. 1. Gratificauit nos
in dilecto filio ſuo, in quo habemus redemptionē per ſan-
guinem eius, remiſſionem peccatorum. Item 1. Pet. 1. Non
corruptilibus auro vel argento redēpti eſtis, de vana ro-
ſtra conuerſatione paternæ traditionis, ſed precioſo ſan-
guine quaſi agni immaculati & incōtaminati Chriſti. Iſt.
1. Corinth. 6. Empti eſtis precio magno. Et actū. 20. Po-
ſuit vos ſpiritus ſanctus episcopos, regere Eccleſiam dei
quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Tu qui abſolutā iuris cog-
nitionem tibi vendicas, qui confidis te ipſum eſſe ducem
cæcorum, lumen eorum qui in tenebris ſunt, eruditor
iſtipientium, magiſtrum infantium, qui in legum & canonū
ſapientia gloriaris, & huc uſq; extolleris, vt etiam de celo-
ſuris Theologorū audeas ſublīior pronunciare, hæc p̄-
ma elemēta ignoras, Magiſter ſcilicet in Iſraēl? Et poſt
diſertam, doctam, ac ſpectoſam argumentationem, vide
ctor, quantum ferociat, quā crudeliter deſeruiat in mil-
ros Secundarios, ictu vno medios tranſuerberat omnia

Vide quo perfidi (inquit) Hæreſarchæ.

modo Ca. Obiicit nobis Auguſtinum de Cōſ. diſt. 3. per baptiſmi
nones ſuos vbi Ariſtarchus noſter memoria lapſus eſt: habetur enim
teneat & diſt. 4. Nec ad ſōtem recurrit vnde illud Auguſtini de
ealleat Ol ptum eſt, & allegat eū de baptiſmate paruulorum, cum
dendorpi- beatur libro primo de peccatorū meritis & remiſſione ca-
66. pite vltimo. Vbi Auguſtinus oſtendit proſus ablu pecc-

tum in baptismo, manere tamen concupiscentiam ad certamen id quod etiam aliis libris diligenter inculcat, & nos non semel allegauimus. Sed quid hunc Augustini canonem nobis obiicit? Quid habet à iudicio diuersum? Relege canonem illum, relege quoque iudicium, & vide si non sit eadem utrobique sententia, Peccatum auferri, concupiscentiam manere. Næ hic homo egregiè delirat, qui nobis sententiam nostram quasi diuersam opponit: aut si putat contraria esse, caput habet vacuum cerebro.

Dicit naturam nostram repugnare Deo, nec aliud facere posse: quod ne de diabolo quidem catholici ausint affirmare. vbi & Paulum malè interpretatur, reddens pro animalis homo, naturalis: & videtur damnare naturam bonam, ac sentire idem cum Luthero, dicente, quod contritio ante gratiam gratum facientem, faciat magis peccatorem. Quod autem hæc Lutheri sententia ipsi placeat, vel hinc apparet, quod alibi docet veram pœnitentiam ex vera fide & charitate Dei nasci. Quæ plerunque pœnitentia fidem viuam & charitatem Dei præcedat, atque ad hæc Dei dona hominem disponat. Vnde Christus & apostoli prædicabant pœnitentiam in remissionem peccatorum. Sic Actorum octauo Petrus adhortatur Simonem Magum: Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si fortè remittatur tibi. Et Cornelio Centurioni profuerunt sua opera antequam fidei lumen acciperet.

Aequè est rationabile quod scribunt me dicere, naturam nostram repugnare Deo, nec aliud facere posse. Ego enim non naturam, sed naturam peruersam posui. Et non posse aliud quam repugnare Deo: non natura in se, qualis à Deo creata est considerata, asscripsi, sed natura corrupta, sicut per peccatum originis facta est Deo rebellis. Neque illud ex me, sed ex verbo scripsi Domini, & Pauli, quod

M ipsum

Iudicium.

Bucer.

ipsum etiam in secundo articulo allego, videlicet quod Dominus ait: Nisi quis renatus fuerit, non potest videre regnum Dei, Iohau. 3. Et Paulus, Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum: legi enim Dei non subditur, neque enim potest, Romano. 8. Item: Naturalis homo non percipit ea que sunt spiritus Dei. In istis & similibus dictis, qualia sunt: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum, &c. Testatur spiritus sanctus utique aperte, Hominem extra Christum non posse aliud quam repugnare Deo, Hoc ipsum, & nihil aliud de potentia vel impotentia nature humane docuit. Impotentiam ad bonum corrupte nature secundum verbum dei fassus & attestatus sum: ipsi vero in se natura nihil derogauit. Unde hac tertia calumnia est: Colonienfium deputatorum. Hactenus Bucer.

Orthodoxus.

Locus que Colonienfes taxauerunt in libello de doctrina & vocatione Martini Buceri ad Bonnã, habet ad verbum: Secundo. Ex descriptis modo fide & agnitione Dei in Christo, adduco homines in veram, viuam & actiualem agnitione sui ipsorum,

Bucer.

& inde in verã contritionem ac penitentiã totius veteris hominis, quo bene & sensibiliter cognoscãt, recogitãtque, quod propter naturã suã peruersã, Deũ, eius beatificum verbũ, & dona, non possunt cognoscere, multo minus petere atque acceptare: vt quoru sensus, indoles & affectio, Deo totaliter aduersentur, sicut B. v. alius testatur, quod naturalis homo res diuinas neque comprehendere valeat, neque acceptare. Ita Bucer.

Orthodoxus.

Bucer queritur, quod Colonienfes sententiã eius referat subtrãcta vòcula, peruersã, ac quasi damnet naturã integram, qualis à Deo creata est, cum ipse de peruersã sit loquutus. Miror quo iure Bucer queratur, calunietur que iudicium illud. Verba iudicij sunt: Dicit naturã nostrã repugnare Deo, nec aliud facere posse, quod ne de diabolo quidẽ ausint catholici adfirmare. Quando referunt naturã nostrã, modestius aliquanto & verius quã ille, peruersã: quæ causa est, vt intelligatur natura integra, qualis à Deo creata est: An est natura nostra adhuc integra & nondum corrupta? An adhuc nascimur quales in paradiso à Deo creati sumus? Idcirco quando nostrã dicunt, utique corruptã illã significant, in qua omnes nascimur: quod vel ex eo fit liquidũ quod eã ipsã componunt, cũ natura diaboli lapsi: cui incorruptã naturã quis conferat?

Bucer nõ benè queritur de iudicio delectorum.

Itaque

Itaque reprehendunt, quod Bucer naturam nostram, hoc est, naturam corruptam, dicit nihil posse aliud quam repugnare Deo: quod ipsum ne de diabolo quidem multo corruptiore autem Catholici affirmare. Et manet Bucer qui erat antea calumniator, Colonienſes veridici & candidi. Si queri oportet de Colonienſi. censura, iustior erat querela, quod multa præterierunt, graui censura dignissima. Nam quod Bucer naturam appellat peruersam, an non est reprehensione dignum? Deinde quod in Christianis & baptizatis fidelibus ad quos scribit, & de quorum loquitur natura, potiore facit naturam deprauationem quam Dei gratiam, imò quam spiritum sanctum, quem in baptismo omnes acceperunt? An non est hæretis inexcusabilis? Atqui Colonienſes, cum vitæ logomachia causa, tum quod singula excutere molestum esset, non omnia fortè annotarunt. Nūquid ob id sunt & nobis silentio comprobanda, præsertim cum tantoperè ea Bucerus vrgeat? Non opinor. Nec iam est logomachia vt de vocibus certetur, quum res ipsæ vocentur in discrimen. Nimirum Bucer cum tot scateret præterea erroribus, deberetque Colonienſibus, qui multos præterirent intactos, gratiam, queritur quod vnum indicatur. Sed ne hoc quidem: accusat eos calumnia, quod mitius & modestius quam ipse locuti, naturam nostram noluerunt appellare peruersam. Vult dictum illud, Non posse aliud quam repugnare Deo, valere de natura peruersa.

*Delecti
Colonienſes non omnes Buceri hæretis annotarunt.*

Quæ est autem peruersa ista natura? An humana post lapsum? Sed hæc per peccatum inobediencie corrupta legimus, & viciatam, & prauam, & pronam ad malum: non autem peruersam. Gloriosi verbi Dei iactatores quos, ne iota vnum præterit in scripturis, ostendant in eis si possunt, naturam hominis originali peccato peruersam. An idè valere putat, peruersum esse quod corruptum? At nos hæc tantum ferè putamus distare quantum homo distat diabolo. Cecidit quidem vterque in peccatum, sed alter altero grauius: nec ita vt sit vterque peruersus: cum peruerſi sit casus grauiſſimus. aut dicatur, quid nequius, quid peius adhuc aut grauius cogitari possit quam esse peruersum? Quæ admodum enim res vertibilis & incoſtans, nunc huc nunc illuc inclinatur, rursusque erigitur, ac de nouo vertitur, donec tandem tota voluta peruertatur, nihilque

Natura humana corrupta quidem sed non peruersa.

M ij retineat

retineat status prioris. Ita homo peccando à reſtitutione variè inclinatur, ſed non dicitur peruerſus quamdiu reſtat altius aliquid, ad quod inclinetur aut vertatur. Diabolus peruerſus eſt, nec habet quo magis à Deo auertatur, neque amplius in ſtatum priorẽ reuertitur. At homo auerſus, viciatus, corruptus, cõtaminatus, inflexus & infirmatus eſt, ſic tamen vt ſanari queat & erigi, & purgari, per Dei gratiã conatus arbitrij liberi regentem & perficiẽtem. Quod peruerſum eſt, habet coniunctam obſtinationem & deſperationem: ſicubi enim ſpes eſt, aut aliquid huiusmodi, nondũ omnia peruerſa ſunt, quamuis auerſa, inclinata & in eueſionem ſint prona. Omnis natura peruerſa, hoc quod peruerſum in ea eſt, nunquam recuperat. Natura verò humana quantũlibet infirma, ſanatur: corrupta reſtituitur, prona & incurua erigitur. de ea enim ſcriptum eſt: Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale immortalitatem. Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria: ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute: ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione. Oſtendant Aduerſarij ſimiliter & angelos malos ſuam originem amiſſamque naturæ dignitatem recuperare. Ergo illorum peruerſa eſt natura, hominũ verò tãtummodo deprauata. Nec poterit extorqueri nobis, vllum vnquã hominum quamuis perditiffimum, peruerſum natura: quãquam fatemur quosdam peruerſi voluntate: quomodo & patres & ſcripturæ loquuntur. Vnde Prouerbiorum 17. Qui peruerſi cordis eſt non inueniet bonũ, hic cordis nomine intelligitur volũtas. Nec multum diſtat hoc dictũ à ſententia Apoſtoli, qua pronũciat hæreticũ hominẽ ſubuerſum & proprio condẽnatum iudicio, ſimiliter Prouerb. 16. Homo apoſtata, vir inutilis graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malũ, & omni tẽpore iurgia ſeminat. Que omnia reperiũtur in hæreticis, quos propterea nõ abnuimus peruerſos, ſed obſtinata volũtate, non natura. Nec aliter patres de naturæ peruerſitate cõſtituunt: quæ cauſa eſt, vt in diiudicando libro Bucerano, nõ voluerint Colonien. morari in hac vna vocula: arbitrati forſan Bucero, caſu aliquo, pro natura corrupta excidiſſe, naturam peruerſam. Sententiam tantũ cenſoria virgula notarunt.

Quoridã voluntas peruerſa, non natura.
84.

Præclarè

Præclarè verò homo lepidus, putat se ab errore quem Colonien. taxarūt satis repurgatu, vbi cōst iterit ipsum nō damnasse naturā integram, factūque bene, quod tam di- rē tamque grauitè dānat naturam nostram corruptā, cui tantū illigauit malicie, vt propter ipsam affir met homi- nem nō posse aliud quā repugnare Deo, quin & verbis Christi & Apostoli quæ de humana carne allegat, putat dogma illud ita sibi confirmatum, vt nobis persuasum ve- lit non esse inuentum à se, sed inspiratum, doctum & com- mendatum testimonio spiritus sancti. Equidem facilè as- sensero nō esse à Bucero hunc errorē primo omnīū dicta- tum, vt qui veteres hæreses libèter soleat reuocare & pro- fiteri. At verò vt spiritus sanctus tale quippiā nobis teste- tur, ita demum credā, dū persuasum mihi sit Marcionem & Manichæum, insanos vtique hereticos spiritu sancto edo- ctos, haud dissimilia de humana carne docuisse, Sed neque scripturis sacris quas quidem hactenus, siue in libello illo Bonnen. siue in hac sua respōsione protulit, hoc ipsum ef- fici posse, erit in propatulo, vbi sensus earūdē scripturarū, certus & verus patuerit, voluerimūque quā parū diale- cticè colligat norma adhibita vel altero tantū oculo dispi- cere. Nam quæ est cōsequētia, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nō potest videre regnū Dei, ergo na- tura nostra corrupta nō potest nisi repugnare Deo? In qua syllogismorū figura ita colligitur? Cur nō potius cōtrariū eius inferet? Ergo natura nostra nequit repugnare Deo, vt- pote, tam inualida quæ ne videre quidē deū nisi baptisma- te resecta queat: Quæ si est absurda cōsequētia, quāto ab- surdior est hæc quam facit Bucerus? Non potest videre regnū Dei, Ergo nō potest nō repugnare Deo. Perinde ac si quis argueretur, Non datur potestas videndi Cæsarem, Er- go vires adduntur quibus nequeat non oppugnare Cæsa- rem. Tales sunt & reliquæ illationes omnes ineptissimæ. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum, Ergo natura nostra nō potest nisi Deo repugnare. Anima- lis homo nō percipit quæ sunt spiritus Dei, Ergo Deo re- pugnat. Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum, Ergo natura corrupta, non potest Deo nō repugnare: quasi idem sint carnis corruptio & carnis sensus.

Bucer cō- tendit na- turā ho- minis non posse non repugnare Deo.

Soluitur Buceri ar- gumenta.

Præterea & vim facit scripturis illis, in quibus cum sit manifestus tropus, vult ipsam rerum naturam intellectâ. Siquidem quando dicitur: Qui in carne sunt Deo placere non possunt, siue carnis nomine ipsam substantiam, siue concupiscendi naturam intelligas, neutrum potest consistere. Si enim substantia intelligatur, iam tollitur vera & naturalis carnis nostræ resurrectio: quid resurgat enim caro quæ Deo placere non potest? Coniiciuntur quoque in disciplina Dei omnes homines, quam propter carnem donec viuunt euitare nequeant. Atqui ita fiet, vt Deo non placuerint sancti patres, Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Virgines, denique & ipse Christus, nam & Christus veram habuit carnem.

Concupiscentia naturalis non est Deo inuisa. Quod si intelligatur concupiscentia illa naturalis carnis, idem nihilominus fiet, cum nemo sanctorum affectibus, & naturæ concupiscentia vacauerit. Quin & de Christo legitur, quod in horto cœpit cōtristari & mœstus esse, Matthæi vigesimosexto. Item pauere & tēdere, Marci 14. Orare quoque, Pater mi, si possibile est transeat à me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis: quæ omnia vera argumenta sunt humanam in Christo naturam, naturali concupiscentiæ obnoxiam fuisse. Attamen eò vesane arbitror aduersarios nondum processisse, vt & Christi carnem adseuerent Deo placere non posse.

Germanum ergo & verum sensum talium dictorum, necesse est aliter accipi, & spiritum sanctum, non illud quod Bucerus, sed quod sancti patres intellexerunt verbis illis significasse.

Opera carnalia deo non possunt placere. Exponunt autem patres locos illos, de operibus carnalibus quæ destinata voluntate perficiuntur, non de carne ipsa aut concupiscentia suos limites non egressa. Chrysostr. in 8. caput ad Roman. Qui in carne, inquit, sunt, Deo placere non possunt. Quid igitur? trucidabimus ne corpora nostra, migrabimusque ex hac carne, vt Deo placeamus? An iubetis homicidæ simus, cum ad virtutem nos ducere prætexuerit.

Per animam spiritu sancto erectam caro si spiritualis. Vides quantæ nascantur absurditates, si quæ dicuntur simpliciter acceperimus. Carnem ergo hic dicit, non corpus, aut corporis essentiam, sed vitam carnalem ac mundanam, delictis, luxuriamque plenam, quæ totum hominem carnem facit. Quemadmodum enim qui spiritu sancto erecti exultant, corpora

corpora etiam sua spiritalia faciunt: ita vicissim, qui ab eo resiliunt ventri voluptatiq; seruietes, animam quoq; suam carnem faciunt. Non quidem essentiam, substantiamque illius immutantes, sed nobilitatem perdentes. Ponitur autem hic dicendi modus, & in veteri testamento ubiq; quo caro vitam significat crassam, cœnosam, hoc est, absurdis voluptatibus turpiter implicitam. Etenim ad Noë dicit Deus: Nō permanebit spiritus meus in hominibus istis, eo quod carnes sunt. Atqui & ipse Noë circumdatus erat carne. Verum non hoc erat crimen illud, quod Deum offende-
 bat, carne videlicet circumdatum esse. Naturæ quippè hoc erat. Sed quod vitam carnalem susceperant. Propterea & Paulus dicit: Qui in carne sunt, &c. Idem in caput sextum Genesis, ubi dicitur: Non permanebit spiritus meus in homine, eo quod caro sit, sic interpretatur: Hoc est, eo quod carnalibus operibus seipso totos dedunt, & animæ substantia abutuntur, & quasi sola carne circumdanti anima carerent, sic vitam suam absumunt. Perpetuus enim scripturæ mos est, carnē vocare carnales, sicut & virtute prestantes, carnis expertes nominat, quemadmodum Paulus dicit: Vos autem non estis in carne, &c.

Irenæus.

Multo pluribus verbis idem ostendit beatus martyr & episcopus Irenæus libro contra hæreses quinto. Et inter alia ita habet: Bene igitur Apostolus ait: Caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt. Et qui in carne sunt Deo placere non possunt: non substantiam reiiciens carnis, sed in fusionem spiritus attrahens. Et propter hoc ait, Vos autem non estis in carne, sed in spiritu, siquidem spiritus Dei habitat in vobis.

Epiphanius.

Et Epiphanius aduersus heresim Dimeritarum: Caro semper in scriptura reprobatur propter sientem in ipsa eo cupiscentiam. Non omnino autem carnem ipsam reprobatur, sed quæ ex ipsa fiunt reprobatur Deus verbum. Nam opera quæ in ipsa fiunt mala, palam reprobatur: ipsam verò carnem, sanctum Dei templum ostendit, in eo qui carnem ipsius sanctificauit &c. Idem contra Marcionitas: Ne quis accuset sanctum Apostolū, velut qui dixerit: Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt: non enim omni carni culpam attribuit. Quis enim accusabit electos Dei?

M iij Quomodo

Quomodo non possidebit Maria sancta cum carne regnum
cælorum, quæ scortata non est, non petulans fuit, non
dulterium commisit, nullum flagiciosum carnis opus per-
petrauit, sed impolluta permanfit? Nō igitur de carne di-
cit, quod non possideat regnum cælorum, sed de carnali-
bus hominibus, qui opera mala per carnem faciunt.

I. Isychius.

Isychius Hierosolymitanus, libro 3. in Leuiticum, ante
circumcisionem homo abominabilem habet carnem & im-
mundam, mundatur autem per circumcisionem, quæ ima-
ginem gerit resurrectionis mortuorū, &c. Constat autem
circumcisionem figuram tantum fuisse baptismi, gratia lon-
gè maiore præditi.

Augustinus.

Augustinus libro 65. quæstionum: Carnem & san-
guinem Apostolus opera carnis & sanguinis appellat. Nā
si propria hęc substantia carnis accipienda est, quid dicent
de his quibus scribit idem Apostolus: Vos autem in carne
non estis, sed in spiritu? Nunquid nam Romani carnem
non habebant, quibus Apostolus scribebat? Sed in carne
(inquit) non estis, id est, non estis carnales, non facitis o-
pera carnis quæ inimica sunt Deo, quæ legi Dei nō subii-
ciuntur. Qui autē in carne sunt (inquit) Deo placere non
possunt.

*Quomodo intelli-
gitur pru-
dentia car-
nis, inimi-
ca Deo.*

Ad eundem modum patres & illud exponunt quod
Bucer ex apostolo allegat: Sensus carnis inimicitia est ad-
uersus Deū. Vbi Erasmus & recentiores ferè omnes ver-
terunt affectus carnis. Vetus autem translatio, nunc sapien-
tiam carnis, nunc prudentiam interpretatur: quod nemo
vnquam accepit de natura carnis dictum. Alia longè res
est, carnis natura, alia sapientia carnis aut affectus. Natu-
ra perpetua est, prudentia mobilis & volatilis, quæ nunc
cupiditatem sequitur luxuriæ, nunc gloriæ, nunc opum,
aut deliciarum, non ad eundem in omnibus modū. Chry-
sostomus affectum carnis maliciam dicit, nihilquæ minus
hęc quàm de substantia & essentia, sed de virtute & malicia
magis differit, ostendens te nunc gratia spiritus sancti hoc
posse quod in lege non poteras, in tuāquæ esse deinceps po-
testate, carnalem fieri vel spiritalem. Neque enim (inquit)
legi mentis nostræ peccatum nunc rebellat, neque nos ca-
pituat quemadmodum antea, sed omnia ista cessarunt dif-

obomato

in m

soluta

solutaque sunt humiliatis, simul terroreque; suppressis passionibus illis, quæ spiritus sancti gratiam verebantur tremebatque; & cæt. Nec aliter eius abreviator Theophyl. in epistolam ad Roman. 8. Et Ambrosius in eundem locum ita scribit: Nō carnem dixit inimicam, sed sapientiam carnis, id est, non substantiam sed actus aut cogitationem siue asseuerationem, quæ nascitur de errore, & c. Ita & reliqui patres, vt existimé ad ostendendam sententiam verborum Apostoli, neminem requirere vltiora testimonia patrum, quandoquidem semper creditum fuit, spiritum sanctum, de quo falsè Bucerus gloriatur, per hos ipsos, quos modò citauimus decessisse & instruxisse Ecclesiam Dei: satis ergo iam perspectum est, Apostolum nō voluisse, carni nostræ tantam infarcire maliciam, vt propter eam nemo queat non repugnare Deo, sed eos tantum reprehendere, qui nulla impulsu necessitate, vltro & volentes se concupiscentiis & voluptatibus carnalibus dedunt, inque eis ipsis malunt volutari, quàm secundum spiritum, cui obtemperare vtiq; poterant, ducere vitam.

Atq; hic Buceri error, vix parum distat ab insana Valentini, Marcionis, & Manichæi heresi, qui carnem humanam asseuerant naturam malam & incurabilem, vt hinc negent Christum veram carnem habuisse, vtpote Deo indignâ. Hoc solo, si exactè rem dispicimus Bucero fortasse deteriores, quod non distinguunt carnem integram, à carne corrupta, & cui Bucer tantam vim malorum tribuit ex propagatione, huic tribuunt illi ex origine & creatione maliciam. Sed quantum discrepat alter ab alteris: Vnus solus Christus carnem habuit incontaminatam. Adam vero & Eva ad momentum duntaxat in carnis integritate perstitērunt, vt tantillum tempus damnationem Buceri euadant. Ergo iis exceptis, de reliqua omnium hominum carne Bucero cum illis conuenit: quemadmodum enim Valentini, Marcion & Manichæus humanâ carnem (quam volunt omnibus esse corruptam & malam) faciunt intrinsecabilem, incurabilem, semperque quoad viuatur destinatam ad peccandum: Ita prorsus Bucerus, nec verbulo mutato de carne per propagationem corrupta, docet. Quæsi si fortè propterea nondum quis censeat per omnia Valentianum,

*Bucerus
lapsus in
heresim
Mani-
chæi, Mar-
cionis &
Valentini
de carne
hominis
qualis
nunc est.*

tinianum, Marcionitam, aut Manicheum: cōstat tamē plerūquam semī Valentinianū, semī Marcionitam, ac semī Manicheum, necessariō fatēdum. Quantulum enim intererit: Quid de carnis corruptæ qualem nos circumferimus malicia, illi constituunt, quod non idem asseueret Bucero. Iam diu sepulta fuit infamis ista hæresis, sed reuocante ab inferis Bucero omnia monstrorum genera, & hoc quoque prodigiosum caput rursus terris ostentat.

Non sum autem sollicitus ne scripturæ sacræ autoritatibus aliquid obtineat, sic olim confossa est, sic extincta & ad inferos relegata per egregios orthodoxæ fidei doctores, quorum plerique in catalogo numerantur sanctorum, qui non modò autoritates quas Bucerus eodem quo Valentinus, Marcion, & Manicheus sensu pro suæ hæresis simulatione allegat, iam olim aduersus insanos illos, syncretiter, purè & catholicè explicuerunt, verumetiam ipsam hæresim verbo Dei solido & indubitato clarissimè confutarunt. In quibus sunt beatissimus martyr & pontifex Irenæus. Epiphanius item & Tertullianus & Augustinus, & alij plures veterum scriptorum Ecclesiæ, qui passim in libris suis hæresim illam insectantur.

Quis confidat autem melius idipsum posse præstare quàm egregia illa Ecclesiæ luminaria fecerint? Idcirco nō multum morabor in hæresis istius oppugnatione, tot annis iam antea damnatæ. Tātū quò simplicibus, quibusq; venenatis istorum persuasionebus vulneratis, serupulum eximam, aliquot patrum sententijs recitabo. Ex quibus cognoscent, neque carnem, neque carnis concupiscentiam, neque item naturam quamlibet corruptam habere in baptizatis vires quas eis Bucerus tribuit, impellendi videlicet hominem ad peccandum & repugnandum Deo, sed ad eò emortuas, languidas & impotentes ad peccandum esse, vt nihil valeant amplius, quàm ipsis permittat renati hominis voluntas: vt illic sistatur eorum malicia, vbi voluntas iusserit: ibi pergant male facere, vbi voluntas subministraverit robur & facultatem.

Quanquam enim caro nostra sit infirma, cupiditatibus obnoxia, ad bonum verò tarda, segnis, & suapte solius natura impotens: Quanquam item concupiscentia sit ad malum

In baptizatis caro & concupiscentia eius sine voluntatis cōsensu nihil possunt.

lam prona, in voluptates carnales intēta, & inquieta semper leratur (vt Hilarius apud Augustinū inquit) ad peccandum, non tamen caro obtinet statim quod molitur, nec semper eò peruenit, quò tendit, ne in Ethnicis quidem rationis vsu vigentibus: acrior licet & potentior sit in his concupiscentia quàm in Christianis. Quod satis probant Stoicorum illa præcepta, fortiaque & egregia gentilium facta. Qualis fuit Fabricij continentia, Reguli fides, Corderi & Curtij pro ciuibus deuotio, Lucretia castitas: qualis irem veneratio parentum, coniugia honesta, liberorum educatio, studium virtutis, criminum detestatio, adulteriorum, incestuum, furtorum, sacrilegiorum, latrociniorum, omniumq; malorum pœnæ, iustitiæ, equitatisq; tenacitas, mutuus ciuium amor, pupillorum & viduarū defensio, misericordia in egentes, erga calamitosos, erga afflictos, clemētia in subiectos. Hinc & leges bonæ, & humanitatis officia nata sunt, quibus omnibus concupiscentia impetus frangitur, corrigitur libido, & gloriose summaq; cum laude, vicijs, cupiditatibusq; proculcatis, ad virtutis imaginē peruenitur. Quæ certē si quid post Deum per se bonum est, honesta, puchra, laudata, per se bona sunt & amabilia, & lege insuper naturę commendata. Quapropter ait Apostolus ad Rom. secundo: Gentes quæ legem non habēt, naturaliter ea quę legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Quis nisi demens neget istis defuisse studium virtutis, et si veram ipsam non sint assequuti? Quis dicat in his mentem non præualuisse concupiscentia, aut naturā non potuisse aliud quàm repugnare Deo? Ergo ratio dominatur in homine, vt valeāt etiam Ethnicici agere aliud quàm caro cōcupiscat. Quāuis enim, secundum Araulicani cōcilij definitionem Homo per offensam præuaricationis Adę, totus secundū corpus & animam sit cōmurtatus in deterius, & vitibus anime superioribus magna sit iniecta difficultas, multo tamen minus lesa est aut corrupta Mens quàm corpus: quod Apostolus clarissimis verbis testatur: Video, inquit, aliā legem in membris meis repugnātem legi mētis meę, &c. Item, cōdelector legi Dei secundum interiorem hominem, &c. Ergo menti licet intellectus

Concupiscentie impetus potest ratio frangi, sed non purgari.

Omnia gentilium opera viciosa.

Vide Augustinu contra Iulianum lib. 4. cap. 3.

intellectus obscuritate nonnihil obnubilata, mansit
lex suaque ratio, qua valeat suo quodam modo corpori
imperare.

Quamquam tamen interim hæc gentilium opera non
careant peccato, adeoque nihil ad æternam salutem cõmu-
dent: Non enim quicquid honestum & bonum est, statim
est & sanctum & vere bonum ac meritorium vitæ eterne,
sed oportet quod honestum & bonum est, etiam locare bo-
ne: quod Ethnici non faciunt, qui non ex fide agunt, nec
ex creatoris sui, quem ignorant amore, sine quibus opera
bona nunquam ritè & bene peraguntur. Quamuis itaque
bona, quamuis laudata & egregia sint Ethnicorum facta,
quamuis etiam non cõtra Deum, quippè quod remuneret
ea Deus vel tẽporali felicitate: habent tamen cõiunctum
sibi & intextum peccatum, ob id videlicet, quod male ge-
runtur, haud secus ac si quis vinum bonum colligat in va-

*Quæ ra-
tio pecca-
ti in præ-
clavis ope-
ribus infi-
delium.*

putridum, vbi inficiatur & acefcatur, aut margaritum preco-
sum vili includat æri: bonum quidem est margaritum, sed
nihil adfert ornamentum, quod male locatum sit & sordibus
obductum. Peccant ergo omnes infideles etiam dum virtu-
tem sectantur, & egregia opera designant, non quia agunt
quod repugnet deo, aut quod mala sint opera, sed quia o-
pera bona locant male: qui amplius peccarent, si ea ipsa non
agerent. Præstat enim bonum quod male locatum sit ha-
bere, quam nullum habere: nec video cui repugnet, quam
fux tantum concupiscentiæ & vitiiis. Adeo ab oppugna-
tione Dei sunt alieni. Qui verò male operantur, bis pec-
cant, qui & malum agunt, & male. Non potest enim ma-
lum aliter quàm male peragi. Proinde stulta, indocta, stu-
tilis, & indigna est sciorum istorum noua Philosophia,
qui omnia Ethnicorũ facta ex æquo damnant: nec Ethni-
corum tantum, sed & Christianorum, quorum omne opus
bonum licet optimè factum, asseuerant tamen esse peccatum:
Quo quid absurdius excogitari possit, ipse cogitare
nequeo.

*Absurda
Doctrina
Buceri &
Melatho-
nis.*

Iam si possunt infideles & Ethnici, quibus est Deus
ignotus, qui falsa pro veris amplexantur, quibus in nulla
concupiscentiæ carnalis vis imminuta est, sed tantum na-
turali mentis iudicio præditi, per liberum arbitrium
frangit

frangere concupiscentiæ vires, voluptates spernere, subigere sibi & domare carnem, opera legis naturæ peragere: Cur non multo expeditius queant hæc ipsa præstare fideles in Christum regenerati? præsertim cum ad hoc detur eis in baptisimo spiritus sanctus, ut contra originalis concupiscentiæ reliquias carni inhærentes pugnent, eas reprimant & doment, ac tandem crucifigant & extinguant, sicut ait Apostolus: Qui sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Quibus iisdem dicit alibi: Vos autem in carne non estis, fratres. An mentitur Apostolus? An caro potentior est spiritu? An non præpollet animus corpori, ut nequeat corpus & membra sua regere? Et quid dico, animus corpori? non valet gratia superare naturam? Sed inquit spiritus sanctus, & gratiam dei multi per peccatum amittunt. Hoc quidem prohdolor verum est: constat tamen interim, baptizatos sacramentum regenerationis, nunquam amittere, nunquam redire in priorem natiuitatem, quæ concupiscentiæ mater est: constat characterem spiritus sancti, quo in baptismo signati sumus non abradi: constat post delictum originis peccatum, concupiscentiæ vires, non parum imminutas, si tamem credimus gratiam dei in baptismo aliquid potuisse: constat in baptizatis, licet in peccatum relapsis, durare cognitionem & fidem Dei, memoriam præceptorum, displicentiã non ignoti peccati, conscientiam peccati, propriam turpitudinis abominationem, terrorem iudicij, ut tot stimulis punctus peccator, multo (non dico) valeat, sed cogatur, promptius quã Ethnicus concupiscentiæ suæ impetum frenare. Et quomodo competet in eundem quod scribit Bucer, nos propter naturam nostram corruptam taliter repugnare deo, nec posse aliud? Boni carnem suam crucifixerunt, quod secundum Apostolum iam factum est: secundum Bucerum, Origenem, & Proclum verò fiet, sed non nisi per mortem, atque in futura resurrectione, mali crucifigere possunt. Si possunt autem crucifigere carnem, si possunt (quod Apostolus) in carne, non secundum carnem militare, si nondum sunt in malicia obstinati, aut carnis vitiis inextricabiliter inuoluti, quomodo non possunt abstinere a nimio & corpus, ne repugnent deo? Est igitur immobile argumentum, Possunt in carne positi non secundum carnem ambulare,

Concupiscentia originalis motior in baptizatis.

ambulare. Ergo possunt, deprauata licet sit caro, non reprobare deo: nisi credat Bucerus nos necessario secundum carnem ambulare, & apostolum Paulum nobis illuisse, quando palam significat, nos posse non secundum carnem ambulare, & facta carnis mortificare. Si secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Sed quid opus est multis? Possunt ocia, possunt dormire, possunt aliis rebus intendere, quæ nihil deo aduersentur. Nū sumus infeliciores bestiis, ut quæ ex carne nostra pullulant sint omnia peccata? quæ uero eodē naturæ instinctu, seu concupiscētiæ motu agunt bruta, peccata sint libera? At si concupiscunt bestia absq; peccato, propter arbitrij liberi defectum, Cur sit in homine peccatum, cui nullus accedit arbitrij consensus?

*Buceri opinio de-
speratoriū
& diabolo deuoto
rū imagi-
natio est.*

Perniciosa ergo, falsa & infernalis est imaginatio, quæ spiritus quispiam immundus Bucerum & suos ludificauit, nimirum peccata omnia ex sola carne per concupiscētiā profluere, etiam si non accedat perfectus consensus: quod tamen tam persuasum sibi habent, ut putent experientie contradicere eum, qui huic eorum opinioni cōtradixit. Perniciosa quidē, quod falsa peccati conscientia destituit hominem uera fiducia erga deum, uera consolatione, uero gaudio, uera cordis pace, omnibusq; bonis fructibus spiritus sancti, cōiiciat autem in perpetuum horrore, & perplexam quādam animi dubitationē, qua desperet homo posse animum suum, spem & fiduciā uerē in Deum erigere. Ut affurgāt enim in deum homines malæ & erroneæ conscientia, in quam falsa opinione prouoluuntur, remorsus non patitur. Talis est enim conscientia malæ natura, ut hoc ualeat in extinguēdo pietatis studio, calore quoq; & amore Dei, quod aqua frigida in extinguendo calore naturæ. Sic enim ait D. Chrysostomus homilia 7. in posteriorem epistolam ad Corinth. Quemadmodū in uehementi rigore, congelascunt membra & moriuntur, itidem & in peccatorum hyeme, horror animæ nihil suorum officiorum peragit, creta uelut à rigore conscientia. Quod corpori frigus est, hoc est animæ mala conscientia, unde & timiditas nascitur. Et in epistolam ad Hebræ, homilia 18. Nihil sic perturbat oculum, sicut conscientia mala. Turbatus est, inquit, in ira

oculus

oculus meus, nihil sic tenebrosum facit. Ex ista hominē libera offensione, & facies eum vehementem & fortem, qui semper nutriatur rebus bonis. Ac rursum in Commentar. ad Romanos capite 7. Quid enim (dic oro) mala conscientia tristius esse poterit? quid spe bona suauius? Nihil quippe nos, nihil inquam, ita percutere ac premere solet, ut expectatio mali: & vicissim, nihil ita mētes nostras erigit, ac prope volare facit, ut conscientia bona. Licet autem hoc etiā ab iis que apud nos sunt perdiscere: Etenim qui in carceribus sunt, condemnationemq; propter commissa flagitia expectant, licet innumeris modis opiparē pascantur, tristius tamen viuunt, quā qui per plateas & vicos medicātes, nihil mali sibi sunt conscij. &c.

Sitanta est perturbatio conscientiae de vera opinione & constante peccato nata, quā noxia est, quam falsa opinio sine causa incussit? Ergo de impiis dicitur in psalmis, Trepidauerunt timore, vbi nō erat timor: & fugit impius, nemine persequēte. Quapropter beatus Augustinus iubet nos de primis motibus carnis, securos esse, vbi non accesserit cōsensus, & delectatio in voluntate, libro primo, de sermone domini i mōte: tales enim nō sunt in arbitrij nostri potestate, & vel inuitis obrepunt. est tamen in arbitrij nostri potestate, eos ne progrediantur cōprimere, atq; ita de eis triumphare. Quōd pulchro carmine Christianus ille, & poēta, & Theologus, Prudentius expressit:

Nemo habitum naturae aut inritamina peccans
Corporis accuset, facile est frenare rebelles
Affectus carnis, nimiosque retundere pulsus
Materiae fragilis, & viscera victa domare:
Quippe animus longe praestantior, utpote summo
Aethere demissus, subiectos si velit artus
Imperio quassare graui, iussisq; seueris
Dedere, regnanti domino vis nulla resistit.

Vnde tractatu 4 i. in Iohannē, Surgit ira, inquit, noli dare irae linguam ad maledicendum, noli dare irae manū aut pedem ad feriendū, teneat arcem imperator interior, quia sub maiore imperatore iuuānus assistit, frenet iram, coerceat cōcupiscentiā. Proinde quanta utilitas est in memoria peccatorum

*Erronea
cōscientia
peccati
pernicio-
sissima.*

*Primis
motibus non
committitur
peccatum.*

*Imaginatio
peccati
vbi nō
est peccatum,
mala.*

peccatorum, quæ vera conscientia agnoscit, vt humiliter
& penitentiam agat: tanta est pernicies, conscientiam fal-
sa peccatorum opinione grauari, terrere, in perturbatione
& desperationem protrudere. quod certè fit quando tale
flagitur peccatum, quod nequeas euitare.

*Non om-
nia pecca-
ta ex car-
ne gene-
rantur.*

Sed & falsa est imaginatio illa, quòd sacris scripturis
fit cõsentanea. Si nascuntur enim omnia ex carne peccati
Cur dicit Apostolus, Non est nobis colluctatio aduersus
carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates
aduersus mundi rectores tenebrarum harũ, contra spiri-
tales nequitias in cœlestibus? ad Eph. 6. Nihil apertius po-
ruit Apostolus contra hanc sententiam dicens. Dicunt
taturæ accusatores homines propter carnis naturam cor-
ruptam, non posse non repugnare deo. Apostolus verò, Non
est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinẽ, sed
fontem peccatorum indicat, nimirum, spiritualem demo-
num potestatem, qui suggerunt cogitationes malas, & car-
nem ipsam, alioqui mutam, ociosam & torpentem, irritam
& excitant potius, quàm vt sua sponte caro semper corru-
piscat, in regeneratis illis, qui carnem suam domuerunt. Ad
circo iubet tela nequissimi ignea extinguere, nec imputare
carni culpam, que iam crucifixa est. Sed obiiciet quis
dem Apostolum ad Galat. dicentem: Manifesta sunt opera
carnis, que sunt fornicatio, immundicia, impudicitia, luxu-
ria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, cõtentiones,
emulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidia, homici-
cidia, ebrietates, comestiones. Huic ego respondeo quod
B. Chrysostr. in eundẽ locũ ait, Hic iam mihi dicite, quæ
carnis accusator es, Sit adulteriũ & scortatio carnis, (ita
ta vestram opinionem) inimicitia, emulationes, contentio-
nes, concertationes, hereses & veneficia cuius erunt: Non
hæc tantummodo sunt corruptæ voluntatis, nimirum vt ca-
tera, quomodo igitur erunt carnis? Quòd si hæc essent na-
ture malæ, non voluntatis prauæ superflue dixisset, facit
At faciunt dicit, non patiuntur. Vides igitur quod hic
loquitur de carne, sed de terrestri cogitatione, que humi-
pit. &c. Et paulo ante dixerat idẽ Chrysostr. Ego quod
dem fateor carnem animam inferiorem esse, sed hanc quod
pulchram esse. Nõ enim quod pulchro inferius est, *malum*

*Diabolus
impellit
ad mala.*

malum
potest
Ne
argu
stol
que
verõ
qu
prin
pecc
tia
car
set
carn
uari
dici
ram
cuni
s; i
pecc
stat
tate
cuti
volu
illud
cedu
hẽta
Cere
nem
Apo
hom
nere
glig
duce
min
obsc
biter
ipsum
sunt

malum est, sed & ipsum quoque bonū. At tu si demonstrare potes maliciā ē corpore proficisci, accusa carnē. Hæc ille.

Notabis lector, quā strenuē pro carne digladietur, quāq; arguē hic sumus Theologus discriminet peccata in Apostolo enumerata, ostēdens quædam esse eiuscemodi vt nequeant aliundē proficisci quā ex praua mente, quædam verō vt videri possint ex carne profecta, nō tamen omnia: quod faciliē fiet manifestum, peccati ipsius speciem atque principia disquirēti. Sit exemplum: Superbia initium omnis peccati. Si nascitur ex carne, aut naturali carnis cōcupiscētia superbia, vnde peruenit in angelum incorporeum, qui carnem non habuit? quin etiam qui priusquā condita fuisset caro, peccauerat. Quod si omnis mali initium nō venit ex carne, quomodo omnia peccata ex carne venient? Sic de auaricia, quæ & ipsa secundū Apostolum, est radix peccati, dicit Chrysofost. Sed apud nos radix illa est præter naturam rei: non est enim, inquit, naturalis concupiscētia pecuniarum, sed à sordida & praua negligentia venit. homil. 13. in posteriorem epist. ad Corinth. Ergo pro diuersitate peccati, alius atque alius necesse est vt sit eius ortus. Constat de hoc inter Catholicos, nullum peccatum sine voluntate hominis committi, siue in cogitatione existat, siue locutione, siue opere aut negligentia. Vidēdum igitur quid voluntatem præcedat; trahātque ipsam in cōsensum: nam illud vtique peccati cōmissi erit fons. Sed tamen quæ præcedunt tā sunt plerūque occulta, vt vix sagaci mēte depræhendantur, quō fit vt sit peccatorū origo cognitu difficilis. Certe Chrysofostomus non dubitat ad diabolū ferē omnem eius originē reuicere, commotus (vt apparet) verbis Apostoli, Non est nobis colluctatio, & car. Vnde in calce homi. 7. in post. epist. ad Corinth. prolixē demonstrat, Venerē cōcupiscētiā, ab insultore demone hominibus negligentibus vel inuitis infigi. Idem fecit B. Epiphanius inducens ex Methodio prolixam eius declarationem, sub nomine peccati, quo diabolū significat. Verba eius sunt: Hinc obidens me malum, in sidet ac viget, vt in carne mea inhabitet velut fucus in fauo apīs, circumuolans saepe circum ipsum ac bombum edens, cum hoc supplicium impositum sit mihi mandato transgresso, & venditus sum malo. *Epiphanius in heresim Origenis.*

N propter

Pæna est propter etiã nõ cognosco quod operor , cogitans quod nõ
orig. pec- volo. Nam quod dictum est , quod operor , non cognosco
cati, quod nõ de eo quod operati sumus, ac perfectius malo accipie
nobis inui- dum est, sed de eo quod solum cogitauimus, cogitationibus
ris diabo- insynceris sæpe nobis aduolantibus, & seducenibus nos ad
lus cogita- quæ non volumus, ita vt anima per cogitationes, circa mul
tiones ma- ta circumducatur. Non enim in nobis omnino est situm, vt
las im- aut cogitemus, aut non cogitemus absurda , sed vt cogita
mittit. tionibus vtamur, aut nõ vtamur. Impedire equidem, vt non
 incidant in nos cogitationes, quæ forinsecus ad probatio
 nem nostri inspirantur, non possumus. Non obedire vti
 aut non vti ipsis possumus . Et post pauca: Obrepunt enim
 circa cor nostrum, inscenduntque etiã nõ volentibus nobis
 sæpe innumeræ cogitationes , de infinita curiositate re
 negociis sordidis incidentes. Quapropter velle quidem, vt
 neque cogitemus ipsa, in nobis situm est: verũ efficere, ac
 operari quo dissipentur vt ne rursus in mentem nostrã re
 deant, hoc in nobis non est situm, sed vt vtamur ipsis solum
 quodammodo, aut non vtamur. Atque huc ferè pertrahit
 magnam partem capituli 7. ad Rom. Ac tandem subdit: Vi
 des quod cogitationes forinsecus nobis instant velut canes
 rabiosi, aut feri, aut audentes latrones contra nos semper,
 instigati à tyranno ac principe iniquitatis , probante nos
 an resistere ipsis possimus & aciẽ contra instruere. Proinde
 facta parænesi, hortatur stare aduersus insidias diaboli, cog
 itationesque destruere. Quia, inquit, non est nobis luctus
 aduersus carnem & sanguinem.

Adeo sancti isti & doctissimi Ecclesiæ illustratores, non
 fuerunt ausi in carnem, aut naturæ concupiscentiam, pec
 catorum originem referre. Quibus in Hamartigenia
 Prudentius succinit:

Errat (ait) qui luctamen cum sanguine nobis
 Et carne & venis feruentibus & vicioso
 Felle putat, calidisque animam peccare medullis
 Non mentem sua membra premunt, nec terrea virtus
 Oppugnat sensus liquidos bellõve laceffit,
 Sed cum spiritibus tenebrosis nocte diẽque
 Congredimur, quorum dominatibus humidus iste
 Et pigris densus nebulis obtemperat aër.

Silius

Scilicet hoc medium, cœlum inter & infima terræ
 Quod patet, ac vacuo nubes suspendit hiatus
 Frena potestatum variarum sustinet, ac sub
 Principe Belial rectoribus horret iniquis
 His conluctamur prædonibus, vt sacra nobis
 Oris apostolici testis sententia prodit.

Fortassis, hoc est, quod legimus tam diuersos spiritus vi- *Spiritus*
 ciorum in scripturis sacris, apud prophetas præcipuè. Sunt *mali va-*
 enim spiritus mendacij, spiritus nequam, spiritus erroris, *vj.*
 spiritus vertiginis, spiritus superbix, spiritus iræ, spiritus
 fornicationis, spiritus immundiciæ, & aliorum peccatorum,
 quos non dubium est carnem & animos nostros ad peccā-
 dum sine remissione sollicitate.

Sed tamen, cum sit in animis quoque humanis principium *Quorūdam*
 quoddam motionis naturalis, voluntatem præcedens, licet *peccatorū*
 non ab externo aliquo spiritu vel agente comoueatur, non *origo est*
 video quid vetet & ipsam quoque nonnunquam fieri prin- *animus*
 cipium peccati, & in sese exuscitare, vel torpētē carnem, *hominis,*
 cui immersa est ad concupiscendum, vel mentem ad vo-
 luntatem, sicut veritas ipsa Christus Matth. 15. ait, De cor-
 de exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, forni-
 cationes, furta, falsa testimonia, &c. videlicet iudicās & ho-
 minis mentem in se continere quasdam peccati origines.
 nisi quis hoc loco, nomine cordis putet voluntatem intel-
 ligendam. Sed tamen & aliis scripturæ locis non infrequē-
 ter cordi seu menti, incitamentum peccati inscribitur. Hinc
 Ambrosius libro 1. de pœnitentia cap. 4. Vides ergo quia
 animus noster culpæ author est, itaque innocens caro, sed
 plerunque peccati ministra. Et Chrysosto. sermo. 5. in epi-
 st. ad Roman. Aperit, inquit, simul, peccata non ex carne,
 vt quidam hæreticorum volunt, sed ex mēte proficisci: mē-
 te siquidem existente reprobā, cuncta simul, quemadmo-
 dum solet auriga corrupto, dissoluta sint & peruerfa. A-
 postolus Iacobus dicit, Concupiscentiam primum concipi-
 pere, ac tum demum vbi conceperit parere peccatum. Si
 concipit autē, vnde nisi à suggestore diabolo? aut immer-
 sa carni vitali anima quæ sentit & intelligit quod concupi-
 scatur. Non concupiscitur enim quod neque sentitur, ne-
 que intelligitur. Et cur non queat anima in sua carne, aut
 N ij carnis

carnis suæ qualitate concupiscentia hoc quod potest spiritus externus in eadem? Ergo tam cogitatio ipsa, aut memoria aut intellectus vel sensus, carnis concupiscentiam aliàsque animi passiones, quæ pulsent voluntatem, quam suggestio exterior, exuscitant.

Ad quædam peccata sola incitat caro.

Videntur autem Venerci stimuli & passiones quas cum brutis animalibus cõmuniter patimur, ex carne posse nasci, neque suggestione diaboli, neq; sensu corporis, aut cogitatione mentis præcedente. Quod vel hinc fit probabile, quod cætera animalia ruât in Venerem, quæ tamen omni diabolica suggestione sunt expertia, sed tantum instinctu agitantur naturæ. Cur nequeat idem accidere hominibus naturæ suæ propriæ instinctu?

Atque ita fiet vt in his speciebus nunc à diabolo, nunc ab interiore cogitatione vel sensu, nunc solo naturæ instinctu suboriatur cõcupiscentia ad rem Venerem, vel ira ad inuadendum inuitans. Nec tamen huiusmodi motus naturæ instinctu suscitati (sicut B. Chryso. ait Homil. 2. in 11. cap. posterioris epistolæ ad Corinth.) sunt statim peccata, nisi per abusum voluntatis. Hæ passiones, inquit, sunt nobis vtilitatis gratia implantatæ, nam cõcupiscentia propter procreandam prolem, ira verò vt læsos adiuuemus. Et in 7. cap. episto. ad Roman. Quando corpus mortale fabricatum est, concupiscentiam quoque necessariam deinceps accipit iram scilicet & tristitiam cum reliquis omnibus, quæ multa philosophia opus habent, ne inundatione facta, cogitationem nostram in peccati profundum demergant. Ipsi siquidem passiones in se peccatum non sunt. Infringata vero ipsarum immodestia peccatum operata est, vt exempli gratia, vnam illarum tractem. Cõcupiscentia quidem peccatum non est: Quando verò in immodestiam foras erigitur, nolit intus nuptiis legalibus esse contenta, sed alius in mulieribus insiluerit, tunc demum adulterium fit. Non concupiscentia, sed à nimio & illicito eius luxu. Hæc illi.

Passiones ipse non sunt peccata, sed ad iapho. vs.

Quin vbi naturæ metas ad enormiter peccandum prætergreditur, cessat esse naturalis cõcupiscentia, propter accidentem vel diaboli vel malæ voluntatis impulsus ad naturæ non cõsentaneas. Quomodo & in species nõ naturales ac prodigiosas nonnunquam degenerat, qualia erant

erimina Gomorrhorum & Sodomitarum, à quibus natu- Peccata
 ra abhorret, licet corrupta: tantum abest, ut ab ea sola oriã- quaedã o-
 tur, Ideoque & appellatione obtinuerunt ut vocetur pecca- dit etiam
 ta contra naturam. ad Rom. 1. Tradidit illos Deus in pas- natura
 siones ignominia. Nã foemine eorum immutauerunt na- corrupta,
 turalem usum in eum usum qui est contra naturam. Simi-
 liter & masculi, relicto naturali usu, &c. vbi Apostolus pa-
 lam naturæ licet corruptæ, passiones, à passionibus igno-
 minia fecerunt, ostendens nõ à natura omnia peccata pro-
 fluere. Sic & adulterium Chrysostomo teste non venit à
 naturæ instinctu, sed à praua voluntate, in Commentariis
 epistolæ ad Galatas, capite quinto. Et sermone secundo in
 primum caput epistolæ ad Ephesios.

Manifestum est igitur, eos longissimè à veritatis via ex-
 orbitare, qui omne peccatũ in naturam corruptam conii-
 ciunt, quasi homo si peccato originali corruptus non esset,
 non posset peccare. Et non tantum consequitur sententia
 ista Buceri doctrinam, quam hæcenus oppugnavimus, ve-
 rum etiã in epistolã ad Romanos 5. disertis verbis ita ait:
 Quicquid vlli vnquam homines peccarunt, fructus & effe-
 ctus sunt peccati Adæ: quod ita dicitur, quasi non habeat in
 se homo, aut principia alia aut aliam peccandi facultatem,
 quàm peccato illo acceperit.

Et quæ est vesania, nostra omnia peccata corruptioni na-
 turæ imputare, cũ primus homo peccauerit incorruptus, &
 natura adhuc integra? Si potuit autè ille natura peccare in-
 tegræ, cur non modo corruptionem quã deprauati sumus, *Homines*
 grauiori peccato queamus excedere, & nõ tantum pro li- interdum
 mitibus illis peccare? quod si possumus & aliquando sit fa- grauius
 ctum, quis non videat, nõ omnia peccata fructus esse illius peccando
 peccati, sed ita quædam commissa quomodo etiam comit. excedunt
 terentur, si corruptioni carnis non subiaceremus? Hoc fe- quã orig.
 cit angelus incorruptus, fecit idem homo in arbitrij liber- deprava-
 tate cõstitutus, nulla impellente vel necessitate vel corru- tio incli-
 ptione. Cur non queant & nunc homines per eandem ar- net.
 bitrij libertatẽ tale aliquid cõmittere, ad quod neque ne-
 cessitas neque præcedens corruptio inuitat. An corruptio
 illa hæc potestatem homini ademit? An facti sumus ex ipsa
 ad peccandũ minus valentes quàm angelus erat aut homo

N iij ille

ille primus? Falsa est igitur & implicita contradictione inceptissima sententia illa, hæreticique hominis vanitatē manifestè pròdit. Non ex hac tantum parte, qua huic vni corruptioni omnia peccata malè alligat, sed & inde quod de sola carne totum meretur ac æstimat hominem, quasi totus simus carni, & nulla re alia constemus.

Bucerus *mente supra* *pressa totius* *hominem æstimat à carne.* Esto ut sit talis ipsa caro qualem esse volunt, fingamus totam peruersam. Sed quare totum hominem de carne, parte eius ignobili æstimemus? An pecus aliquod, & non nisi carnis est homo? Nihilne valet rationalis anima? Aut est hæc otiosa, tātūmque ut huc illuc temerè impellatur, apte caro verò digna cui imperium in animam adscribamus?

An est anima carne abiectior, & non digna de qua homo æstimetur? Ita sanè naturæ inuertitur ordo, & dominium quod erat mentis, tribuitur carni: feruitus verò, quæ carnis erat, menti præposterè imponitur. Non adeo hæreticis post Valentinum & Marcionem, Manichæus, qui animam diuinum quiddam in homine esse putauit, ac Dei partem. Non ita priores Valentinus & Marcion, qui & ipsi supremum in homine ac dignissimum locum animæ fecerunt: nec vllus vnquam adeo delirauit, ut tam absurdè tamque præposterè de duabus istis hominis partibus constitueret. Vnde ergo istorum tam præpostera ac monstrosa de toto homine diiudicatio? Si præpollet enim anima carni, quare nullo animæ (præsertim in Christo baptizata) respectu, non sunt hominem ob viciatam tantummodo carnis naturam, non posse aliud quàm repugnare Deo? Cur nõ potius propter animam iam purgatam & sanatam, permittunt homini posse Deo obedire?

Apost. ab anima merito diiudicatur totum hominem. Aliter Apostolus, qui in ipsam respicit animam, & talem facit totum hominem, qualis ea fuerit: Vos, inquit, in carne non estis. Item: Vos qui spirituales estis. Item: Nos in carne non secundum carnem militamus. Item: Nihil damnationis est his qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant. Item: Nostra autem conuersatio in cælis est. Quomodo autem in tales quadrabit, quod asserat *Diluat ista se potest Buccerus.* Bucerus, homines propter corruptam carnis naturam non posse non repugnare Deo? Hæreses semper iniuriam Deo corruptionem etiam in membris baptizatorum? Quæ con-

Edent

fidencia & alibi dicit, hoc vnum Adæ peccatum sic ingenium omnium mortalium destruxit, vt tota eorum vita, nihil quàm peccata gignere possit: Quantulum abest, quin faciat ex hominibus incarnatos quosdam diabolos, creatori suo Deo natura recalcitrates: Proh quâta est infania, non simplex error, talia de hominibus ratione præditis (ne dicam Christo implantatis) credere.

Habe ergo tu Lector Christiane, hominem & ultra modum corruptionis illius & citra posse peccare. Ultra, quando non fragilitate victus, sed libidine propria maliciæ extimulatus peccat. Citra, vt si inter beneficiendū humanum aliquid per carnis infirmitatem patiat. Nec facit ad peccati rationem (licet rumpantur hæretici) corruptio naturæ, propter quam volūt omnia nostra esse peccata, sed praua voluntas, qua peccauit angelus incorporeus, peccauit primus homo, corporeus quidem, sed natura incorruptus, qua & modo peccatur, vtut habeat, bene vel male naturæ conditio. Nec vlla potest esse tam violenta dæmonis suggestio, nulla potest irrepere in animum hominis tam vehemens cogitatio, nec est vlla quamlibet corruptæ carnis siue concupiscentia, siue sensatio, quæ hominem inuitum peccati reatu constingat. His enim datū est hominis voluntatem pulsare, tentare, & pertentare, nequaquam autem cogere: Proinde iners est diabolus, inefficax concupiscentia, iacent omnia, cadunt omnia, si non accedat voluntas, qua sola peccatum efficitur, vt merito Prudentius eam peccati parentem appellauerit, qui sic in hamartigenia sua modulatur:

Sed quid ego omne malum, mundi que, hominum que maligni

Hostis ad inuidiam detorqueo, quum mala nostra
Ex nostris conereta animis, genus, & caput & vim
Quid sint, quid valeant, sumant de corde parente
Ille quidem fomes, nostrorum causa malorum est.
Sed tantum turbare potest, aut fallere quantum
Nos volumus, qui decrepito suggesta leoni
Armamenta damus, friget fera, futile frendens,
Humani generis ni per suffragia gliscat
Gignimus omne malum proprio de corpore nostro.

N iij Hinc

Bucerus
sic de ho-
mine con-
stituit, ac
si sit homo
diabolus
incarna-
tus.

Homi-
nes infra
& supra
modū cor-
ruptæ no-
stræ prop-
tionis pec-
cant.

Peccati
incitamentum
non cogunt
hominem pec-
care.

Omne pec-
catū vo-
luntariè
peragitur

Prudentius.

Hinc beatus Hilarius apud Augustinum lib. 2. contra Iulianum nos contra diabolum victores facit, quando non accedit voluntas. Tanta enim (inquit) & tam admirabilis in nos misericordiae Dei bonitas est, vt per quem in Ada offensa generositate primæ & beatæ illius creationis amissimus, per eum rursus id quod amissimus obtinere mereamur: tunc enim diabolus inuidens nocuit, nunc autem cum nocere nititur, vincitur. Mouet enim per infirmitatē carnis nostrę omnia potestatis suę tela, cū ad lasciuia accedit, cum ad ebrietatē illicit, cum ad odia stimulat, cum ad auariciā prouocat, cum ad cædes instruit, cum ad maleficia exacerbatur. Sed cum per firmitatem animi, horum omnium surreptentia iuuentia reprimuntur, emundamur a peccato, per huius victorię gloriam.

Chryso-
stomus.

Chrysostomus quoque serm. 2. in primum cap. ad Ephes, prolixa oratione demonstrat, neminem ad peccatum cogi posse: non à diabolo, cum ira nobis stimuli instat indita sit, vt dentibus aduersus eum fremamus, & vehementes aduersus ipsam simus: Non à natura, quam Deus ita creauit, vt nullā peccati necessitatem haberet, sed potius seminaria quędam ad virtutem sibi indita: Non à concupiscentia, cuius tyrānidem facilē sit competere. Ipse vide locum quem breuiati studentes nō potuimus hic inferere totum. Idem Homil. 52. in 25. cap. Matth. Ne desperare faciamus (inquit) etiam virgines bonas, quia diximus per concupiscentiam animas fornicari. Sciendum est, quod aliud est concupiscere, aliud velle. Concupiscere passio est, velle autē arbitrij: frequēter concupiscimus etiam quod nolumus. Si ergo concupiscentię non consentit voluntas, concupiscentia sola nō damnat, magis autem & gloriosiorē facit virginitatis coronam. Idem Homil. 22. in Genesim. Reprehēdet ne aliquis aspectum oculorū? Non. Non enim oculus ruing causa fuit, sed volūtatis negligentia, & irrefrenata concupiscentia. Nam oculus propterea factus est, vt dum videt creaturas Dei, ipsarum conditor gloriocetur, itaq; oculi opus est videre, male autē videre, à mente est, quę intrinsecus gubernat. Nam membra nostra nō potē vtilia ad faciēda bona cōdita sunt à Domino, & gubernari possunt ab incorporea substantia, de anima dicitur.

Postquam

Postquam autem hæc negligēs esse, & habenas laxare cœperit, quasi auriga nesciens indomitum equorum ferocitatem permisisis frenis cōpescere, & equos currum trahentes & seipsum in preceps agit: sic plane & voluntas nostra, quādoquidem nescit membris (vt oportet) vti, indulgens inordinatis cōcupiscentiis, seipsam submergit.

Tertullianus.

Tertullianus aduersus Marcionem lib. 1. Si carni delicta reputantur, præcedit animæ reatus, & culpæ principatus animæ potius adscribendus, cui caro ministri nomine occurrit.

Augustinus.

Augustinus de peccatorū meritis & remissione lib. 2. cap. 4. Cōcupiscentia tanquā lex peccati manens in membris corporis mortis huius, cum paruulis nascitur, in paruulis baptizatis à reatu soluitur, ad agonem relinquitur, in gradibus autem baptizatis iam ratione vtentibus, quicquid eidem concupiscentiæ mens ad peccandū consentit, propriæ voluntatis est, deletis peccatis omnibus, soluto etiā reatu, quo vinctos originaliter detinebat, ad agonem interim manet, nō sibi ad illicita cōsentientibus nihil omnino nociturā. Idem agit lib. 1. de nuptiis & cōcupiscentia ad Valerium, vbi ostendit, concupiscentiam residuam in baptizatis valere ad certamen fidelium, & ad meritū quod coronetur. Vnde cap. 29. dicit: Quando desideris non obeditur fieri ea homini ex aliqua parte bona. Similiter toto libro secundo contra Iulianum, vbi inter alia præclare de hoc certamine ait: Deus in verbo suo incarnato, regenerat hominem generatum, sanatq; viciatum, à reatu statim, ab infirmitate paulatim, contra quam regeneratus, si iam ratione vtitur, illo spectante atq; adiuuante velut in agone cōfligit, quia virtus in infirmitate perficitur, dum contra hoc nostrū quod à iustitia deficit, illo nostro quod ad iustitiam proficit, dimicatur, vt vincente, profectu totum surgat in melius: non vincente, defectu totum vergat in peius. Quæ sententia est Augustino in omnibus ferè libris perpetua.

Sic Basilius Magnus in cōcione de hoc dicto: Attende tibi ipsi. Item quæst. 30. earum quæ compendio explicantur. Sic & Ambros. multis in locis, & patres reliqui, qui ea de re mentionem fecerunt: nec est vlla Ecclesiasticorum scriptorum

scriptorum discordia, & spectant ferè omnes in sententiam Chrysof. Homil. 12. in 5. caput Mat. vbi de diuisione voluntatum animæ & corporis, ita ait: Sicut duas in nobis habemus naturas animæ scilicet & carnis, sic duas habemus voluntates, vnâ animæ, alteram carnis: duas iras, vnâ animæ & alteram carnis. Et natura quidem carnis, nō potest se ab

Duplex in homine voluntas, vna animæ, altera carnis. his omnibus separare, quoniã non est in arbitrio suo creata, venundata est enim sub peccatum. Anima autem in arbitrio suo creata est, secundum legem iustitiæ dei, propterea potest & non irasci si vult, & non concupiscere si vult.

Quando ergo irascimur & concupiscimus, si displicemus nobis, & festinemus reprimere vel iram, vel concupiscentiam nostram, manifestum est, quia caro nostra irascitur, aut cōcupiscit sola, non anima nostra. Quando autem concupiscimus nobis in his, & decreuimus si poterimus, nostram implere iracundiam, vel cōcupiscentiam nostram, tunc & anima irascitur, & concupiscit simul cum carne. Propterea

Anima nō carnis dictum est, Non concupisces. deus non mandat carni quæ mandat. Quis enim sapiens illi ponit præceptum, quæ non potest obaudire? Sed ad animam loquitur, & animæ mandat, quæ potest Deo in omnibus obaudire, quæ potest etiam carne irascente & concupiscente, ipsa nec irasci nec concupiscere, &c. prosequitur enim rem istam longa oratione, ostendens, carnem nō esse in arbitrio suo creatam, atque ad eō sua cōcupiscentia non peccare, regi aut ab anima, in cuius potestate est carnis cōcupiscentia vel vti vel abuti. Vnde vides Lector, quæ

Philippus imperite taxat theologos, asserens: concupiscentiam esse indifferentem. lōgè à sanctis patribus, noui isti dogmati stæ aberrēt. Est ergo nunc Philippus & lapidet Theologos affirmantes cōcupiscentiam illam carnis, quæ in baptizatis manet, esse ad aphoron, persuadeatque suis hoc sentire patres, quod ipse in Apologia hac de re nugatur. Sed ignosce huic domine Deus, & ne statuas ei hoc peccatum, quia nescit lapidator iste veritatis, quid faciat. Putat se & in rebus theologis posse rhetoricari, & quidlibet affirmare pro vero, quod oratione queat videri probabile, quanquam vt istud probabile videatur, nunquã effecerit. At qua tandem duceris venia dignuse rit non eadem docens quæ sentiat, qui non ignarus veritatis eam, pertinaciter & studiose con-

pugnat

pugnat: qui prudens, sciens & volens suscepit erroris mali patrocinium? Atque ubi se comperit patrum suffragiis destitutum, scripturas sacras miserabiliter torquens, ingenti nec minus scelerato ausu, os tollit in cœlum, in Deum, prouocat ad spiritum sanctum, quem vti non prater suam ipsius mentem tam vanè, tam contemptim & irreligiose statueret erroris ac perfidiæ suæ magistrum.

Sed quorsum in eadem commentatione, obtextit erroris sui suo Christum? quasi de hoc sit disceptatum, vtrum extra Christum, vel in Christo, possit homo non repugnare Deo. Testatur (inquit) spiritus sanctus vtiq; aperte in his scripturis, hominè extra Christum nò posse aliud quàm repugnare Deo. Iam antea dixerat, homines propter naturam suam peruersam reluctare Deo, nec aliud posse. Nunc dicit: propterea Deo reluctari, quod agant extra Christum. An hæc sunt profus eadem? Quid facit ad naturam agere in Christo vel extra? Christus enim non naturam mutauit, sed voluntatem correxit.

ait Chrysostr. in Commentariis 6. capitis ad Rom. Omnia quoq; Theologorum sententia est, peccatum nò auferre naturalia, sed dona gratuita. Quod si definire volebat eos qui sunt extra Christum, quid naturam nobis commemorat & accusat? An quibus est natura deprauata, sunt statim extra Christum? nobis o Bucer oibus est deprauata infirma & corrupta natura: an videmur tibi idcirco omnes esse extra Christum? Rursum, si solos Ethnicos qui sunt extra Christum volebas non posse non repugnare Deo, quor Bonneses quibus scribis, dicis propter naturam suam corruptam non posse non repugnare Deo? An sunt tibi Bonneses omnes Ethnici? qui felices & beati essent si licuisset eis Bucerum nunquam vel videre, vel audire.

Verum hic quolibet se vertat Bucer, prodet doctrinæ suæ inconstantiam. Siquidem extra Christum sunt gentiles, Iudei, & impij quique: Sunt item extra Christum heretici, schismatici & scelerati christiani, & manente carne, manente naturali concupiscentiæ lege, manente vtriusque natura, possunt hi rursus per penitentiam ad Christum reuerti, illi verò in eundem regenerari, quibus factis, erunt in Christo, licet deprauata sit eis omnibus natura. Vtrūlibet

Bucerus suffragiis scripturae destitutus allegat spiritum sanctum in testimonium suæ perfidiæ.

Buceri tergiversatio & elusio.

Christus habitatio corporibus nostris licet corruptis.

Quales facit Bucer Bonneses.

Perplexus & inconstans Bucerus.

iam eligat Bucer, tales repugnant Deo: an non? Videmus in omnibus istis simul & naturam deprauatam, & nihilominus haberi Christum. Si non repugnat deo quia agunt in Christo, frustra accusauit naturam corruptam. Verum eius est, Non posse aliud quam repugnare Deo, ascriptis naturae corruptae, sicut per peccatum originale facta est Deo rebellis. Si repugnant autem, licet sint in Christo, frustra in eodem contextu, excipit eos, qui agunt in Christo. Testatur spiritus sanctus (inquit) hominem extra Christum, non posse aliud quam repugnare Deo. En haec est aduersariorum constantia, haec est noua illa doctrina, quam spiritus qui Bucertum agit, testatur.

Omne Constat ergo ex his quae modò recensuimus, carnem peccatum naturalemque; carnis concupiscentiam, neque principalem esse voluntati originem omnis peccati, neque iis solis peccatum in nobis imputandum non cooperentur ad peccandum, bonis vero famulentur ad virtutis exercitium, quanquam interim ad malum semper insto sint proniora, ad bonum vero tardiora: nisi longo defenefaciendi vsu, per gratiam spiritus sancti nos indies promouentem in contrariam consuetudinem redigamus. quod piis vsuenerit patres clarè & apertè testantur.

Chryso- Chrysostramus Homi. 74. in Iohannem ait: Noli quod carne habes de victoria desperare, neque enim carnis natura Paulo fuit impedimèto, quin qualis fuit euaderet, nò Petro vt caeli clauis acciperet. Et Enoch, in carne reuelatus nusquàm apparuit: ita & Helias cum carne raptus est, & Abraham Isaac & Iacob in carne claruerunt, &c. Item in cap. 8. ad Rom. Idem qui animam saluauit, ipse est qui carnem restituit, vt ductilis esset & morigera, &c. Et in alio locum, Vos autem in carne non estis. An non erant in carne? An sine corpore circuibant? Vides quod vitam significet carnalem. Et quamobrem non dixit: Vos autem non estis in peccato? Vt discas quod non solum peccati tyrannidem Christus extinxerit, sed etiam carnem ipsam habiliorem spiritalioremque, non naturam illius immutando, sed ipsam magis erigendo, effecerat. Quemadmodum enim igne cum ferro coniuncto, ferrum ipsum quoque ignem fieri videmus, cum tamen in sua maneat natura, Ita & credentium

credentium, spiritumq; sanctum habentium, caro per spiritus energiam transmutatur, tota iam spiritalis facta, erecta. omnino, ac simul cum anima in sublime sublata. Et infra, eodem capite: Neq; enim legi mentis nostrae, peccatum nunc rebellat, neq; nos captiuat quemadmodum antea, sed omnia illa cessarunt, dissoluta; sunt, humiliatis simul terroreque suppressis passionibus illis, quae spiritus sancti gratiam vererantur tremebantque.

Cui ad stipulatur beatus pater Epiphanius in haeresi Manichaeorum, ubi sic ait: Et non nouit imperitus ille in omnibus, quod opera carnis sunt scortatio, adulterium, & his similia, etenim quando operabitur scortationem, caro ipsa operatur. Si vero habuerit continentiam, non amplius caro, caro est, sed caro in spiritum transmutata est. Quemadmodum etiam Apostolus dicit, Qui ab initio coniunxit ambos, dixit: Quapropter relinquet homo patrem suum & matrem suam & adheret uxori suae & erunt duo in carnem unam. Quare qui adheret scorto, unum corpus est, & qui adheret domino, vnus spiritus est: Igitur qui scortationem operatur, caro factus est. Non solum ipsa eius caro, sed omnia, & anima & alia caro fiunt. Adherens enim scorto, caro factus est: & qui sit carnalis, caro omnino vocatur. Qui vero adheret domino, vnus spiritus est, hoc est, & corpus & anima, & omnia quae sunt in homine, vnus spiritus sunt in domino. Et post pauca: Quoniam transmutatae sunt non naturae, sed mentes eorum, qui ex matris & patrum carne ac sanguine geniti sunt, & geniti sunt secunda natiuitate, quae contingit ex generatione domini, per spiritum & ignem. &c.

Et de concupiscentia Chrysostr. Homil. 21, in 6. cap. Matth. ita ait: Ipsam certe concupiscentiam dissoluere potest maxime assiduus auditus, quod si illius nodis permanes obligatus, intellige quia non est concupiscentia ipsa huius mali causa. Idem in commentariis super 5. cap. ad Galat. Qui spiritum habet, per hunc extinguit omnem concupiscentiam prauam. Ad eundem modum Methodius quem Epiphanius contra Manichaeos allegat, dicit: Impotentiam naturalis boni deus in nobis recurauit misso filio suo.

August. hb. 1. contra Iulianum allegat B. Ambrosium dicentem, paruulos qui baptizati fuerint in primordia naturae

Epiphanius.

Augustinus.

rae suae reformati. At naturae primordia etiam fatentibus
aduersariis fuerunt inculcata. Vide concupiscentiam quae
subdi deo, apud eundem, de opere monachorum. cap. 12.
lib. 10. de Genesi ad literam. cap. 12.

*Tertullia
nus.*

Tertullianus in libro de resurrectione carnis: Videam
de propria etiam Christiani nominis forma, quanta huic
stantiae friuolae ac sordidae apud deum prerogatiua sit,
sufficeret illi quod nulla omnino anima salutem possit adipisci
nisi dum est in carne, crediderit, adeo caro salutis est carnis
de qua cum anima deo alligitur, ipsa est quae efficit, ut anima
ligi possit. Sed & caro abluatur, ut anima emaculetur. Caro
signatur, ut anima muniatur. Caro
manus impositione adumbratur, ut & anima spiritu
minetur. Caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut
anima de deo fagineur. &c.

Possem & alia multa ex eodem Tertulliani lib. ex lib. de
de carne Christi, & contra Marcionem, & de corona
tis. Item ex Ireneo contra hereses, & aliis vetustissimis
patribus pro huius sententiae confirmatione allegare, sed pro
to Lectore doctrinae Christianae capacem non plura delibe
rare, praesertim cum constet apud Apostolum ad Ephes. 5. Nos
esse membra corporis Christi, de carne eius & de ossibus eius.
Non quidem secundum corporalem substantiam, ut putetur ca
ro nostra, aut ossa nostra esse carnis illius aut ossium patris
sed propter sanctificationem ex gratia dei, qua sumus in
Christo implantati, ut carnem Christo dignam feramus, co
meti laesa sit & infirma: nam & Christus in carne sua
firmitatis imaginem quandam praetulit, in suscitacione
Lazarus, in horto, & cruce, nec tamen propterea quisquam, nihil
crilegus & blasphemus Christi carnem ausit vilipendere. Ad
eundem modum habent & carnis naturales passiones, quibus
verum Christus sicut & nos, fuit affectus, solo deo patris
viciis quibus nostrae passiones priusquam ad obedientiam
gantur, solent submitti & feruere. Hinc irascitur propter
caecitatem cordis Iudeorum. Marc. 3. Paruos prohiberi ne
adiret indignum tulit. Mar. 10. Fleuit super Hierusalem. Luc.
19. Misericordia motus est ad lachrymas viduae. Luc. 7. Fle
ruit post ieiunium quadraginta dierum. Matth. 4. Et apud
26. cap. ait: Tristis est anima mea usque ad mortem. Quam
plurimam

*Caro no
stra per
gratiam
fit Chri
sto digna*

Iudicium

plurima reperiuntur in sacris.

Paulū male interpretatur, reddēs pro animalis homo naturalis, & videtur dānare naturā bonā.

Quarta calumnia est, quod dicunt me non recte interpretari *Bucer.*

Illud Pauli. Animalis homo nō percipit &c. pro quo posuerim, Naturalis homo non percipit. &c. quo ipso videar damnaſſe naturam.

Responsio, Paulus habet ψυχικός άνθρωπος, & hunc opponit: τὸ πνευματικὸν ἄνθρωπον sicut & capite 15. facit. Quod D. Luthero bene interpretatus est, Ein naturlichen vnd geistlichen menschen. Nam interpretari ψυχικός ἄνθρωπος ein seligē mēschen, à verbo ψυχή, quod valet ein Seel, theuronicè nō apte dicitur. Cū itaq; sententiā Pauli clavis & intelligibilibus verbis reddiderim, qua ratione Coloniensium deputati, concludent me naturā damnaſſe?

Boni & fidelis interpretis est, vocē quam transferat, non Orthodotoſque ad suum commodū, vel institutum, sed reddere *doxus.*

veram & propriā eius significationē pro linguarū idiomate, à quo Bucerus lōge abest. Quod enim Apostolus habet

ψυχικός ἄνθρωπος. tranſtulit Der naturlicher mensch. hoc *Bucerus* sine contouersia est, φυσικός ἄνθρωπος, atq; ita pro ψυχικός *infideliter* reponit in Apostolo φυσικός, qua in re manifestè Apostolū *apostolū* torquet pro suo sensu, nisi idē sint ψυχή ἢ φύσις quod quis *interpre-* dixerit? Oportet quoq; in omni translatione linguas *tatus est.*

q; esse conuertibiles, vt sicut prior illa vertitur in hanc, ita ex hac eadē prior ipsa nō mutata sententiā reuerti possit. Iā si quis Græcus roget, quid Germanis significet, Ein naturlicher mēsch, quis huic respōdeat idē quod Apostolus habet ψυχικός ἄνθρωπος & nō poti⁹ φυσικός ἄνθρωπος, latine vero naturalis homo.

Deinde, cū non fugeret Bucerū Apostoli sententiā, qui τὸν ψυχικὸν ἄνθρωπον oppositum volebat τὸ πνευματικὸν ἄνθρωπον id quod & Bucer fatetur Apostolū hic, & capite 15. in eadem ad Corinth. epistola facere, cur non reddidit *Apostolus* germanicè hoc ipsum quod Apostolus spiritui perpetuo solet opponere? Solet autē alibi opponere spiritui, nō *spiritui* naturam sed carnem, quare ergo non carnem sed naturam *carnem* tranſtulit? Si germanicæ linguæ idioma Paulinæ vocis *opponit,* butū nō recipiebat, si non licuit imitari & dicere pro ψυχή *sed nō spī-* κός Seligen, Nū nō licuit etiā dicere ad retinēdā Apostoli *ritum.* sententiā

sententiam fleischlichen? Id quod τὸ πνευματικὸν cōtrariū est, & Apostolus significare volebat. Nō licuit facere quod alij quidā docti, & eruditi Germani, qui reddiderunt germanicè, Thierlichen oder fleischlichen, quod animale siue carnalem significat? Ceterum naturalem hominem, Einen naturlichen menschen, appellat Germani hominē modestum, tranquillū, ciuilem, sobrium, religiosum, probitatis amantem, ab insolentia, ab agrestibus & prophanis moribus alienum, qui & naturæ dotibus præmineat, & vici ducat naturæ consentaneam: qualis certè spiritali hominē non opponitur, quin sicut nihil verat eundem hominē apud Latinos factæ simul & naturaliter viuere, ita & apud Germanos, non proprie pugnat, Das geistlich vnd naturalich leben.

Quis germanis dicitur, eum naturaliter menschen.

Sed Bucet imitari volebat præceptorem suum Martinum Lutherum. Digna res. Itā ne quod Lutherus sibi permittit huic iam licebit? Quanto præstiterat Augustinum, Ambrosium, Hieronymum, ceterosque Ecclesiæ Latinæ catholicos doctores imitari, qui *ἄλογον ἄνθρωπον* veteribus hoc loco, non naturalem, sed animale hominem, futura heresi sua arma detrahentes, aut Græcos qui cum Latinis

Patribus posthabitis, Bucet Lutherū sequi mauult.

eadem sententia omnes cōueniunt, docentque simul omnino animale hominem illum intelligi apud Apostolum, quæ sententia & præcedentibus & sequentibus Apostoli eodem in loco verbis quod infra demonstrabimus, inseparabiliter coheret. Equidem fateor, non magnopere aliās referre, animale, an naturalem appellemus hominem carni deditū, vbi nulla est peruersæ doctrinæ machinatio. Hic autem appellatio in periculo non vacat. Non hic sine magna causa recedat aduersarij à recepta in Ecclesiā lectione, à veteribus & recentioribus interpretibus, à sanctis patribus, expositores epistolarum Apostoli. Rem moliantur non leuem, quando hoc vnum tantopere vocabulum vrgent: non sanè propter ipsam dictionē, sed propter illa quæ hic prædicantur verbis inhiat sequentibus, vt infarciat ea humanæ naturæ cupiunt apostolica autoritate suam hæresim vulgo commendatā, eam nimirū qua fingunt, humanā naturam esse in carne & mente esse depravatā, vt homo nec intelligat

Quare Bucet A post. male interpretatur.

neque uiuat. Quod dicitur in dictione, non sanè propter ipsam dictionē, sed propter illa quæ hic prædicantur verbis inhiat sequentibus, vt infarciat ea humanæ naturæ cupiunt apostolica autoritate suam hæresim vulgo commendatā, eam nimirū qua fingunt, humanā naturam esse in carne & mente esse depravatā, vt homo nec intelligat

nec amare, nec sectari spiritualia bona possit, quādiu hīc vi-
uitur, quāuis iam sit in Christum regeneratus, & spiritu san-
cto donatus. At autē Apostolus (& quidem de baptizatis)
Animalis homo nō percipit ea quę sunt spiritus Dei. Quod
dictum si ad naturalem hominem pro suo voto pertraxe-
rint, videbuntur obtinuisse quod volebant. Proinde non
abs re erit vt & verum eius sensum teneamus, & aduersus
perniciosam hæresim eundem tueamur.

Multum enim interest, utrū de animali an naturali ho-
mine hæc ad eum quo Apostolus loquitur sensum dicatur.
Animalis enim homo, hoc est, carnalis & vetus, qui pro-
pter opera & affectus hanc appellationem accipit, non est
semper carnalis, & proinde non semper animalis, sed
deponitur pœnitētia per gratiam Dei, sed mortificatur, sed
conuertitur, sed transmutatur conuersione actuum, in ho-
minem spirituales. Hinc Apostolus dicit: Non potui vo-
bis loqui quasi spiritualibus, adhuc enim carnales estis. Cū
dicit (adhuc) significat eos alios futuros. Ita alibi: Cū es-
semus in carne, passionēs desideriorum carnalium, opera-
bantur in membris nostris. Dicens cum essemus, significat
conuersionem factam, qua non sint modo carnales. At ve-
rō naturalis homo semper est naturalis, nec propter opera
quę in diuersas species subinde mutantur talis dicitur, sed
propter ipsam congenitam naturam.

Sensus autem verus, vt alibi, ita & hic secūdū sacrę scri-
pturę normam, quę hoc eodem loco traditur, nobis est in-
uestigādus. Loquimur (inquit Apostolus) nō in doctis hu-
manę sapientię verbis, sed in doctrina spiritus, spirituali-
bus spiritualia comparantes. Hoc est (vti Chryostomus &
patres exponunt) scripturarum in quibus spiritus sanctus
loquitur collatione, vt quod breuiter vel obscure dictum,
aut vno aliquo in loco est dubitabile, ac difficile intellectu,
reddamus per alias eiusdem spiritus scripturas intelli-
gibile, clarum & certum.

Ad quam normam, si præcedētia, & in eodem orationis
contextu sequentia primum intueamur, statim apparebit
de quōnam homine Apostolus loquatur, Vtrū ne de *Verus sc-*
carnali, an verō de naturali. Dixerat Apostolus: Loquimur *sus eius*
non in doctis humanę sapientię verbis. En præfatur & *quod di-*
indicat

xerat A- indicat de quo fit dicturus. Humana sapiētia de virtutibus
posto, ani- carnaliter philosophatur, quærit in voluptate honestatem
malis ho- & felicitatem, boni mali que discrimen affectibus permit-
mo non tit & ipsius carnis iudicio, quod delectet audire, quod pa-
percipit sciat oculos, quod gulam iuuet & ventrē, probat: ambit ho-
ea qua nores, contendit pro gloria, studet cōgerendis auarē opi-
sunt spiri- bus: Humilitatem verō, contemptum rerum, & huiusmodi
tus Dei. virtutes deridet, & planē sibi persuadet stultitiam esse.

Quæ omnia cum animali seu carnali potius homini quā
 naturali propriē conueniant, satis indicat Apostolus quid
 velit animalis hominis appellatione intellectum. Sunt e-
 nim naturales etiam illi homines qui hæc non sectantur, &
 in quibus sapientia ista humana non inuenitur.

Naturales sunt paruuli, sed nondum humana sapien-
 tia præditi nondum iudicant de honoribus, nondum in-
 uident, nondum student auaritiæ: breuiter, nondum sunt
 Apostolo carnales, aut si mauius animales. De moribus e-
 nim, non de substantia indit Apostolus homini istiusce-
 modi appellationem. Naturales item sunt qui moribus ac
 malicia sunt paruuli, quales vult nos esse Apostolus, & de
 quibus Lucæ 10. dicitur, In illa hora exultans Iesus in spi-
 ritu sancto dixit: Confitebor tibi pater, quia abscondisti
 hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

Psal. 118 Et spiritus ipse sanctus in Regio Psalte ait: Declaratio ser-
 monum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. In-
 tellectum utique eorum quæ sunt spiritus Dei. Ergo quod
 hic ait Apostolus, Animalis homo nō percipit ea quæ sunt
 spiritus Dei, non potest de naturali, sed de carnali & secu-
 lariter sapiente intelligi dictum.

Iam quæ huic proximē in eodem Apostolo subnectun-
 tur, manifestius idipsum indicabunt, statim enim sequi-
 tur: Spiritus autem diiudicat omnia, & ipse à nemine
 iudicatur. Quis enim cognouit sensum Domini qui in-
 struat eum? Nos autem sensum Christi habemus. Quibus
 verbis probat Apostolus, se, & qui secum secundum eun-
 dem Christi spiritum sentiebant, non esse animales: &
 tamen erant homines naturales. ac statim quos ducat ani-
 males appellandos, expressis nominibus prodentibus eor-
 um factis, velut digito demonstrat: Et ego, inquit, fratres
 non

non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tāquam paruulis in Christo lac potum dedi vobis, non escam: nondum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis, adhuc enim carnales estis. Cum sit enim inter vos zelus & contentio, nōne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?

Multa nobis in verbis istis sunt non oscitanter animaduertenda. Primum, Quod in eadem sententia explicanda in eodem perpetuo orationis contextu, opponat homini spirituali, nunc animale, nunc carnalem. Vnde apparet, ipsi Apostolo, non alium dici animale, quā carnalem, & apud eum perinde haberi, carnalis vocetur vel animalis, quando non de substantia, sed de actibus fumitur appellatio. Deinde quod indicat, Carnales ad tempus esse carnales, donec fiant qualis erat ipse Apostolus. Ideo dicit adhuc carnales estis, quod de homine naturali congruē dici non potest. Quomodo enim quis dicatur ad tempus vel adhuc esse naturalis homo, cum natura congenita sit homini sempiterna. Ac tertio, quod carnalem vocet hominem & animale, non propter naturam vti saepe admonuimus, aut substantiam, sed propter zelum & contentionem. Nempe actus carnis eiusdemque passionibus infrenis, quibus expensis collatisque inuicem patet euidenter appellatione animalis hominis Apostolum complecti non hominem naturalem, sed carnalem: qui actibus carnis & prauis affectibus talem appellationem promeretur. Ruit igitur aduersarium fallax, sophistica & vana commentatio, qua naturam aliqui satis grauatam, insuper & apostolica autoritate damnare continebantur.

Porro si ad eundem modum collatis scripturis sensum totius propositionis quæramus, Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim est illi, & non potest intelligere, perspicuum fiet, Apostolum, hominem licet naturam habenti corruptam, adeo potentiam intelligendi ea quæ sunt spiritus Dei, non detrudere, vt etiā ostendat, quo fiat impedimento ne possit, & quo adiumento, vt possit, consequatur, vt impedimento hæcenus sublato per gratiam spiritus tādē intelligere queat quæ sunt spiritus dei. Enimvero post verba illa, quorū sensum inuestigamus,

O ij statim

statim apud eundem Apostolum sequitur: Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquã paruulis in Christo lac potũ dedi vobis, nõ escam, nondum enim poteratis, sed nec nõc quidẽ potestis, adhuc enim carnales estis. Vide lector, quã pulchrẽ verbis istis præcedẽtia exponat, quomodo ei quod antea dixerat (Nõ potest intelligere) addat suum quendam temporis modum, pro rerũ diuersa conditione, aliter atque aliter habentem. Quemadmodũ & ad Hebræ. 5. ait, Cũ deberetis esse magistrũ propter tempus rursum indigetis, vt vos doceamini quæ sunt elemẽta exordij sermonum Dei, & facti estis quibus lacte opus sit, nõ solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonum iusticiæ, paruulus enim est. Perfectorũ autem est solidus cibus, eorũ qui pro cõsuetudine exercitatos habent sensus ad discretione boni & mali. Hinc palam liquet Apostolo hoc esse discrimẽ inter carnalem Christi auditore & spiritualem, quod est inter paruulũ & virum perfectũ, inter rudẽ nuper ininitiatum, & magistrũ. Paruulus expers est sermonũ iusticiæ, nec potest capere doctrinã spiritus, dum paruulus est. Et carnalis existens adhuc carnalis, nõ potest percipere & sumere eicã illam spiritualis intelligentiã. Propterea non dicit absolute, Non poteratis, sed nondum poteratis, & ne nõc quidẽ potestis, adhuc enim carnales estis. Qui dicit, Nõdum poteratis, significat postea potuisse. Et qui, Ne nõc quidẽ, dicit, potestis, quia adhuc estis carnales, significat fore vt possint, tum scilicet, vbi desierint esse carnales, hoc est, nõ secundum carnem sapere desierint. Nam qui secundũ carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt, qui autem secundũ spiritum, quæ spiritus sunt sapiunt, ad Rom. 8.

Christus quoque ipsa veritas, non aliter discipulorũ suorum capacitatem tẽperat. Iohannis 16. Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Cũ autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnẽ veritatem. Non detrahit Christus suis discipulis potẽtiam illam simpliciter & in vniversum, sed modò, inquit, nõ potestis. Nõ mitum cum adhuc essent carnales, & terrenum regnum cogitarent, cum ob instantẽ passionem, tristitia & metu commotissimi essent, nec possent animum ad mysteria crucis erigere.

Carnalis existens carnalis non capit que sunt spiritus Dei.

gere, ergo addit, cum autem venerit ille spiritus &c.
 Alibi dicit Apostolus, Cum essem paruulus loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus, quando autem factus sum vir, euacuauit quae erant paruuli. Quo exemplo formam nobis proponit, qua ex carnalibus facti spirituales, & nos quoque dicamus, Cum essemus in carne loquebamur vt carnales, cogitabamus vt carnales, & sapiebamus secundum prudentiam carnis, passionisque desideriorum operabantur in membris nostris, quando autem facti sumus spirituales, quando manducare cepimus solidum cibum, euacuauimus quae erant carnis, crucifigentes eam cum vitiis & concupiscentiis donec audiremus, Vos autem in carne non estis.

Vides nunc ex iam dictis lector, quo sensu accipiendum sit quod ibidem dicitur, Animalis homo non percipit ea quae sunt spiritus Dei. nempe dum est animalis, dum sectatur voluptates carnis: tum enim non potest suauitatem spiritus intelligere, & esse stulticia sibi persuadet. At vero vbi coeperit ex animali fieri spiritualis, carnisque desideria non amplius prosequi, tum demum percipere incipiet, quae sunt spiritus Dei, eousque etiam, vt dicere possit cum Apostolo:

Nos autem sensum Christi habemus. Itaque eadem illa vicia quae animales faciunt, impedimento sunt, quo minus ea quae sunt spiritus Dei percipiantur. Auferantur autem vicia, eorumque loco illabatur spiritus sanctus, & non erit quod impediatur. Idcirco Apostolus ad Romanos. Non hominem aut naturam viciatam, sed maliciam ipsam accusat & damnat. Rom. 8. Prudentia carnis mors est, quonia sapientia carnis inimica est Deo, legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest. Vbi de spiritu e contrario ait, Prudentia autem spiritus vita & pax. Homo quilibet vtriusque est al-

ternatim capax, manens idem secundum naturam qui erat, vt per prudentiam carnis sit carnalis, & non assequatur intelligentiam spiritualium, aut prudentia spiritus sit spiritualis & dicat: Nos autem sensum Christi habemus.

Perperam igitur & non sine graui in naturam iniuria, ad reliquam eius infirmitatem, accumulatur aduersarij & hanc ignominiam, vt adimant ei omnem potentiam percipiendi ea quae sunt spiritus Dei, quauis sit quis baptizatus, illuminatus,

Quo impedimento non percipit homo ea quae sunt spiritus Dei.

Homo nunc animalis est, nunc spiritualis.

tus, & à spiritu sancto edoctus: non memores illius diuine pollicitationis, & æterni testamenti, Hierem. 31. Post dies illos dicit dominus, dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et nõ docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens, Cognosce dominum. Omnes enim cognoscent me à minimo eorum vsque ad maximum, ait dominus, Et eius quod Christus ipsa veritas ait Iohan. 6. Et erunt omnes docibiles Dei. Atque vbi malicia illam & vicium quod naturæ nostræ inimicum est, acculare oportebat, ipsa imperitur, accusatur, damnatur natura.

Hęc est simplex & minimè violenta scripturæ ad scripturam pro elicieda veritate collatio. Nulla fraude, nullis verborum inuolucris, aut sophismatibus, quid verum, certum, & solidum sit, religiose inuestigans, cui & patres quoque vniuersi consensu suffragantur, quod tam certa fide compertum habemus vt nihil dubitem, vni cuiuslibet harum rerum studioso, confidenter polliceri non aliud vsquam oportet quæquam ex patribus deprehendi. Omnibus itaque præteritis, vnicum quem pro se facere aduersarij inaniter iactant, proferam aliquot locis Augustinum. Is lib. de ciuitate dei 14. cap. 4. ait: Quod ergo est ambulare secundum hominem, hoc est, esse carnalem, quod à carne, id est, à parte hominis minore, intelligitur homo. Eisdem quippe ipsos superius dixit animales, quos postea carnales, ita loquens, Animalia autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, Scilicet enim est illi. Talibus igitur, id est, animalibus, post dicit, Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Et illud ex hoc eodem loquendi modo, id est, à parte, totum intelligitur. Et ab anima & à carne, quæ sunt partes hominis, potest totum significari quod est homo. Atque ita non est aliud animalis homo, aliud carnalis, sed idem est vtrunque, &c.

Beda. Beda quoque quem persuasum est, omnia sua in Paulinas epistolas ex Augustino ad verbum conscripsisse, in commentariis super 8. cap. ad Romanos, hæc beati Augustini verba refert: Ille ipse vnus homo, eademque natura domino Deo verò & bono cõdita, heri sapiebat secundum carnem, hodie sapit secundum spiritum. Expulsum est vicium, sanata

sanata est natura. Nam quandiu esset prudentia illa carnis, omnino legi Dei subiecta esse non posset, Sanato autem vicio, reparata natura, fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in domino. Idem eodem in loco, ex sermone sexto B. Augusti. de verbis Apostoli: Prudentia carnis inimica est in Deum, legi enim Dei non est subiecta, neque enim potest. Quid est, neque enim potest? Non homo non potest, non anima non potest, non denique ipsa caro, quia Dei est creatura non potest, sed prudentia carnis non potest. Viciu non potest, sed potest natura. Quomodo si diceret, Claudicatio rectae ambulationi non est subiecta, neque enim potest. Pes potest, sed claudicatio non potest. Tolle claudicationem, & videbis rectam ambulationem. Sed quamdiu claudicatio est, non potest. Sic quamdiu prudentia carnis est, non potest. Non sit prudentia carnis, & homo potest. Et ne quis de fide Bede ambigat, multis locis habet Augustinus similes sententias. Lege epistolam quinquagesimam septimam ad Dardanum. Item tractatum nonagesimum octauum in Iohannem. Item quaest. 67. libro 83. quaestionum. Libro (cui titulus est) Expositiones quarundam propositionum ex epistola ad Romanos, articulo quadragesimo nono, sunt haec eius verba: Recte appellat Apostolus carnis prudentiam, qua haec appetuntur pro magnis bonis, quae non perseverant cum homine, & ne haec amittantur timetur, quae quandoque amittenda sunt. Non potest autem talis prudentia legi Dei obtemperare. Sed tunc obtemperatur legi, cum haec prudentia extincta fuerit, ut ei succedat prudentia spiritus, qua nec in temporalibus bonis spes nostra est, neque in malis timor. Eadem namque animae natura (attende verba Lectoris, Natura) & prudentiam carnis habet, cum inferiora sectatur: & prudentiam spiritus, cum superiora diligit. Quemadmodum eadem aquae natura & frigore congelascit, & calore resoluitur. Sic ergo dictum est: Legi Dei non est subiecta prudentia carnis, nec enim potest: quomodo recte diceretur, Niuem non posse caleferi, neque enim potest. Sed cum adhibito calore, soluitur, & calefcit aqua, iam nemo potest eam niuem dicere, &c.

Cui consonat quod quaestione sexagesima sexta in dicto quaestionum 83. libro habet: Prudentia carnis dicitur,

O iij cum

Quo sensu carnis prudentia dicatur legi Dei non subiecta.

cum anima pro magnis bonis temporalia bona concupiscit. Quamdiu enim appetitus talis inest anima, legi Dei subiecta esse non potest, id est, non potest implere quae iubet: Sed cum spiritualia bona desiderare coeperit & temporalia contemneret, desinet esse carnis prudentia, & spiritui non resistet. Eadem namque anima cum inferiora appetit, prudentiam carnis habere dicitur: cum superiora, prudentiam spiritus, non quia prudentia carnis substantia est, quae induitur anima vel exiit, sed ipsius animae affectio est, quae omnino esse desinet, cum se totam ad superna converterit. Qui autem in carne sunt (inquit) Deo placere non possunt, id est, qui voluptatibus carnis acquiescunt. Neque enim de his dictum putaret, qui de hac vita nondum recesserunt, opportunissime subiunxit, Vos autem non estis in carne, sed in spiritu. Vtique adhuc in hac vita carnalibus loquitur.

Vult Bucerus ex eodem Augustino audire qui & alio modo praeterea dicantur animales? Audiatur quid in primo centesimo trigesimo dicat: Sunt infirmi qui non sunt idonei valido cibo, volunt se tendere ad id quod capere non possunt. Et si aliquid utcumque acceperint, non nisi sibi fuerint capere quod non ceperunt, extolluntur, & inde superbiunt, inde videntur sibi quasi sapientes. Hoc autem contigit omnibus haereticis, qui cum essent animales & carnales, defendendo sententias suas prauas, quas falsas esse non potuerunt videre, exclusi sunt de catholica, &c.

Nunc ergo tempus est, ut veritate offensus & concitatus Bucerus, ad Lectorem prouocet, eiusque iudicium de Censura Colonien. requirat. Nunc & nos, ita ut fiat, ipsius votis omnibus poscimus, nedum libenter ferimus.

Bucer.

Ex istis nunc iudica ipse Lector Christiane, Vtrum sint Christianae censurae, an impie calumniae, quas Colonien. Deputati de libro meo constituerunt.

- 1 Me manifeste extenuare baptismum & meritum sanguinis Christi.
- 2 Me facere casum ad eam grauiorem redemptionem Christi.
- 3 Me damnare bonam hominis naturam, cuius attribueret quae neque diabolo quidem sit tributum.

4. Me interpretari Paulum non bene, sed quomodo conducatur
damnationi naturæ bonæ.

Arbitror hæc omnia ita per nos ostensa ac probata, vt *Ortho-*
boni & æqui Lectoris iudicium nulla in parte putemus *xiii.*
nobis formidandum.

Solent aduersarij doctrinam catholicorum infideliter
plerumq; recitare, vel fingere etiam absurdas opinio-
nes quas catholicis adscribât, easq; ipsas sursum, deorsum,
exagitare, fortiter impugnare & iugulare tandem, quo ta-
li victoriæ specie, apud simplicem & indoctam plebem de
catholicis triumphare videantur, cum nos traducetes suis
tantum laruis suisque commentis insultent.

Vt cognoscas autem Lector orthodoxe & pie, nos non
retaliare aduersarios simili artificio, nec quicquam eis af-
fingere quod non dixerint, nec grauare aut iniquè exag-
gerare quod ipsis lapsu quodam per incogitantiam alicu-
bi forte exciderit, sed has ipsas quas impugno hæreses per-
tinaciter ab eis defendi, non in hoc tantum libello doctri-
næ & vocationis Buceri ad Bônâ, ac eius propugnatio-
ne, verum & in aliis quoq; scriptis ante & post editis, vi-
sus mihi sum non abs re facere, si prodam tibi quæ Claris-
simus Iurisprudentiæ Doctor, idemq; vt acerimus, ita pe-
ritissimus catholici religionis assertor, D. Iohânes Grop-
perus, insignis collegij S. Gereonis Scholasticus, cuius in-
defatigabile studium, labores & industriam pro prisca illa
& apostolica Ecclesiæ Catholici pietate conseruanda ac
tuenda sæpius iam omnibus totius diœceseos ordinibus
perspecta, nemo non miretur, aut satis extulerit, dum
scripta Buceri à colloquio Ratisponensi percurrat, eaque
confert cum articulis, illic per colloquutores cõciliatis, ad
discipiendum quàm sibi constet Bucerus, inter alia innu-
mera plurimum dissidentia ab his quæ ibidem velut con-
cordiæ studiosus Bucerus receperat probaueratq;, obiter
offendit atq; annotauit, de peccato originis potissimum.
Non suspicatur ille quidem me suam venationem publi-
caturum, alioqui petenti mihi non fecisset eius copiam,
nam sic exploratum ipsius animum habebam. Verùm ego
arbitror prodicionem hæc publicæ vtilitati conducere,
nec

nec parum momenti perfidæ ac detestabilis hæresis cognitionem allaturam ad eiusdem odium & execrationem. Proinde accipe Lector candide, prodigiosas, acheronticas & damnatas, plerunque etiam inter se pugnantes, aduersariorum sententias de peccato originali, & ipsorum committantibus: quas breuibus scholiis adiectis illustramus.

Errores Buceri de peccato originali.

Diffinit peccatum originale esse deprauationem totius hominis, quo quicumque ex Adam cõmuni ratione progeniti sumus, Deum, & quæ placent Deo, vera scilicet bona, nec mente cogitare, nec voluntate amplecti possimus: sed peruersis cupiditatibus agitati nihil suo loco & numero habeamus, atque peruerse iudicamus, appetamus & faciamus omnia.

Hac definitione tollitur liberum arbitrium, iudicium rationis, experientia sensuum. Aut si visui permittit iudicium de coloribus, & gustui de amaro & dulci: quare non menti quoque permittit cognitionem & iudicium de bonis & malis, si proponantur? Quare non voluntati ut posita alterum appetere? An mens hominis est magis quam sensus corruptus? Quid ergo ait Apostolus, Cõdelector legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee?

Vel breuius: Peccatum originale esse viciũ hominis, quo homo totus aduersatur Deo.

Descriptio diaboli, qui Deo perpetuo aduersatur non hominis, qui sicut ovis perditus simpliciter errat.

Et ut intelligatur quid velit per deprauationem totius hominis, asserit, non tantum viciatum hominem totum, sed & viciatam hominis naturam, cunctaque in homine deprauata, & ab illius imagine ad quam factus & effigiatus est, demutata: seu amissam & deperditam esse diuinam illam conditionem ad imaginem Dei. Breuiter, quicquid in nobis est, ut ab Adam nascimur, viciatum & corruptum esse.

Obscuratam fatemur, sed non amissam Dei imaginem, quam si amissam dicimus, substantiam auferimus animæ rationalis, secundum quam est imago. Et drachma non amittit

rat impressam sibi imaginem, nec ouis simplicitatem.

Deinde ut intelligatur quatenus detrahat homini posse cognoscere & amplecti bonum, asserit in qualibet hominis parte successisse motus detestandos, ut nec probare nec sectari que recta sunt homines possint, sed in contraria ferantur totum mente, voluntate, ac ceteris viribus: adeoque carnis nostrae naturam (qua totam hominis naturam intelligi vult) legi Dei repugnare. Et proinde naturae carnis esse aduersari Deo, inimicum esse Deo. Breuiter, quicquid est in homine inimicum esse Deo.

Non adeo deprauant hominē Manicheus & Marcion: licet alteram eius partem dicant à malo principio creatam: Agnouerunt enim mentis & rationis bonitatem, cuius creationem idcirco bono principio ascripserunt.

Denique ut intelligatur se non diffinire peccatum originale tantum per priuationem, seu etiam habitum viciosum, sed includere quoque in rationem eius actuale rebellionem, ait nos omnes Deo rebelles nasci, atque omnibus viribus nedum auersos, sed etiam aduersarios, & inimicos Dei esse: quo fiat ut contraria omnia Deo, & probemus animo perperam iudicando, & expetamus voluntate, & sectemur reliquis viribus. Hoc sempiterno vicio obnoxios semper esse rebelles & inimicos Deo, hoc solo originis vicio deprauatos nunquam non repugnare & inimicari Deo, peritise & iniuste omnibus nostri partibus vti, & non solum alienos esse à Dei cultu, sed etiam ad id quodam Dei voluntatis teneri.

Contra illud, Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Item: Sitiuit anima mea ad Deum viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymae meae sicut panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus? Item, Deus meus exultatio cordis mei. Qui talia dicebat, in originali peccato fuerat vtiq; natus, & tamen nulla sui parte Deo ad hunc modum aduersabatur.

Interim dum has assertiones, tractat, ex diametro sibi pugnantia scribit.

Nunc enim ut praescribitur asserit eam conditionem qua homo ad imaginem Dei factus est, amissam & perditam.

Falsum, de quo vide Epiphanium in haeresi Audiano- rum, & in epistola ad Iohannem Hierosolymitanum, contra Origenem.

Nunc

Catholicè.

Nunc vero hominem ad imaginem Dei conditū, ea natura
ac etiamnum præditum esse, cum qua vicia natura pugnet.

Rursus, nunc quicquid in nobis est cum nascimur, plane vitiosū
& corruptum esse, & totum legi Dei repugnare cōtendit, ad id
in omni nostri parte Deo aduersarij gignamur.

Hæreticè duplo quàm Manichæus & Marcion de ho-
mine constituerint.

Catholicè.

Nunc vero legem inscriptā menti manere, & diuinitus inle-
& infixam esse.

Denique nunc asserit nos peruersè & iniuste omnibus partibus
nostri vti, omnino cōtra eam rationem ad quam conditi sumus
est, vt subiungit, de omnibus peruersè iudicare, & expetere omnia
contraria Deo, & proinde eos qui non ex fide Christi vixerunt,
extrema semper nequitia vixisse.

Si hoc verum est, viuunt semper hæretici in extrema
nequitia: fatentur enim se semper dubitare, adeoq; vacare
vera fide in Christum: quāquam interim verum est, non
habere hæreticos, falsum autem omnes homines peruersè
iudicare & expetere omnia.

Nunc vero ait lumine natura intellexisse Ethnicos, hominem
animal esse prouidum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenus
rationis & cōsiliū, præclara quadam cōditione generatum, equi-
tationisq; & stirpis cœlestis, & sacrū quoddam in terris sanctum
esse dedicatū: quod cum Deo sicut intellectus & recta ratio
sapientiæ atque virtutis societatem quandam habeat.

Verum est istud, sed reliquis scriptis Buceri planè con-
trarium. Vnde vides Lector, quæ sit in hominibus ista
dogmatum constātia.

Item inesse nobis natura quo & Deus, & qua iusta & honesta
sunt cognosci aliquatenus possint. Et id legis quod in nobis scribitur,
reuocare nos à prauis cōsiliis & rebus, impellere ad recta &
honestā studia, Et ex eo existere in homine quandam ad officij
excitationem, & neglecti officij reprehensionem.

Et istud quoque verissimum est: & ex ore suo iudicatur
Bucerus falsè contraria multa dixisse.

Quin & addit (quod tamen falsum est) omne quod mens in
his expetendis & agendis nouerit bonum esse, id non posse

mentem non statim expetere, & ad querendum aut agendum mouerit, non auersari ac fugere hoc, quod mens intelligit esse malū.

Ergo contra fidem, conscientiam & mentem nemo potest agere, quod falsum ex multis locis Apostoli conuincitur. Et ne Ethnici quidem tam inconsideratē aut fatuē loquuti sunt, quorum ait quidam: Video meliora, porboq; Deteriora sequor.

Asserit deinde, quicquid a perfecta illa Dei imagine, quae christus est, alienum fuerit, id damnabile, & damnans uicium atque peccatum esse.

Ambiguum dictum, & sensu quodam plane erroneum, damnans omnes actus humanos.

Asserit sibi non necessario recipendam esse sententiam de inspiratione nouarum animarum.

Platonizat fortē, nec putat sibi necessarium manere in Ecclesiae unitate. Leo magn⁹ in epistola Decretali ad Turbium Asturicensem, cap. 10. ait, Omnes eos qui impietatis fabulam ex multis erroribus de origine animarū sibi traxerunt, Catholica fides à corpore suae unitatis abscedit, constantē praeedicans atq; veraciter, quod animae hominum, priusquam suis inspirentur corporibus, non fuere, nec ab alio incorporentur, nisi ab opifice deo, qui & ipsarum est creator & corporum. Sic Leo magnus hunc draconem iugulat.

Et ut sententia illa recipiatur, corpori deprauato indi etiam deprauatam animam, Deum creare generationem peccato obnoxiam, animarūque in ipsis, (ut ita, inquit, dicam) Dei manibus uiciari.

Ergo non ab Adam vel à carne, sed à Deo est originale peccatum: quod sentire cum blasphemum esse Manichæus animaduerteter, finxit diabolum creatorē esse omnis peccati. Magna est utriusq; hæresis: sed tamen Manichæus de Deo religiosius sensit quàm Bucerus. Contra Osee tertio decimo: Perditio tua ex te Israël, tātummodo in me auxilium tuum.

Asserit non consequi, est opus Dei, Ergo uicium & malum non est. Nec consequi, Concupiscentia est bonum opus Dei, ergo est bonum homini in quo est. Seu, Concupiscentia opus naturæ est, cooperante Deo, ergo bonum est.

Fortē Bucerus non credit quod habetur Deuteronomij trigesimo

trigesimo secundo: Dei perfecta sunt opera, & omnes re eius iudicia, Deus fidelis & absq; vlla iniquitate, iustus & rectus. Aliàs enim assumpta consequètia, quam cauillari posset hinc syllogismum conficere, de cuius consequentia nulla esset dubitatio.

Afferit Deum prauos motus, noxias perturbationes, & scelerata actiones, immittere hominibus, atrocissimis peccatis punire peccatores, tradere gentes in sceleratas perturbationes, & sensus reproborum, quos sint & poena, & peccata quibus gentes implicentur, fatiens Deum authorem malitiæ & peccati. Quod non tantum permittit, hoc sed & aliter & efficaciter hæc Deum facere blasphemet.

Hæc est ipsa illa hæresis, quam si audisset Polycarpus, esset beatus Irenæus testatur, exclamasset statim, & manus suas obrurasset, ac dixisset: Deus bone in quæ tempora reseruasti, vt hæc audiam, ipsum etiam continuè locum fugisset, in quo sedes vel stans huiusmodi verba audiret. Vide Eusebium Ecclesiasticæ historiæ libro quinto, capite vigesimo. Hanc hæresim neq; ex sacris literis, neq; ex patribus hausit Bucer, sed primus eius inuentor (vt ibidem habetur) fuit Florinus quidam, Seleucus quoque & Hermia Galathæ, ipsam quoq; in parte, vt Philastrius & Augustinus testantur, sunt amplexi.

In peccato originali, non solum rationis cæcitatē, tarditatē, ignorantiam, difficultatē, & voluntatis infirmitatē, & pronitiam concupiscendi seu faciendi quod non debet, sed & incredulitatē, & contempnum Dei comprehendit dicit.

Aequum erat Bucerū non obiicere paruulis tā ingentia scelera nisi claris scripturis, aut euidentia aliqua probaretur. Accusator fratrum tuorum, ista peccata in paruulis quomodo probabis? Sed ad præcedentia remitto, ubi notanda hæc ipsa satis confutata sunt.

Et vt: infantes iam recens natos (in quibus considerare est peccatum originale per se tantū diffinitioni suæ includat, at, nihil uetate dicitur ea horrida efficere in animis infan- tium, quæ effici in animis adultorum. Imprimis, maximeq; diffidentia & incredulitatem, quæ inimici fidei, sanam captiuos tenere ad arbitrium suum, quæ in hunc mundum carnaliter nascuntur.

Magnum nimis imperiū diabolo in paruulos permissum tum ne in porcos quidē pro sua tyrannide sit ei permissum

leuire, nisi peculiariter Deus annuat. Marci. 5.

Rursus, infantes habere propriam iniquitatem, peccare in lege
suis inditiam, aqua declinent: alioqui eos non renatos, non fore dam-
nandos. Quod deus neminem damnet, cui non insit propria iniqui-
tas, seu peccatum certa sua lege damnatum. Et proinde in infanti-
bus, inesse suam propriam iniquitatem, quæ legi Dei aduersetur: ta-
mensi hanc ipsi nondum intelligant detinetur illud Paulinum, Viue-
bam aliquando sine lege, & c. ad infantes, qui & si vacent legis co-
gnitione, hinc tamen non consequi, eis non positam legem, vel eos
nulla legis transgressione teneri.

Vnde infomniū istud Bucer nobis probabis? Vbi de le-
ge paruulis statuta reperis aliquid scriptum, vel à maiori-
bus traditum? Paruulos propter originale peccatum quod
nascens contrahunt, verum est damnari: at vbi legitur eos
contra legem aliquam propria iniquitate peccare? Præfer-
tim cum ignorent boni & mali distantiam, nullūq; habeāt
arbitrij sui vsum, sine quo nō magis peccatur quā peccent
agni & vituli, & animātia nulla arbitrij potestate prædita.

Cum tam profunda ignorantia, ut præceptum Dei non possint
intelligere, & ea naturæ rebellionem nascuntur, ut legi Dei toti reni-
tantur, damnari eos iure, non solum propter inobedientiam aduer-
sus deum, sed etiam propter ipsam ignorantiam, quæ non tantum in
ipsis supponit peccati, sed etiam peccatum.

Stulta de ignorantia opinio, quæ non datur paruulis
vicio magis quā iucūda ipsa pueritia: vti supra suo loco
ostendimus.

Rursus in infantibus ignorantiam in qua nascuntur, peccato deputari
& rebellionem qua in omnibus legi Dei reluctetur, ignorantia excu-
satione haudquaquā leuari, sed ob hanc ignorantiam (quæ ignoran-
tia facinora appellat) iusto Dei iudicio æternum damnari.

Contra illud Iohānis nono: Si cæci essetis, non haberetis
peccatū, Quod dictū Christi in quos rogo tam verè, tanq;
proprie, atq; in paruulos ob ignorantia excusationē cō-
petit cum & Apostolus dicat, se ideo misericordiam con-
sequutum, quia ignorans errauit in incredulitate.

Affugit Augustino quod agnoscat infantibus ea omnia peccato de-
putari, quæ in adultis iure reprehenduntur, & tribuere infantibus
damnabilia & uicia, & facta uiciorum. Et proinde damnabiliter in-
fantes rebellionis uicio apud deum detineri.

Augustinus

Augustinus de peccatorum meritis & remiss. lib. 1. de
tempus ad hoc impensuri sumus, vt probemus quomodo
nihil mali commiserint infantes, qui propter hoc vocantur
ab omnibus innocentes? Nonne tanta infirmitas animi &
corporis, tanta rerum ignorantia, tam nulla omnino pre-
cepti capacitas, nullus vel naturalis, vel scriptæ legis sen-
sus aut motus, nullus in alterutram partem rationis vti-
hæc multo testatiore silentio, quàm sermo noster proce-
dit atq; iudicat? Valeat aliquid ad seipsam persuadendam
ipsa euidencia. Nam nusquã sic non inuenio, quid dicitur
quàm vbi res de qua dicitur, manifestior est, quam omnia
quod dicitur. Vellè tamen quisquis hoc sapit, diceret, quod
peccatū viderit, vel putarit infantis recentis ab vtero, quod
mali in hac propria sua vita per animum propriū, corpore
ve cōmiserit? Si fortè quod plorat, tædioq; est maior
mirum si hoc iniquitati, non infelicitati potius deputandum
est. An quod ab ipso fletu nulla sua ratione, nulla cuiuslibet
prohibitione compescitur? At hoc ignorantie est, in qua
profundissima iacet, qua etiam matrem cum post erigunt
tempus valuerit, percutit iratus, & sæpe ipsas etiam ma-
mas, quas dum esurit, exugit. Hæc non modo feruntur, pe-
rum etiam diliguntur in paruulis. &c. Hinc de libero arbi-
trio lib. 3. cap. 24. ait: Ex quo incipit homo præcepti esse
pax, ex illo incipit posse peccare. Obserua quod dicitur
incipit posse peccare, antea enim non potest.

*Addit itaque infantes æternis suppliciis, nec permittit
mitissimam poenam cum Augustino.*

De poena mitissima habet Augustinus in Enchiridionibus
Laurentium cap. xciiij.

*Vbi hanc crudelem sententiam in infantes deprompsit, aliter
e contrario, infantes Christianorum priuatis baptisate, sine illius
sua regeneratione & regno dei non priuari*

Minus Pelagiani errabant, asserentes paruulos non ba-
ptizatos ad beatam aliquã vitam migrare, sed extra regnum
dei, quod absq; vlla cōtrouersia concedebant, vt habet Augu-
stinus lib. de hæresibus, ad quod vult deū. Et epist. 117.
oppugnat quoque eandem hæresim Hyponosticon. Bucer
autem non priuat eos regno dei. ex quo Euangelice? Eodem tenebatur errore Vincētius vult

de quo August. lib. primo de anima & eius origine, sic ait: Non baptizatis paruulis nemo promittat inter damnationem regnūque cœlorum, quietis vel felicitatis cuiuslibet, quasi medium locum. Hoc enim eis etiam hæresis Pelagiana promissit, quia nec damnationē metuit paruulis, nec sperat eis regnum cœlorum, si non perueniunt ad baptismatis sacramentum. Ille autem cum confiteatur paruulos originali obstrictos esse peccato, eis etiam regnū cœlorum non baptizatis ausus est polliceri. Quod nec illi ausi sunt, qui eos asserunt, sine vlllo prorsus esse peccato. Ecce qualibus se laqueis præsumptionis innectat, nisi eum talia scripserit peniteati. Ita Augustinus epist. quoque 28. ad Hieronymum, contra eundē errorem sic ait: Quisquis dixerit, quod in Christo viuificabuntur etiam paruuli, qui sine sacramenti eius participatione de vita exeunt, hic profectō & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam. Vbi propterea cum baptizatis paruulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur aliter eos in Christo viuificari omnino non posse.

Tres hominum gradus facit, Natos simpliciter ex Adam, Afflatos spiritu, Renatos ex Deo. Vnde plerisque ex gentibus etsi non renatos non excludit à regno Dei.

Cōtra omnem sacram scripturam, & prima salutaris doctrinæ fundamenta. Duo sunt in scripturis Adam, & duo populi, nec plures. Prioris Adæ populus carnalis, alterius spiritualis. In vno omnes morimur, in alio omnes viuificamur. Clara & expressa Christi vox est, Oportet nasci deo. Iohannis 3. Quod natum est ex carne, caro est, & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Vnde ergo hi tres Bucerus populi? Qui sunt afflati isti non regenerati, & tamen saluandi? Spiritus sanctus enim quos sanctificat vt saluentur, eosdem & regenerat. Sed Bucerus fortē loquitur de spiritu quo furere solent poëtæ. Sicut Ouidius ait, Est Deus in nobis, sunt & commercia cœli

Sedibus æthereis spiritus ille venit.

Hinc sacri vates, & diuum cura vocamur.

Sunt etiam qui nos numen habere putent.

Longiori disputatione in aliud tēpus, aliumque locum prorogata, sufficiat modò annotasse, quòd Deus vnā sibi

P Ecclesiam

Ecclesiam semper elegit, extra quam nō est salus. Et prorsus insanum est credere aliquem extra Christum & Ecclesiam posse fieri saluum. Si quos afflat ex gentibus, hos vocat ad suam Ecclesiam, vt olim Achior, Raab, Ruth, & profelytos. In nouo testamento Cornelium centurionem. Non est enim aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri, Actū quarto. Proinde propheta, imò Antichristianum est Buceri figmentum de gentium Philosophorum ductu, saluatione. Esaiæ 49. de vno Christo philosophis ignoto dicitur: Posui te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Idem Apostolus quoque Paulus pro gētibus prædicationem dei expectantibus allegat, Actuum 13.

Et quid hoc velit satis ostendit Commentarius eius in Epistolam ad Romanos in præfatione, Quæstione, An sit in Philosophia quædam doctrina Pauli congrua? Vbi contendit: Deum quantum ad religionem attinet, suam veritatem gentibus admodum manifestasse, nec ullo dogmate destituisse ad constituendam illam necessarium. In philosophia nihil præteritum, quod Dei metu animos implere inque solidæ religionis studio conservare valeat, & nihil omnino ad salutem cognitu fuisse necessarium, quod Deus gentibus non prius etiam illis seculis manifestauit per Philosophos, inquit (ut inquit) sanctissimos homines. Quorum uerò dicta non minus sunt oracula habenda, quàm quæ sacris literis continentur.

Si verbis prophetarum & Apostolorum credimus potius, quàm Bucero eis contradicenti, non admodum fecit Deus veritatem suam manifestam gentibus. Psalm. 14. clare dicitur, Qui annunciat verbum suum Iacob, iustitiam & iudicia sua Israël. Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis. Secundum Esaiam, Populus gentium ambulabat in tenebris, habitabatque in regione umbræ mortis. Pauli quoque & Barnabæ luculentissimum est testimonium, Actuum decimotertio. Quæ præteritis generationibus dimisit omnes gentes inuasias suas, vbi nulla est exceptio. Num poterit Bucerus Apostolos Christi falsitatis arguere? Si autē confiteatur esse veros, se vt falsum fateatur necesse est. Hic videtur aduersariorum inconstantiam: alibi dicit sanctos omnes

cere in graui ignorantia Dei: quæ vera sunt bona, neque cognoscere, neque amplecti posse: cum hæc prophanis philosophis tribuat absolutam cognitionem omnium, quæ ipsos in solidæ religionis studio valeant conseruare. At non ita Apostolus Paulus (cui fortè erroris sui prauitatem inscripturus est Bucer) Roman. primo. Hic enim nihil amplius tribuit Philosophis, nisi quod inuisibilia Dei, sempiternam quoque virtutem eius & diuinitatem, ex visibilibus cognouerunt. Non autè eò progreditur, vt dicat, quod Bucerus, eos omnem veritatem tenuisse, & viam salutis: sed contra, qui cum cognouissent (ait) nõ sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Didentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinè imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & quadrupedum, & serpentum, & cæc. En Bucer, hæc est Philosophorum apud Apostolum sapientia. Quem iuuat eorum dementiam amplius cognoscere, legat disertum illum & eloquētissimum Lactantium Firmianum, diuinarum institutionum lib. 3. qui totus est de falsa philosophorum sapientia. Vbi eorum omnium stultissimas rixas, errores, & vanas opiniones de Deo, de vero eius cultu, quæ est solâ via veritatis, per multa capita diligenter excussis, cap. 30. prorumpit in hæc exclamationem: Omnis sapientia hominis in hoc vno est, vt Deum cognoscat & colat. Hoc nostrum dogma, Hæc sententia est. Quanta itaque voce possum, testificor, proclamo, denuncio. Hoc est illud, quod Philosophi omnes in tota sua vita quaerierunt, nec vnquam tamen inuestigare, comprehendere, tenere valuerunt, quia aut prauam religionem tenuerunt, aut totam penitus sustulerunt. Facessant igitur illi omnes qui humanam vitam non instruunt, sed turbant. Quid enim docent, aut quem instruunt, qui seipsos non instruxerunt? Quem sanare rogat? Quem regere cæci poscunt? Huc ergo nos omnes, quibus est cura sapientia cõferamus. An expectabimus donec Socrates aliquid sciat? Aut Anaxagoras lumen in tenebris inueniat? aut Democritus veritatè de puteo extrahat? aut Empedocles dilaret animi sui semitas? aut Archesilas & Carneades videant, sentiant,

præcipiant? Ecce vox de cælo veritatem docens, & nobis
sole ipso clarius ostendens. Quid nobis iniqui sumus,
& sapientiam suscipere cōctamur, quam docti homi-
nes contritis in quærendo aratibus suis, nunquam repe-
re potuerunt?

*Imò pl. sculā quiddam in Philosophia traditum, nempe, iudicium
futuri seculi, quod à Moyse potius significatum sit, quàm expositum.
In philosophia verò admodum expressum.*

Libro 20. de ciuitate Dei, producit B. Augusti. de fin-
ro iudicio multa eadēque clarissima prophetarum & scri-
ptis legis oracula. Et quid mirum si philosophi quidā
sua prædictiones mutuati sunt: præsertim cum hæc præ-
simum contenderent philosophi, vt rara de ignotis tene-
doctrina, quæ fidem popularem superaret, conciliatō-
mini suo maiorem existimationem? Stultissimū est autem
opinari, hæc posse alicui ratione naturali, cui philosophi
nituntur constare: nam quod de extremo iudicio creditur,
fidei articulus est, qui non magis ratione cōiunctur, quàm
Deum esse trinum & vnum, aut filium Dei incarnatum. An-
ticipuli creduntur, non demonstrantur ratione. Ad hæc quo-
do de iudicio & resurrectione Philosophi loquuntur, quæ
rebus fabulantur non intellectis, sicut Virgilius de campis
Elysiis beatorum, de Minōe iudice apud inferos, de peris
& cruciatibus malorum, Cerbero trifauci, Charonte, & tu-
uiis infernis. Sic Lucanus in principio belli Pharsalici
cit rediturum mundum in antiquum chaos. Et Ouid.
Esse quoque in fati reminiscitur affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.

Quæ non sunt Philosophica, nec illis ad iudicium per-
tinere sunt visa.

*Inter alios Numam Pompiliū facit omnīs diuini & humani
ris consultissimum, quem ait pectora omnium pietate instituisse,
sancam religionis antistitem, hoc imp. inis causisse, ne in sacris
bus ullum esset simulacrum. Quod nimis: um odio imaginare
rum in pessimo idololatra & omnīs idololatriæ apud Romanos
thore, tan operè prædicat.*

Vide Lector pie, qualis sit hæreticorum Ecclesiæ
tales habet prophetas & religionis suæ antistites.

Pompilius, cum videret populum Romanum, multis victoriis elatum, iamque nullis legibus in officio contineri, commentus est deos quos nullos & falsos esse probe sciebat, atque eis proprios cultus instituit & sacerdotes, Diales, Flamines, Vestales, Salios: confinxit mitras, vittas, ancilia, armillas, sandalia. Inuenit ritum praefagiorum, ab auguriis, & ab extis pecudum quae docuit scrutari, instituit sacrificia, ignem perpetuum, lustrationes, annum distinxit in dies festos & nefastos. Quae omnia mentiebatur se monitu Aegeriae Nymphae, cum qua nocturnos congressus simulabat, tradere populo Romano, videlicet, ne deesset inuentis suis auctoritas. Omnia in hoc, quod populus falsorum deorum metu, falsoque cultu occupatus, auocaretur a studiis bellorum, & in mansuetudinem redigeretur. Hunc talem impostorem, seductorem, dementatorem mortalium, inuentorem omnis fascino & illusionis, qui nullum verum Deum esse credebat, celebrat Bucerus tanquam religionis verae antistitem.

Quodque Deus Platonem tanta auctoritate eminere fecerit, ut Ethnicis queri non possint sibi doctrinam veritatis maligne administratam, quibus vel unus Plato deductam e caelo philosophiam tanta cum gratia peruulgavit, ut non immerito dicas (inquit) hunc gentibus ita datum ut Moysen Iudaeis.

Platonis summi illius philosophi quem diuinum appellant, vicia non libenter commemoro, sed facere cogor, ne quem aequat Bucerus Moysi, aequet & Apostolis, aut legislatori nostro Christo. Quod facit Apostolus in reliquis Philosophis, mihi ut in Platone quoque faciam incumbit. Ille philosophos laudat a contemplatione & admiratione creatoris cogniti per res creatas. At statim ostendit sapientiam illam in meram abiisse stultitiam & impietatem. Ita Plato multa cognouit de Deo, sed philosophice, hoc est, humano more: miscuit enim humana diuinis, & diuina humanis, eousque, ut veram Theologiam penitus inuerterit. Eusebius libro de praeparatione euangelica demonstrat Platonem ea quae sapienter dixit ex libris Hebraeorum transferuisse in libros suos, ubi & Aristobolum Iudaeum citat ad Philometora, libro primo, dicentem: Legem nostram in multis Plato sequutus est, aperte namque in multis diligenter examinasse

minasse singula videtur. Mosaica enim volumina ante Alexandrum, & ante Persarum imperium traducta fuerat. de plurima, sicut & Pythagoras Philosophus ille accepit. Verùm cū esset Philosophus omnia hæc dimensus est, pro captu rationis humanæ, nec firmiter scripturarum auctoritati inhæsit. Vnde in varios errores prolapsus est: quod propter Philosophiæ debet non quod vult Bucerus sua re-
 Et dicta, sed mala quibus veritatem aliunde acceptam propter deprauauit. Testatur beatus August. lib. 8. de Ciuitate Dei cap. 12. Plotinum, Iamblicum, Porphyrium, Apuleium & Platonicos omnes, sicut Platonem, multis diuinitatibus sacrificasse naturæ. Et huc idololatram audet Bucerus arguere Moyse de quo ait scriptura: Dedit illi cor Deus ad precepta & legem vitæ, & disciplinæ, docere Iacob testamentum suum, & iudicia sua Israel, sed & animas humanas arbitratur Plato ante corpora vixisse, & quādo docetur, remitti eas priora, non cognoscere noua, vt habet beatus August. de Ciuit. Dei libro 10. cap. 30. Pythagoram quoque secutus est, & dicit animas hominum post mortem reuolui ad corpora bestiarum: quod in Phædro & Timæo Platonis manifestè patet. Libro de repub. vlti. dicit animas post mortem à morte annos, redire ad vitam, optione vnicuique proposita, vt quod velit eligat: fieri autem electionem magnæ parte iuxta vitæ prioris mores. Sic Orphei animam, cygni corpus elegisse, nec voluisse in fœminam transire, odio huius sexus. Animam Tamaris, philomelæ, Cygni quædam animam in hominem demigrasse, Aiæ animam opus Leonem, Agamemnonis, aquilam. Therisit, simiam. Quæ cum sunt absurdissima (vt alia multa præteream) dignum mihi visus est Plato Bucero, quem dicat ita gētibus datur vt Moysen Iudæis.

Ex quo satis intelligitur, quod cū Zuuinglio faciat Heulem, Theseum, Socratem, Aristidem, Antigonum, Themam, Camillum, Catones, Scipiones, prophetis & apostolis in regno cælorum pares.

Quod quid aliud est, quàm Bucero ex Christiano Ethnicum plusquam Ethnicum? Quid enim opus est Christiano Evangelio, Prophetis, & sacris literis, baptismo & reliquis sacramentis?

Eccle. 45

sacramentis, si eiusmodi gentiles impij homines, cum sanctis in regno Dei viuunt: Quid hic scriptor & concionator aliud credere potest de fide & religione Christiana, quam quod sit cuiuslibet alij religioni similis, & quod quilibet in Ethnicismo ex doctrina philosophorum in sua religione & fide saluari possit?

Et quanti habeat Zvinglium, quamq; velit doctrinam eius videri minimè suspectam, etiam quod ad articulum originalis peccati attinet (de quo tamen is pessimè & haereticissimè sensit) videre est in memorato Comentario in caput quintum, ad Romanos.

Interim is qui tam præclare de Ethnicis sentit, ne virginem quidem matrem à peccato Originali, & horrenda illa rebellione, & cæteris effectis eius (quæ in infantibus iam recens natis, cõtra omnem veritatem exaggerat & cõfingit) eximendam putat.

Scio vix paucis fieri credibile, Bucerũ de peccato Originali reliquis, post baptismum manentibus, tam insanas, atq; horrendas hæreses tueri, quam in præcedentibus sermone magnoq; studio oppugnauerim, confutauerimq;. Idcirco subiiciam paucis & eas quas idem ille D. Gropperus Scholasticus annotauit, & è scriptis Buceri posterioribus tumultuariè congescit: visum tamen fuit à superfluis annotationibus abstinere, quibus liber frustra turgescit, cum sint omnia prius abundè satis, & luculenter confutata. Tantum in hoc, vt cognoscas Lector candide, me non luctari cum laruis, sed ingentia môstra persequi.

ERRORES BUCERI DE
concupiscentia reliqua in baptizatis.

Te manere in renatis malũ deprauatæ naturæ, vt etiam si nulla vel actionis vel consensus nostri iniquitas adiiceretur, tamen hoc tam graue esse, vt vel ob hoc vnum condemnationem mereamur, nisi non imputaretur.

Quod renatis ratione huius mali bonæ voluntati Dei, verè aduersentur, & ob id iniqui, prauis, & ipsi Deo inimici, verèque perditis & condemnatis sint, iurèque eos abiici & condemnari

P iij Nimi-

Palam abrogat baptismum & spiritum regenerantem suam in. Contra illud Coloss. In ipso completo cõstitare oia per sangu-

nem crucis
 19. Et vos
 cum essetis
 aliquando
 alienati &
 inimici e-
 su, nunc re-
 conciliauit
 in corpore
 carnis suae
 per mortem,
 ut exhibe-
 ret vos san-
 ctos & im-
 maculatos
 & irrepre-
 hensibiles
 coram ipso.

Nimirum quod in ipsis sit malum damnationis meritorium, nisi id eis post baptismum non imputaretur per Christum: Christum enim remanentem huius mali reatum à baptismo continua non imputatione dissoluere. Quod alibi sic explicat: Quamquam venati est hoc malum displiceant Deo, & sint odio condemnationeque digni Deus tamen diligit eos propter Christum. Confiteri proinde se hoc concupiscentiam seu contra Deum rebellionem, semper quidem in iniquitatem, ita etiam peccatum esse quod iniustum & odibilem Deo hominem reddat, faciatque Deo displicere illos quibus iniuste nec tamen condemnet, quia non imputetur, nec alienos à regno reddat, quia Christi merito contegatur. Contra illud, Iudicium Dei est secundum veritatem.

Copiose
 ostendimus
 hec esse fal-
 sissima: li-
 bet tamen
 de volunta-
 tis consensu
 adicere quod
 habet Augu-
 stinus, li. de
 vera relig.
 c. 14.

Non solum qualibet prave & inique facta peccata nobis habenda esse, sed etiam omnes ad prave faciendum motus, animique inclinationes, etiam quibus non assentimur. Et has res quia iniuste & detestanda nobis sunt, multo magis detestandas & condemnandas Deo esse, cuius imaginem sic deturpent, & à suo ad diaboli obsequium depellant.

Quod sancti suo modo etiam contra Deum concupiscant, aduersentur deo, bona voluntati Dei, habeant in se sensum carnis, sensumque ipsi eatenus inimici Deo. Nullum quoque hominem sine peccato hic praeter unum Christum unquam vixisse, quo Virgine matrem peccato actuali impie implicat: id quod Melanthon discipulis verbis facit in annotationibus suis, in euangelia Dominicali, in illud, Cum esset Iesus annorum duodecim. Contra illud, Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Atque utinam à corporali & viuo templo Dei, Virgine (inquam) genitrice Christi abstinerent propter hoc quod Apostolus ait, Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. 1. Cor. 3.

Hinc quod sancti obsecrati sunt in peccatis, Paulum de se in hoc modum queri dicit, Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Miserum (inquit) ille se vocat, hoc est, Deo exasperatum & abiectum. Quod alioqui nemo miser dicatur, nisi qui talis sit Paulum eodem dicto testari, mortem esse stipendium illius relictum mali, & propterea id censendum sit esse damnabile peccatum. Quamvis mors non veniat nisi à peccato merente condemnationem.

Viciu

1 Vicium quod in sanctis reliquum manet, verè, rectè, propriè, & formaliter peccatum vocari. Modo formale peccati id intelligitur, quo aliquid peccatum est, & propriè dicitur.

2 Licet ad rationem peccati propriam, consequatur necessariò, quod faciat nos reos, id tamen videlicet, facere nos reos, remoueri ab eo posse quod in se peccatum sit. Qua assertionis repugnantia, quæ potest esse maior?

3 Alteram partem pugnae mentis & carni (de qua Rom. 7.) miris modis exaggeras decernitq; carni, & abrogat Paulo in eo cõfessu victoriam.

4 Negat caput illud 7. ad Roma. intelligi posse de homine existente sub lege, ante regenerationem: imò hunc intellectum vult esse Pelagianum.

Augustinum cum dicit, Concupiscentiam in renatis non esse, sed vocari peccatum, loqui vulgari modo, non propriè de peccato. Sed Augustinus contradicit.

Calumniatur, hæctenus in Ecclesia de concupiscentia, domestico vestro hoste altum fuisse silentium ante Lutherum, & proinde homines hoc mali in se neglexisse.

Afferit in renatis hanc prauam vim & hostem legis Dei, nunquam non, & absque intermissione, reluctari bonæ menti legi Dei consentienti. Et falso existimasse homines, si consensus factis animi motibus non accederet, se satis mundos à peccatis, & sanctos esse.

Institutum Lutheri, & eorum qui eius partis sunt, fuisse hæc nature vicia in renatis reliqua, diligentius explicare. Quamquam pudenda & detestanda sint, declarare ea tantum de causa, vt homines ad veram penitentiam & agnitionem propriæ perditionis adducerent, & Christi gratiam plus cognosceret. Cum tamen ex hac doctrina vera penitentia planè obscuretur, & Christi beneficium quacuetur.

De peccato originali in eam sententiam, vt præscribitur, Responsione conuentum esse, ingenti malicia (vt solet) mentitur.

Afferit in hac sententia Pauli, Caro concupiscit aduersus spiritum (quæ tantum locum habet in renatis) carni nomine significari non tantum concupiscentiam in sensualitate remanentem, sed viciousitate totius humane nature in nobis à baptismo reliquæ. Item spiritus nomine nõ significari animum seu præcipuam eius partem, aut illius bonos, singulares & spirituales motus, vel afflatam nobis sapientiam & rectam voluntatem, sed spiritum illum adoptionis, seu spiritum

Falsi istud esse, plò 50 paginis demonstrauimus.

Augu. ad Valeriu de nup. & cõ cupis. lib. 1 cap. 26.

Hoc est nõ habere peccatum, reu non esse peccati.

Contra illud, bonu certame certauimus cõsummaui, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. 2. Tim. 4.

Vbi facti, atque doctissimi, patres Christ. Amb. Hier. n. Theoph. &c. per stringit. Impudens mendaciu. Ostendit, nõ esse falsum.

Eucerus de suo sensu, contra omni orthodoxorum patrum interpretationem.

spiritum Dei, qui nostro spiritui testimonium præbet, qui venit in nobis homini à baptismo, hoc est, toti ingenio nostro aduersetur.

Contra illud, Nos in carne nō secūdu carnem militamus 2 cor. 10. Et illud nō stra aut cō nersatio in oculis est.

Etsi interim alibi diuersum (nihilominus tamen erroneum) scribat, nempe spiritum nostrū ut est iam afflatus spiritu Dei, pugnat contra totum hominem, hoc est, cōtra spiritum, animam & corpus, eo quodd adhuc mens nostrā (ut ipse vult) à baptismo cecutiens ad diuina, & sensibus in cognoscendis & iudicandis rebus vni, preferat terrena celestib⁹, seque tur presentia, negligat futura, diffidat Deo, consulat sibi, & rebus quas cernit, ac anima quæ presentia vte videntur accommoda & iucunda, immodicē & contrariationem expetat, corpus verò ea quæ sensus rutilant.

Falsum esse ritud & que sequitur, in præceptis demōstratumus.

Cognitionem Dei à baptismo, propter inherentem etiam renatis membrorum legem, repugnantem legi mentis, adeo esse parte & imperfectam in renatis, ut nec amare, nec colere Deum toto pectore, nec præceptis eius pleno studio sese dedere valeant.

Itaq; semper in sanctissimis quoque hominibus, reliquum manere vitium incredulitatis, & cōtemptus Dei, neglectum proximi, & cupiditatem deprauatam omnium rerum, unde subinde exortant in eis praua desideria.

Hæc tametsi Christi spiritu inhabitante reprimantur & cōdemnentur, tamen quia existunt, argumento esse nondum diligere Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, peccatiq; legem, atq; adeo peccatum ipsum adhuc inhabitare in eis.

Detorquet illud Gene. 8. Omnis cogitatio hominis ab adolescentia, &c. ad renatos, asserens, Quicquid homines etiā sanctissimi ex seipsis & eo spiritu quo natura hominis pollet, concipiunt, instituant, agitant, moluntur: tātummodo semper & necessario malum esse & neminem hominum ex suo illo naturali spiritu, etiam postquam renatus est, quicquam ad Dei gloriam & veram proximo- rum salutem (ut quam ex eo spiritu, quatenus natura nobis inditus est, ignoret) referre posse. Quasi scilicet renari etiam quod ad spiritum attinet, veterem hominem circumferant, nec suo spiritu spiritui Dei cooperentur, concurrente eorum voluntate in omnibus operibus bonis veluti partiali agente, quod tota Ecclesia adfirmat.

Opus quā Manichæus hæreticus.

Interpretatur præceptum, Non concupisces, sic ut non tantum eo concupiscendi actus, sed & male concupiscendi morbus prohibeatur, ut sensus sit, præcepto requiri, ut nedum malis desiderijs, sed etiam male appetendi morbo, imo quoque male iudicandi morbo.

Stulta & inepta interpretatio mada'i diuini, verbo dei nullo pacto consona.

bo careamus, & collocat tam actuale quàm originale nedum in voluntate, sed etiam in intellectu.

Renatos nunquam satis expetere posse quæ Dei sunt, nec arceri cupiditatem. Esse nos planè mortuos od omne opus bonum ex nobis, & sanctos civitare non posse ne quandoque pravis desideris consensum præbeant.

In hominibus triplicem esse iniquitatem, iudiciorum, desideriorum, & in omni officio cessationum. Nec tertiam arceri semper posse.

Imo affingit sanctis patribus, credidisse illos & agnovisse renatos etiam in Christo, dum hic à Domino peregrinatur, sic peccato venundatos esse, sic esse carnales, sic in eis legem peccati vigere, ut non solum non sit in eorum manu, amaram & perniciosam radicem peccati, vicium rebellionis contra Deum, excindere, sed nec prava & turpia eius arceri desideria. Imo nec semper etiam cohibere posse assensum horum, damnatamq; inobedientiam.

Et tamen interim Deum iure nobis præcipere, & lege sua potestatem nullam unquam prava cupiditate titillemur, & ut nullas etiam habeamus malas cupiditates, utq; innato illo concupiscendi morbo careamus, ac Deum ea quoque prohibere, quæ nos in hac vita nunquàm vitare possumus, & à nobis exigere quæ in hoc mortali corpore nunquam præstare valeamus, & sic dicit Deum præcepisse impossibilia nobis.

Atque hæc se docere asserit, qui non Antichristi Romani, sed Christi magistri cælestis gloriam asserere studeat.

Conferat nunc qui volet Bucerana cum Manichæi dogmatis & diiudicet quæ sint in Deum plus blasphemia, quæ in Christum & virtutem passionis ac resurrectionis eius magis contumeliosa, quæ sacramentis Dei magis iniuria, quæ Deum (quem verum, iustum & bonum scimus) magis ridiculum faciant, & quæ demum Christianum hominem vertant in portentosius monstrum.

Ut autem Bucerus hanc impiam, blasphemam, & secum multis modis pugnantem doctrinam, simplicibus animis probabilem faciat, atque etiam persuadeat, mirabili vafritie ad suum sensum scripturas sacras, & sanctorum patrum sententias, partim depravatè, & truncatim citat, partim miserè & coactè detorquet.

Et

Contra sensum communiem et licet plurimas iactas,

Impietas ista luculenter & copiose in præcedentibus conuicta est.

Contra illud, quia dicitur quod eius gratia non fuit in Ioh. 15.

Imo qui Christum expugnare conetur.

Et satis hinc deprehenditur, quàm verum sit illud Hieronymi, Penè inauditum esse, hæresim ita ab Ecclesia depellere, vt emendetur, non perdat erroris author. Quilicet videatur interdum mitigare suam sententiam hæreticam, adhuc tamen vetus virus, intima mente tectum continet. Nam vt sinxerint isti (vt omnia agunt fidei & simulariorum) Melanthonem, quæ in ipsorum doctrina iure defendere bonos potuerunt, magna dexteritate mitigasse quæ tamen non videt eos adhuc in eodem corno impiissimæ & deprauatissimarum hæresum, de causa peccati, de libero arbitrio, de originali peccato, & iustificatione hominum, & de cæteris fileamus, hæere?

Opera quæ gratiam præcedunt, an sint omnia peccata, & nihil hominem ad gratiam præparent.

Iam quod restat in eodem illo articulo Iudicij, de sententia illa Martini Lutheri, *Contritio ante gratiam gratum facientem, facit magis peccatorem*, prosequamur (Pertinet enim ad superiora, quæ de potentia vel impotentia nature, ad opus bonum, ante & post gratiam dicta sunt nobis.) Censuerunt Delecti sententiam hanc Bucero probari, ex eo, quod hic damnet omnia opera quæ ex naturalibus proficiscuntur, Et dicat alibi, pœnitentiam non nisi ex fide vera, & charitate Dei nasci: quæ cum sint dona Dei iustificanti hominem, non habentur ante gratiam. Sed Bucerus quanquam fateatur se hanc Lutheri sententiam probare ac defendere, negat tamen eam sua dicta consequi, & non esse, neque colorem hinc, neque apparentiam vili illationis. Quod ita dicit quasi captemus per calumniam litigandi cum eo occasionem, quâ ipse non obtulerit. Inspice Lector, sententiæ Buceri in Iudicio recitatas, ex quibus nullius est artis formare Syllogismum, vnde inferatur illa Lutheri sententiæ, ordine ita disposito: Quicquid inest homini extra fidem veram & charitatem Dei, repugnat Deo, Contritio quæ præcedit gratiam gratum facientem, inest homini extra fidem veram & charitatem Dei, Ergo Contritio quæ præcedit gratiam gratum facientem, repugnat Deo. Si repugnat Deo, facit magis peccatorem, quod ex dictis suis negauerat Bucerus consequi. Propositio est Buceri

Buceri dicētis: Naturam extra fidem & charitatem dei, nihil aliud posse, quā repugnare deo. Assumptio similiter est Buceri dicentis, quod fides vera & charitas debeant pœnitentiam seu contritionem præcedere. Atq; hinc per Syllogismum primæ figuræ, infertur Lutheri damnata illa sententia. Quod cum sit luculentum, cur nos perstringit quasi calumniatores. Sed hæc parerga. Ad rem progrediamur. Buceri post Lutherum sententia est, *Contritionem ante gratiam facere magis peccatorem, & veram pœnitentiam, non nisi ex vera fide & charitate nasci.* Si diceres non existere pœnitentiam viuam & veram sine donis illis, non reprehenderemus: At tu dicis non nasci nisi ex illis donis pœnitentiam. Qua persuasione homines à deo in peccatis aberrantes, in grauiorem protrudis errorem. Contrà Delecti, qui didicerunt non omnes peccatores eodem affectos modo, nec esse omnibus ista principia, & quosdam hoc, alios alio modo ad contritionē, & pœnitentiā peruenire, assueuerāt cōtritionē plerunq; præparare hominem ad fidem viuam & charitatem dei, quæ sunt magna & specialia ipsius dona, hominem verè iustificantia. Atque hoc ipsum probant per illud, quod Euangelium prædicat pœnitentiam in remissionem peccatorum, tanquam consecrarium ad pœnitentiam. Item quod Simoni Mago post receptam fidem & baptismum grauiter relapso, dicitur, Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga deum, si forte remittatur tibi: Vbi clarè suadet apostolus Petrus, pœnitentia & oratione, se præparare ad veniam, & hanc nondum acceptam, talibus mediis quærere & ambire. Item per exemplum Cornelij Centurionis, qui Eleemosynis & orationibus iam se præparauerat ad fidem Christi, quam nondum fuerat consecutus, atque adeò nondum iustificatus. Quibus breuiter volunt Delecti ostensum, non inutilem esse contritionem aut bona opera, quæ ante acceptam fidem viuæ & charitatis gratiam fiunt. Nec esse ea homini impedimēto, aut in cumulum peccatorum, sicut fingunt Luther & Bucer, sed contra, adiumento esse, & valere ad præparandum hominem, viniēti gratiæ dei.

Diuersis modis peruenitur ad pœnitentiam.

Contritio plerunq; præparat ad fidem viuam & charitatē.

Bucerus.

Vide hic quomodo expendant homines isti scripturas, & qua vtiuntur Dialectica, Impiis qui Christum ignorauerunt, aut gra-

Ortho- grauitur peccauerunt, predicata est penitentia, Ergo vera peni-
doxus. tia & contritio peccatorum, non oritur ex vera fide & amara
Buc. ca. Hæc eorum illatio. Sed in qua figura & in quo modo? Ita Bu-
nullus. cer.

Quorsum autem istud Bucere? Quis tibi fingis con-
sequentes novas quibuscum ludas, & non retines nos-
stras? An hic tangitur tibi vlcus? Nam quod ad scripturas
quas citauimus expensionem attinet, non est quod verum
mur Lectoris iudicium. Vtinam & tu quoq; non in lippi-
culis videas, quomodo scripturas expenderimus, claroque
verbo dei, non ita proteruè reluctareris. Illa autem quam
tu velut parum Dialecticam derides, non est nostra con-
quentia: Figmentum tuum derides. Tali sophistica sibi
imponere simplicibus. Nostra sic habet: Impiis qui Chri-
stum ignorauerunt, aut grauitur peccauerunt, in Euan-
gelio vbi omnia ordine traduntur, predicata est initio peni-
tencia in remissionem peccatorum. Ergo plerunq; peni-
tencia, fidem viuam & charitatem, eximia illa dei dona, prece-
dit. Illud huic illationi si potes. Hæc conclusio contritus
& magistrum tuum statuitur, qui vultis necessarium esse,
vt vera fides, veraq; charitas, priores excitent penitentiam
non ipsa contritio, nis dei donis adhuc destituta, quam fugis
gignit efficere magis peccatorem, tantumq; abesse vt ad re-
niam præparet dolentem. Que perniciosissima est assertio
facitq; peccatorem necessario perplexum, vt vel in despera-
tionem corruat, aut planè reddatur securus. Nam quid fa-
ciat, quid conetur aut pertentet miser homo, his dei donis
vacuus, & peccatis grauitur inuolutus, si non permittitur
ei respicientia, & amara contritione refugere ad peni-
tentiam, nisi expectet, donec primum accipiat fidem viuam
& charitatem illam dei, præsertim cum non ignoret hæc
dona suis studiis, neminem assequi posse, quæ Deus gratis
vltro & immeritis largiatur? Ingemiscat ne & dolentibus
dat peccatus? lachrymetur? fugiat ad contritionis & oratio-
nis consueta præsidia? Sed ita per Bucerum amplius pec-
cabit, erit hypocrita, & iam se minus idoneum venie
gratiæ (quæ datur immerentibus) præbebit. Perseuerabit
in peccatis, & fruatur cupitis voluptatibus? Sed ita immo-

Quomo-
do Buce-
rus red-
dat pecca-
torem sua
doctrina
perplexum.

getur in profundum, & damnabitur. Quoquò igitur se-
 conuertat, inueniet miser offendiculum, Proinde hoc pa-
 sio secù ratiocinanti, quid restat, nisi vt animo perplexo
 desperet, seque iam totum in pelagus peccatorum præci-
 pite: aut securus de misericordia præsumat, statuatque ex-
 pectare, & differre suam pœnitentiam, donec experiatur
 se dona illa dei accepisse, charitateque & fide Christi in
 transversum rari & impelli? Quod ipsum tamen per vos
 nunquam quis experietur, qui asseneratis omnem homi-
 nem licet regeneratum, iacere in graui ignorantia dei, in
 dubitatione, in incredulitate, contemptu & odio, eaq; ipsa
 in se nunquam non sentire, atque hanc esse experientiam
 piorum. Quod si est ista bonorum & piorum experientia,
 qualis erit impiorum & malorum? Quàm procul mali sem-
 per à sensu donorum dei aberunt, si ita affecti sunt boni?
 Ergo fidei viua, & charitatis impulsus, expectabunt fru-
 stra, cuius sensu nunquam tangentur.

Iam quibus persuasum est priusquam dolorem & con-
 tritionem admittant, seu vt mollius loquar & sensum ex-
 plicem aduersariorum, priusquam arbitrij sui libertate,
 contritionem peccatorum concipiant, ipsaque peccata de-
 testentur, habendam esse fidem & charitatem, quibus ad
 pœnitentiam incitentur, iisdem decretum esse oportet,
 manere in peccatis & ociose expectare, dum largiatur sua
 misericordia deus fidem & charitatem, quo tum demum
 prebeant se iisdem donis ad pœnitentiam excitandos, atq;
 interim nò velle quid conari frustra, aut committere, quo
 deum anteuertant, ei resistent, aut præposterè, quod
 muneris diuini est sibi vsurpena, quæ omnia se credant in-
 cidere, vbi ante charitatis & fidei calorem de peccatis con-
 terantur. Adeoque iacebunt inertes, squalidi, fuliginosi &

Math. 11

Ephes. 5.

stertentes in peccatis suis, nec audient vocem filij dei: Nec
 Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Nec
 Apostoli clamantis, Surge qui dormis, & exurge à mor-
 tuis,

Fructus

Bucera-

ne doctri-

ne de con-

tritione.

Quis autem facile colligat segetem malorum quanta
 ex hac semente in inculto & squalido corruptarum men-
 tum agro nascatur? Hac nimirum opinione simplices qui-
 nullus que

que, & superstitiosi, & hebetes persuasi, verè exanimabuntur, vt resurgere, ne tentent quidem: stolidiores deterrebuntur à resipiscencia, ne videlicet contritione sua fiant (quod prædicant aduersarij) hypocritæ. Superbi vero, fornicatores, adulteri, incestuosi, immûdi, deliciis & voluptatibus dediti, bibones, epulones, fordidi, fures, sacrilegi, auari, iniqui, fraudulentî, nequam, scelesti, iracundi, arrogantes, violèti, oppressores & emunctores pauperû, seductores & corruptores aliorû, & quotquot sunt quos sua vicia alioqui plus satis delectât, hoc manebût q̄ sunt, donec infuset eis deus, viuû charitatis & fidei sensû, hoc est, donec prius fide & charitate iustificet, alto peccatorû somno stertètes, aut fatigati, lassî, & ad nausèâ expleti, destituantur peccati facultate, non volûtate. Talibus enim dū aderunt vires, decretum erit edere, bibere, ludere, & præsentibus explere deliciis animû. Si deo (inquier) sumus curæ, non sunt illa eius dona nobis defutura. Si vero nos habet pro deploratis, abiectis, & inimicis, si non sumus ei amplius curæ, quid fraudamus nos cupitis voluptatib? quur sumus iniqui in nos ipsos, & nobis inferimus ipsis quod nolimus ab alio perpeti, crucem, sollicitudinem, mœrorem, afflictionem: præsertim cum nihil proderit omne studium nostrum nobis, nec viribus nostris hoc assequi possimus, vt redeamus in eius gratiam? Hi sunt doctrinæ istius fructus, sic iacent studia bona, vigent pessima. Inde homines mali credunt se iam habere paratam aliquam sui excusationē, nempe, quod non senserunt sibi datam resipiscenciæ gratiam. Videbuntur sibi iam habere insanix rationē, & reperisse defensionē sui: nō qualē seruus ille piger, qui dicebat. Sciebā quod homo durus esses, metis vbi non seminasti, congregas vbi non sparisti, & timens abij, & abscondi talentum tuum in terra. Ecce habes quod tuum est. Sed omnino negabunt se talentum vllum accepisse. Tua est crudelitas, inquier, quod perdes nos, quos bonorum operum feceras impotentes, etiā quidem permissa nobis fuisset resurgendi facultas, quam tibi vt donares reseruasti soli, utiq; fructus penitentiæ dignos protuliffemus, parati semper expectabam, vt fide viuâ & charitate conuerteres nos, quorum sensum didisti nullum.

Matt. 25.

Obsecro

Obsecro te lector pie, num sapietiam aliam poterit Buc-
 cerana ista doctrina filiis huius seculi inspirare? Num me-
 liores inde sperabimus fructus? Idecirco etiam si nullam a-
 liud praeterea incommodum doctrinam illam sequeretur,
 essent tamen eiusmodi fructus, vel soli, abunde sufficiens
 & digna causa, propter quam deberet tanquam publica re-
 ligionis pernicies, ac pestis animarum, cum suis authoribus
 ipsa explodi, & procul exhiberi. Nunc vero ad haec omnia,
 & a rationis rectae dictamine, sensuque communi, senten-
 tia illa prorsus abhorret, & sacrae scripturae neutiquam est
 consentanea. Quo vero hoc palam demonstrari queat, prius
 constituendum nobis est, vitandae ambiguitatis causa, quid
 poenitentiae seu contritionis nomine vtrinque intelligatur,
 Nolim cum aduersariis haerere in lubrico, vbi pateat tergi-
 uersationi locus. Non hic contendimus de poenitentia, aut
 contritione iustorum & perfectorum, qui commissum ali-
 quando peccatum, non contenti iam sibi donatum esse, &
 a deo penitus dimissum, insuper illud tota vita quoties ve-
 nit in mentem oderunt, detestantur & vlciscuntur: non qui-
 dem spe veniae, quam remissione obtenta nullam quaerunt,
 sed amore iusticiae, & cupiditate vindictae, quam certum est
 ex magna charitate Dei proficisci, proque charitatis ma-
 gnitudine augeri. Sed de poenitentia seu contritione inci-
 pientium, atque in ipso peccandi cursu resipiscientium, quam
 Theologi scholastici donec imperfecta est, attritionem vo-
 cant, est disputatio. Haec enim est dolor & detestatio agni-
 ti in se peccati, cum aliquanto emendationis proposito, spe
 veniae. Concipitur autem, nunc metu ultionis diuiniae, nunc
 suasionibus, aut humano pudore, interdum ab exemplo bo-
 no, nonnunquam aduersa valetudine, fit etiam vt desiderio
 regni caelestis, aut formidine poenae suboriatur. Oderunt
 enim peccare boni, vt Horatius ait, virtutis amore: Oderunt
 peccare mali, formidine poenae.
 Hoc rude & informe conuersionis initium (quando non
 nisi raro miraculo a perfecta auspicemur) tollunt haereti-
 ci, & cum sit quaedam reuersio, aut certe compressio a pec-
 cato vltiori, ipsi auersionem faciunt, & eodē dicunt hominem
 magis peccare. Videndum nunc quibus hominibus conuer-
 sis, an conuertendis, hoc est, iustis, an iniustis poenitentia
 praedice-

Absurditas Buceranae sententiae.

De qua poenitentia hic conteditur.

Quid contritio & vnde concipitur.

Q

Pœnitentia iustorum qualis. prædicetur, & qualis pœnitentia. Iustis profecto & innocentibus seu conuersis, nunquam leguntur apostoli vel prophetæ pœnitentiam prædicasse. Quin Magister cœlestis

Matth. 9

disertis verbis ait, Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Et tamen iusti perfectam pœnitentiam quò sunt iustiores, hòc amplius sua spòte, nec vrgète prædicatore sectantur. Non quomodo peccatores illi gravibus criminibus obruti, qui nondum remissionem peccatorum acceperunt, cum ipsi (nisi fortè exigua & venialia) peccata nulla habeant, & iubeantur de remissione esse securi,

Iusti non querunt remissionem peccatorum nisi venialium.

Vnde ad Hebræos decimo ait Apostolus: Vbi peccatorum remissio, iam non est oblatio pro peccato, nimirum expiando. Habentes itaque fratres fiduciam (remissionis peccatorum) accedamus cum vero corde (quod de reconciliatio- ne nostri & propiciatione Dei non sit amplius sollicitum) in plenitudine fidei, aspersi (sanguine Christi purgati) corda à conscientia mala (quæ nos stringebat) & abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ indeclinabilem confessionem. Vides quomodo Apostolus post remissionem acceptam, iubeat nos esse tranquillo animo, & à mala peccati conscientia securos, non indicta compunctione vteriori, nisi fortè quotidianorum & minimorum. Quid enim veniam quærant eius peccati quod remissum non dubitant? Quid petant ignoscantiam criminis, quo nò sunt obstricti? cuius non sunt sibi amplius conscij? Sed pœnitentiã agunt quæ iustis conveniat, cum gratiarum actione, perseverantia in bono, & assidua castigatione, ac satisfactione dâmissorum, nisi vtiliora eis Deus inspiret.

Qualis pœnitentia prædicatur criminosis.

Ergo pœnitentia peccatoribus prædicatur, ligatis illis & reis, ac iacentibus adhuc in peccatis. Non quidem statim pœnitentia iustorum, quæ à malis concipi & apprehendi non potest, cuius nondum sunt capaces, sed primùm ad infimos pœnitentiæ gradus vocatur, vt gradatim ascendat ad altiores, nisi raro miraculo, sicut Paulus, præter expectationem subito in Deum rapiatur. Hinc est quod proponuntur criminosis ea quæ humanos affectus potissimum sollicitant, metum gehennæ, vltio diuina, legum seueritas, exempla, calamitates aduersæ, venia quoque, & regnû cœlestis, pœnitentibus oblatum. Si volueris Testamentum verum cum nouo totum reuolueris,

vix aliud reperias. Sic mittitur ad David Nathan, plenus
 terrorib⁹. Ionas ad Niniuitas. Elaias, Hieremias, Ezechiel,
 Daniel & prophetae omnes ad reges, principes & populu:
 sic praedicarunt Apostoli, & omnes poenitentiae praedica-
 tores. Christus quoque proposito exemplo turris Siloae, &
 Galileorum quos Pilatus trucidauerat, ait: Dico vobis nisi
 poenitentiam habueritis, oes similiter peribitis. Nulla est hic
 fidei aut charitatis mentio, sed tantum respicientiae: Non
 expectatur quousque doceatur de fide, quousque vero dei
 amore ferueant, sed iubentur poenitentiam habere, ab hoc
 auspicio, clementia eis insinuat. Quod si peccatum est ta-
 libus iniis ad contritionem & poenitentiam permoveri,
 iam prophetae, iam Apostoli, iam & ipse (quod nephas est
 cogitare) Christus, ad peccandum inuitant. Quod cum hu-
 mana mens non admittat, insanum signum est peruerso-
 rum haereticorum: Nec prodest Buceri cauillus, quo con-
 tendit, talem poenitentiam praedicari impiis tantum & gra-
 uiter criminosis. Quid refert enim, criminosos in altiora
 peccata protrudas, an peccatores minores, modo protru-
 das in peccata? Nec tamen verum est iis solis ita praedicari,
 cu & fidelibus, amisso charitatis seruore, in pauca eadem-
 que non omnino grauissima peccata pro lapsis, contritio
 interminatoria praedicetur. Apocal. 2. Ephesiorum episco-
 po fideli, non criminoso, verum multis & egregijs virtuti-
 bus praedito, attamen in desidia peccatum lapsio, nunciatur,
 Scio opera & laborem & patientiam tuam, & quod no po-
 tes sustinere malos, & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos
 esse & no sunt, & inuenisti eos mendaces, & patientiam ha-
 bes, & sustinisti propter nomen meum, & no defecisti: sed
 habeo aduersum te pauca, quod charitatem tua primam re-
 liquisti. Memor esto itaque vnde excideris & age poenite-
 tiam, & prima opera fac. Sin autem, veniam tibi cito, & mo-
 uebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam e-
 geris. Audis has minas? Sin autem, inquit, veniam tibi cito,
 &c. Tales sunt in scripturis loci plurimi: & fingent nobis
 impij haeretici informes & imperfectas contritiones, quae
 metu poenae concipiuntur, facere magis peccatores, esse hy-
 pocritissim, & non veram poenitentiam? No est quidem per-
 se a, seria tamen & vera est minimaeque fucata.

Qij At

2. Re. 12

Luc. 13.

*Cōpugnā
tia in do-
gmate ad-
uersario-
rum.*

At ego ab hæreticis illis nunc quæro, cur prædicetur, cur quoque recipiatur agenda pœnitētia vera? Nōne in remissionem peccatorum? Hoc si negare vōluerint, conuincuntur innumeris & clarissimis verbi Dei testimoniis. Iam si oportet habere prius fidem viuā & charitatem Dei, consequitur, quod oporteat prius dimissa esse peccata quā pœnitentia suscipiatur: Cūm fides viuā & charitas vbiq̄ue sunt, verè iustificent, & peccata omnia deleant, vt contendens habendam fidem viuam & charitatem, contendat simul habendam quoque remissionem peccatorum. Atqui si hæc prior haberi debeat quā pœnitentia, quid pœnitentia quæritur? cur pœnitētia suscipitur in remissionem peccatorum? Qui quærit enim, significat se non habere. Ergo in verè pœnitente secundū vos & habetur remissio, & non habetur. Quæ est nuda, euidens, & inexcusabilis contradictio. Vides ergo, quanta absurditas doctrinam hanc consequatur, & quod sese ipsam discordi contradictione euertat.

*Matth. 9.
Luc. 5.*

*Præpos-
tū aduer-
sarioꝝ in
dicium de
contritio-
ne.*

Adhæc pœnitentia est medicina quædam animæ, docēte veritatis Magistro nostro Christo, qui ob id sese medicum appellauit. Non est, inquit, valentibus opus medicum, sed malè habentibus. & vertunt homines isti medici nostri aphorismum in sententiam contrariam. Dicunt: Non malè habentibus quærendum esse medicum, sed fide & charitate valentibus. Quæso autem te, Nō est egregiè stultum uobere valetudinario vt prius sanetur, ac tum demum querat pharmacum? Dicere quando premit & sentitur morbus, non esse dolendum, vt quaratur medicus, quod si quis faciat hunc incurrere morbum maiorem, sed expectandum, donec conualeſcat, vt medicum adeat sanus? Nimirum hoc faciunt aduersarij, qui præcipiunt prius habere fidem & charitatem, quā à peccatis resurgere, hoc est, prius sanari quā quætere medicinar. Quisquis enim fide & charitate iustificatur, ab omni sanatur peccato. aut dicant aduersarij, fidem viuam non iustificare, vel iustificari quempiam absque peccatorum remissione. Quod si non permittunt, nec debent permittere, videant quā hîc iudicent præpostè. Dicunt, primum iustificatū esse oportet, deinde querenda peccatorum remissio per pœnitentiam. Quid hoc
peccat

potest vel cogitari ineptius, aut magis dici compugnans? Apostolus ille doctor gentium, obsecro cuinam dicit, Surge qui dormis, & exurge à mortuis? nonne dormienti & mortuo? Stulte enim stanti dicitur surge, & viuenti, surge à mortuis. At quis est mortuus, aut quis dormit, nisi qui per fidem & charitatem Deo non viuit? Quid autem huic surge dicitur, si per contritionem surgere connitens, nihil nisi peccabit? Itaque non iubemur primum gratiam habere, sed poenitentia eam quærere iubemur. Cor contritum (inquit Psalmographus) & humiliatū, Deus non despiciet. Addit contritio, sequetur humilitas, & gratia quoque sine despectu personæ sequetur. Dat enim Deus humilibus gratiam, & humiles suos non despexit. Qui negant hominem præcedentibus operibus vlllo ad gratiam modo præparari, volo dicant cur scriptum sit, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: & non, Deus humilibus resistit, superbis autem dat gratiam?

Ab absurda ergo, vana est & falsa, tam à ratione naturali quàm sensu communi aliena sententia ista, quin etiam periculosa est. Vidi multos cum sani essent, imaginatione infirmitatis incurrere languorem, quanto magis verè lægitudi, persuasione impotentia ad recuperandam sanitatē, incurrant mortē? Sed & ab exemplis noui & veteris testamēti, & verbo Dei planè abhorret. In Dauide præcessit poenitentia antequàm audiret, Non morieris, & transtulit dolminus peccatū tuū. Que fuit autem eius poenitentia? Nonne ex terroribus Nathan prophetae concepta? Sic & Niniuitæ poenituerunt, consternati & exterriti Ionæ comminationibus, & latam contra se sententiā subterfugerunt. Sic publicanus euangelicus, contemplatione suæ indignitatis cōteritur, tundit pectus, nec audet propius accedere, vel oculos in cœlū leuare, & descendit iustificatus in domum suā. Sic filius prodigus, verum & proprium cōtritionis exemplum, prius considerat suam miseriam, porcos, siliquas, famem, optat fieri mercenarius in domo patris sui, vt victum cōsequatur, (qui est amor commodi proprii) quàm vestitur stola prima, quàm accipiat annulum, calciamēta, vitulū saginatum. Surgam, inquit, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccaui in cœlum & coram te, iam non sum dignus

Qui dignus

Ephe. 5.

Psal. 50.

Iacobi. 4.

Psal. 101.

2. Reg. 12.

Luc. 18.

Luc. 15.

Preparamēta gratiæ.

*Esaie. 5.
& 9.*

dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnum de mercenariis tuis, &c. Et cum adhuc longè abesset, vidit illum pater, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum. Quid est longè abesse, nisi peccatum habere? Sicut scriptum est: Iniquitates vestrae diuiserunt inter vos & Deum: fide autem & charitate Deo sumus proximi. Ergo prodigus ille cum longè adhuc esset, pistillo arrens & conterens peccata sua rudi poenitentia, in cordis mortuario, vt propius accederet, ad fidem & charitatem preparabatur. Caritas autem est stola, que operit multitudinem peccatorum: fides annulus est quo desponsi sumus Deo, qua dona gratia diuina cum aliis bonis, non praecesserunt, sed sequuta sunt miseri contritionem.

*Rom. 10.
Fides &
amor in-
formis
praecedunt
contritionem.*

Non negauerim tamen aliquam fidem & amorem aliquid quantum, contritionem praere. Nam quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? Et quomodo sperabunt, si neque amant neque credunt? Sed talem fidem & amorem talem, habent etiam peccatores, mortui coram Deo, & gravibus peccatis oppressi. Verum aduersarij viam fidem & charitatem illam qua est finis praeccepti, prius exigunt: in quo vehementer aberrant. Siquidem falsa est imaginatio, omnem fidem, omnemque amorem quem habent homines ad Deum, statim viuere & Deo placere. Est enim fides quaedam informis in peccatoribus, & amor informis, quauis glacie frigidior, qualis est amor commodi sui, amor concupiscentiae, amor inordinatus: & tamen hic amor, est amor quidam Dei, quem habere possunt sceleratissimi, & à Deo longè alieni. Si possunt enim idololatrae diligere Deos suos falsos, verum Deum quare diligere non poterunt? Si possunt homines mali & pessimi amare suos parentes, natura impellente, aut benefactores propter beneficia, aut propter virtutem homines bonos, cur non & Deum Optimum Maximum, qui omnes benefactores, parentes, & illustres homines in immensum exuperat, etiam ipsorummet aestimatione. Heretici quidam sicut de Nouatianis testatur Eusebius in Ecclesiastica historia, pro fide Christi martyrium passi sunt, & quis ausit dicere hos nullum habuisse ad Deum amorem, pro quo sanguinem fuderunt? Itaque est fides quaedam, & quidam amor in peccatoribus, quo diligentes se diligunt.

*Amor peccatorum in-
formis.*

Vtraque

Vtraque res imperfecta, informis, rudis, inordinata, & nullius apud Deum vel meriti vel dignitatis: talis fides & charitas talis, ad initia contritionis sufficiunt. Et quis neget se hæc principia à Deo accepisse? Ergo non est expectandum nobis donec impellamur, aut trahamur inuiti, sed faciendum quod fecit prodigus ille filius, qui cum longè abesset, in se reuersus dixit, Ego hic fame pereo surgam & ibo ad patrem, &c. Quod fecit cæcus ille prohibitus à prætereuntibus vt taceret, qui multo amplius clamabat. Quâto profundius iacemus in peccatis, tâto fortius de profundis clamemus ad Dominum, quem in peccatis acentes, mortua fide, charitate frigida, è longinquo conspiciamus.

Lucæ. 18.

Psalm. 126.

Sextus Lutheri articulus quæ Buccer defendit.

Gene 3.

peccata iugi contritione detestanda, pro impetranda venia.

Psalm. 66.

Nec sibilos audiamus serpentis antiqui, qui se hominibus istis insinuauit, vt seducat: vt persuadeat, Contritionem quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fecditatem, amissionem æternæ beatitudinis, acquisitionem æternæ damnationis, facere hypocritam, imò magis peccatorem. Quid enim tam conueniat serpenti dolo, quàm principis conuersionis insidiari, quo totam amoliaturn pœnitentiam: hoc nimirum est, quod ad serpentem ait Dominus, Tu insidiaberis calcaneo illius. Nos vero suasionem spiritus sancti modò audiuimus, suggestionibus istis contrarias, iis auscultemus & acquiescamus. Nec vereamur ne infirmi contritioni irascatur bonus & clemens Deus. Ipse formam potius additurus est, ipse est qui purgat vineam vt fructum afferat. Quod si non ita statim succedat, perseuerantia opus est, qua eadem sapius repetatur. Faciendum nobis est quod faciunt medici boni, qui vbi non leuant vno atque altero poculo febres, tertium subministrant ac quartum, & quintum denique vel plura si res poscat, donec toto vicio hominem repurgent. Ad eundem modum nos idètidem recurrere oportet ad pœnitentiæ & contritionis remedia, donec tandem misereatur nostri Deus, & benedicat nobis, illuminetq; vultum suum super nos. Ita enim monet psalmographus ille, Accedite ad eum qui procul estis, qui charitatis & fidei lumen modum habetis, & illuminamini, & facies vestræ, licet infirmes non confundentur

Q. iiii.

confundentur

Pfal. 33. confundentur. De patre verò cœlesti, pollicetur nobis Christus in parabola. Luc. 11. quod licet mali simus, nos dabit tamen ille nobis non lapidem pro pane quem petimus, neq; serpentem pro pisce, nec scorpionem pro ovo, nec pro remissione vindictam. Quid ergo dabit? Spiritum (inquit) bonum petētibus se. Ipse quoque inuitat nos

Mat. 11. ad se Christus: Venite, ait, ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Quis magis laborat, aut oneratus est magis quàm peccator, fide & charitate vacuus, grauique peccatorum sarcina depressus?

Mat. 27.
Soluitur Nec quia Iudas pœnitentia ductus retulit 30. argenteos, & abiens laqueo se suspendit, debemus & nos à pœnitentia deterreri, aut precium retinere sanguinis, sicut suadere videntur hæretici, iniquam facientes nostræ pœnitentiæ cum illa collationem. Ille conterebatur pœnitentia, quia desperauit, nos conterimur, quia speramus. Qui verò ne conteruntur quidem, quam spem habebunt? Poterunt ne melius sperare qui non dolent de peccatis, quàm qui spe veniæ dolent? Non opinor. Ergo sunt desperatio- ni viciniore. Ergo & qui asseuerant homines contritione informi magis peccare, spem amputant remissionis peccatorum, qua & Iscariotes caruit: atque hinc adeo iudicia Lector, an non sunt ei simillimi.

Hic tota sententia non lecta, præcipites calumniatores protinus clamabunt Pelagianos nos esse, & tribuere viribus humanis facultatem resurgendi à peccatis, adscribere meritis humanis gratiâ Dei & remissionem peccatorum, liberum arbitriū extollere, gratiam euacuare, aliâq; moistrosa, quibus indoctis & rudibus, vt solent, cum magna exasperatione causæ fucum faciant. Nos vero sicut à Pelagianis sumus remotissimi, ita nō possumus & istorū hæreticorum perfidiam, contritionem peccatorum damnantium, non execrari. Nec eorum quæ de viribus & meritis humanis statuit Pelagius quicquam nobis probatur. Quis enim tam blasphemus sit in gratiam Dei, qui dicat eam deberi nostris meritis? Aut quis tātum fiducia de viribus suis concipiat, vt confidat ab æterna morte & peccatorum caligine virtute propria resurgere? Absit à nobis tam arrogantis, tamq; superba blasphemia. Hæreat hæc in Pelagianis, sicut

sicut ille quas oppugnamus, in suis authoribus. Pelagius assererat hominem propriis viribus per liberum arbitrium posse mereri gratiam Dei, & remissionem peccatorum, atque adeo vitam æternam: Nos vero dicimus, ad omnem hominem pertinere, ut ad gratiam Dei accipiendam se pro virili præparet, quo non repellat, aut prohibeat à se, quod gratis & nõ pro meritis datur. Nec vlllo pacto cogitationem nostram intrat, gratiã Dei velle mereri. Scimus enim quod non ex operibus iustitię quę fecimus nos, sed secundum misericordiã suam saluos nos fecit, iustificatos gratis gratia ipsius. Nam si ex operibus gratia, iam gratia nõ est gratia. Et si per legem iustitia, iam Christus frustra mortuus est. Gratia enim salui facti sumus, & hoc nõ ex nobis, Dei enim donũ est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur. Sed & gratia Dei, ad Romanos, inquit, vita eterna. Scimus quoque & fidem & charitatẽ & plurima alia esse Dei dona, non meritum humanum. Sed nunquid ideo non debemus gratiam à Deo petere, & offendicula quibus repellitur, quantum in nobis est, tollere, nõquã; ad ipsam toto conatu præparare, quia nõ possumus mereri? Aliud est mereri gratiam (quod dixit Pelagius) aliud se præparare. Impedimenta auferre, & eam petere, quod nos suademus. Illud hæreticum est, istud præcipit verbum Dei. Ad heb. 12. Propter quod remissas manus & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, ut nõ claudicans quis erret, magis autem ut sanetur, cõtemplantes ne quis desit gratię Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam inquinentur multi. Et iterum: Videte ne recusatis loquentem. Si enim illi nõ effugerunt, recusantes eum, qui super terrã loquebatur, multo magis nos, qui de cœlis loquentem nobis auertimus. Item 2. Timoth. 2. In magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, & quædã quidem in honorẽ, quædam autem in contumeliam. Si quis ergo se emundauerit ab istis, erit vas in honorem sanctificatũ, & vtile domino, ad omne opus bonum paratum.

Error Pelagianorum.

Gratiam Dei nemo meretur.

*Tit. 3.
Rom. 10.
Gal. 2.
Eph. 2.
Rom. 6.*

Homo debet curare ne ponat in se gratiã dei offendiculiũ

Vides hęc, debemus (quod in nobis est) nos emundare, nimirum per pœnitentiã, quo sic ab illo gratis sanctificemur, ut simus vtilis, & ad opera bona parati. Ergo præmissis,

fit, Cognouit Dominus qui sunt sui, & discedat ab iniquitate (quod fit utiq; per pœnitentiã) omnis qui inuocat nomen Domini. Sic in Apocalypsi Laodicenti angelo nunciatur, Nescis quia miser es & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus, emulare ergo & pœnitentiam age. Ecce sto ante ostium & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illũ, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Prophetæ & omnes sacræ scripturæ sunt rerum istarum plenæ, iubent surgere, præparare in occursum domini, dissoluere cogitationes impietatis, fasciculos deprimentes. Tunc (inquit propheta) erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius oriatur. Et anteibis faciem tuã iustitia tua, & gloria domini colliget te, &c.

Esai. 58.

Sape cū vult Deus dare incidit in repugnates. *Mat. 23.* Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, quoties volui cõgregare filios tuos, quæadmodũ gallina cõgregat pullos suos sub alas, & noluisti. Ergo vides quã necessaria sit preparatoria quædã licet informis adhuc, in peccatorib; cõtritio. Vides quantũ illis cū Christo, apostolis & prophetis cõueniat, qui præparamenta eiusmodi damna contritionemq; peccatoris, dicunt peccata accumulare?

Sed dicent aduersarij illud se facere ideo, ne conuersio peccatoris abscribatur meritis humanis, id quod faciebant impij Pelagiani. Pulchre sic, Dum vitant stulti vicia, in contraria currunt. Neque nos dicimus istiusmodi operibus præcedentibus mereri quenquam suam conuersionem, sed tantum aptare se voluntati & gratiæ Dei. Imo vbi omnem animi præparationem, pro virili nostra perfecimus (si tamen quis vnquam hoc fecit) fatemur nihilominus nos manere immerentes, nihilque propterea nobis à Deo deberi, & nõ sumus Pelagiani. Verũ animo nõ ficto, quod est, humiliter fatemur & dicimus, cū fecerimus omnia que præcepta sunt nobis, serui inutiles sumus, quod facere debuimus fecimus: debemus enim quãtũ possumus præparare nos ad ipsius voluntatem & gratiã, atq; ita dispositi cõmittere deo vt faciat nobiscũ secundũ beneplacitũ suum. Si dat gratiam, hanc suæ liberalitati, non nostræ præparationi debemus adscribere. Si non dat, non debemus propterea à pœnitentiã illa cessare, ipse enim nouit quid sit electio.

*Opera in
stificatio-
nem præ-
cedentiã
nihil me-
rentur &
tamẽ sunt
vtilia.*

Luc. 17.

electis & quando dare disposuit.

Et ne hanc ipsam quamvis informem præparationem solis nobis adscribimus, sed gratiæ Dei, voluntatem nostram ad hanc qualemcunque pœnitentiam excitanti, conatûsque nostros adiuuanti. Multiplex est gratia Dei. Sed quod attinet ad præsens argumētum duplex nobis consideranda venit. Vna iustificans, alia præueniens seu præparans. Vtraque datur gratis, & nullis nostris meritis præcedentibus, attamen, non vtraque idem operatur. Prior illa incomparabilis, redemptionis, sanctificationis & iustificationis gratia sola saluat. Altera præueniens illa, præseruat à malo vltiori, & præparat voluntatem nostram, vt fiat homo aptus gratiæ maiori percipiendæ. Sed tamen non saluat, neque iustificat sola ad æternam salutē. Nec debet hoc alicui mirum videri, gratuitum gratiæ donum dari & conseruari in peccatoribus, cùm beatus Augustinus libro contra Iulianum quarto, in libris item de ciuitate Dei, & plusculis aliis locis, velit gratiæ Dei speciali tributum, quicquid laudatorum & bonorum operum etiam infideles, ac idololatræ gesserunt, supra naturæ vires: sic gratia Dei erat donum prophetiæ Balaam: cùm esset Balaam peccator, & gratia illa abuteretur. Porro ego arbitror, omnem bonum motum voluntatis humanæ, ad Deum tendentem, etiam imperfectum, informem, & spiritu viuificante nondum præditum, haberi nihilominus à Deo. Quod ipsum Apostolus Paulus haud obscure indicat secūde Corinth. 3. cuius verba sunt: Fiduciam talem habemus per Christū ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Operatur enim deus oīa in omnibus, Quæ propter pri. Corinth. 10. cum dixisset, Abundantius omnibus Apostolis laboraui, statim subiunxit: Non autē ego, sed gratia Dei mecum. Sic & in epist. ad Philip. Cum metu, inquit, & tremore salutem vestrā operamini. Deus est enim qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona volūtate. Itaq; nostra ac solius arbitrij videntur opera quæ speciē boni habēt, nostreq; conatu solo cōstare si tamen cōsideremus omne, licet exigūū opus bonum, & prorsus informe, præsertim peccatorū nostrorum contritionem

Omnis præparatio ad deū venit à Deo.

Quicquid boni est in operibus hominum licet infidelium, à Deo est.

1. Cor. 12

Philip. 2.

tionem, plurimum à moribus & cōcupiscentia infirmitatis nostræ distare, non temere adscribemus poenitentiae gratia, affectibus nostris contraria soli voluntatis nostrae arbitrio, sed gratiae Dei, insensibili modo arbitrium nostrum praeueniens & ducenti. Iam sicut in naturalibus donis habent alij plus alij minus, hic tardum, ille praecox & promptum ingenium, ita & in gratuitis, vnus minorem, alius maiorem accipit gratiam. Multi gratiam Dei, quae potest in ipsis esse praeparatoria, amittunt sine fructu, per eam negligentiam. In alijs vero augentur haec dona sensim, in his scilicet qui eis non desunt, ipsaq; pro facultate arbitrij se amplectantur, quousq; tandem propitio Deo accedat gratia illa viuificans: Eo perueniunt quidem qui iustificantur sed insensibiliter. Punctum & horam primae gratiae iustificantis assignare non est nostrae peritiae, quae non redditur meritis, sed pro Dei voluntate nos latente nisi quod postea signis ceu indicijs quibusdam vbi operatur possimus praesentiam eius probabilem & aliquando certam, in nobis deprehendere. Sed de hoc aliàs. Nunc vero dictum suffecerit, & informes contritiones, & reliquos bonos arbitrij liberi motus, quamuis imperfectos, esse à gratia dei, nos exercente pro sua voluntate.

Forfan hic rogabit quispiam: Si & informis illa contritio est donum Dei, propter spem veniae supra naturam, cur exigitur à nobis praecipue & festina, & non potius expectatur quousque fides viuua, & charitas ad viam contritionis inflammaret? An potest homo informe illud donum, sed non contemnendum, priusquam detur apprehendere? Cui respondeo, Donum illud non posse quidem ab inuito Deo extorqueri: sed ille nemini fideliter petenti negat, vltro proponit, & oblatione eius praeuenit appetentes. Non potest homo Deum anteuertere, qui nunquam in conferendo hoc munere est apprehendente posterior. Nam sicut lumen solis prius est nostro aspectu, & tamen non habetur, nisi quando apertis oculis hauritur, ita & ille prior est sua gratia, quae tamen non habetur nisi ab accipiente. Hoc, hoc ipsum est quod praedicat Dauid in psalmis canens: Deus meus, misericordia eius praeueniet me semper. Quamlibet igitur properet homo, semper ille expectat, paratior

*Gratia
Dei exci-
tando pra-
uenit ar-
bitrium no-
strum.*

ad dandum, quàm homo ad accipiendum. Nisi præueniret enim, non inuitaret. Omnes vocat, omnibus exponit parata munera, & quod vniuersaliter promittit, gratia speciali, omnibus apprehendentibus singulariter reddit. Sed quaeret aliquis, Si præuenit omnes, quare non habent omnes præuentionis eius dona? Nimirum, quia dantur solis volentibus & arripientibus, nisi fortè raro miraculo, dentur non petentibus, sicut Paulo, aut aliud agētibus, sicut Matthæo. Tantum quisque donorum Dei habet, quantū accipit. Accipientis est donum, non negligentis, aut ociosè stertētis. Videtur itaq; homo per arbitrium suum liberum concipere pœnitentiam, sed reuera arbitrium illud homine nō aduertente à Deo excitatur, & fit quod ait Christus: Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eū. Itaq; homo concipiens contritionem, seu pœnitentiam, præbet voluntatem & arbitrium suum præuenienti gratiæ dei exercendum & dirigendū, licet non tam promptè aut perfectè, quam facit ille quem iam gratia iustificans regit & ducit. Talis enim iam planè spiritu dei agitur, tanquā filius dei. Proinde quantum contritionis & pœnitentiæ, aut alterius boni operis concipit homo suprâ humanæ prudētiae vires quæ ad spem remissionis peccatorum se non extendunt, tantum Deus inspirat ac donat. Hæc si deo pro qualicunq; conuersionis initio non ingrati agnoscimus, nullus metus est, vt in hæresim Pelagianam prolabamur. Sed quāto poterimus arbitrij conatu, adnitemur pœnitere, & tamē hūc ipsum conatum Deo excitanti adscribere non dubitamus. Quæ est omnium orthodoxorum patrum sententia, quam Augustinus multis voluminibus prolixè explicat, & post eum Prosper ille Aquitanicus, quam Innocentius primus, Bonifacius primus, Sosymus Celestinus, & alij non minus pij quàm docti Romani & Apostolicæ ecclesiæ pontifices, in diuersis Concilijs fideliter tenendam commendarunt & explicarunt. Chrystostomus quoq; aureum illud Paulinæ doctrinæ armarium, libro primo de compunctiōne cordis ita ait: Si gratia dei nihil requirit à nobis, vt faciat vnumquenq; perfectū, cur non omnibus ex æquo infunditur, vt fiant omnes repenti perfecti? Nō est enim perfonarū acceptor Deus. Sed quoniam non sola gratia Dei hoc

Actu. 9.
Matth. 9.
Lucæ. 5.

Chrystost.
sententia
aurea.

hoc agit, requiritur vt & nos quod in proposito nostro de
 viribus nostris est expleamus. Idcirco venit quidē ad vni-
 quenq; gratia Dei, sed apud eos, qui dignē explēt ea quæ
 in ipsis sunt, permanet. Ab his verò qui minus dignē agūt,
 cito discedit, Ad eos autem qui nec initium faciunt cōuer-
 tendi ad dominum, omnino non venit. Ita Chrysoſtomus,
 quem cum cæteris orthodoxis ecclesie patribus præſtiterit
 ſequi, quàm nouitiorum dogmatum authores, præſertim,
 quando hac in re communis eorum omnium conſenſus, et
 ſacra ſcriptura tam exacte cōquadret. At Bucerus patribus
 & ſcripturis poſthabitis, mauult ſequi magiſtrū ſuum Lu-
 theroſum. Videamus autē qua ratione permoſus. Nam nulla
 eſt, ſicut diximus, nequæ ſcripturæ, nequæ patrum autho-
 ritas quam prætedat, aut ſaltem prætexere poſſit. Itaque in-
 ter alia perpèram diſta, quæ recitare piget, quod niſi ad
 cauſam faciunt, hoc ſolo colore conatur tam horridā ſen-
 tentiam facere probabilem, ait: *Quicumque non eſt in gratia
 Dei, eſt Deo contrarius ſeu rebellis videri uertig, nec poſſit ha-
 bere contritionem aliam quam Iudas cum deſperatione; ſine fide,
 ſine affectuoſo deſiderio gratiæ Dei, ſicut quem non nouit, cum ſit
 ſine fide, & ideo non diligit quia non nouit. Propterea homo qui
 non eſt in gratia dei, contritione illa ex fide & charitate non pro-
 ueniente, amplius atque amplius peccabit, ſicut & in omni ope-
 re ſuo. Et poſt pauca, Fatemur ſecundum uerbum dei, omnia opere
 hominis ante gratiam dei & fidem, non ſolum non præparare ad
 bonum, uerum etiam cumulare peccata.*

Bucer.

Vide qua ratione procedat, quaſi qui extra gratiam
 eſt, ſit continuo deo in omnibus contrarius: quaſi contra-
 rium ſit Deo quod peccatores diligunt ſuos parētes, quod
 exercent iuſtitiam ciuilem, ſubueniunt pauperibus, magi-
 ſtratui obediunt, reprehendunt ac deteſtantur ſua maleſta-
 cta. Ex qua Theologia Bucero iſta probabit? Sic & reliqua
 quæ ſequuntur, ſunt omnia palam falſa. Quæ tu fronte au-
 des dicere, hominem Chriſtianum, qui amiſſa tantum ue-
 ra charitate, adhuc retinet mortua quidē, ſed precioſa del-
 dona, fidem, ſpem, cognitionem dei, non poſſe habere cō-
 tritionem aliam, quàm habuerit Iudas cum deſperatione.
 Licet enim mortua ſint hæc dona Dei ad pariendos fru-
 ctus dignos & meritorios, non tamen ita plane ſunt mor-
 tua,

Ortho-
 xus.

ta, ut eorum nullus sit usus: credunt enim & sperant & cognoscunt Deum etiam peccatores. Tam frequenter ut nihil accidat frequentius, amittitur vno superbia, aut libidinis peccato, gratia dei, & ira incurritur, sed tamen non continuo amitti scientiam dei, fidem, spem, desiderium regni, quae tu hic enumeras, vel ipsa experientia compertum habemus. Quot penè sunt homines Christiani, tot argueris testibus, quod negari non potest, sentimus hæc in nobis dona permanere, quanquam sine fructu, peccato durante, & non pudet, haud secus ac si quis stulta pertinacia videntem quempiam amisisse oculos, aut ambulatorem carere pedibus, contendat: Ita cavillari, peccatorem credentem amisisse fidem, & cum deum cogitet atque timeat, deum ignorare? Aut stolidi dementia totus laboras, qui talia habes tibi persuasas, aut credis adeò sensu carere, ut ignorem? nostros affectus.

Bucer.

Pergit: Fatemur secundum verbum dei, omnia opera hominis ante gratiam dei & fidem, non solum non preparare ad bonum, verum etiam cumulare peccata.

Orthodoxus.

Vani iactatores verbi dei, nihil frequentius habent in ore, quam verbum domini, verbum domini, cum nihil minus exhibeant. Proferant audeamus vbi scriptum sit: Bona opera ante gratiam non preparare, & esse peccata. Hic tam muti sunt quam pisces. At nos iam abunde monstravimus contrarium: idque ex vero verbo dei, & si res poscat, multo possumus idem copiosius per dei gratiam prestare. Quod ut videas, En vnum aut alterum scripturae locum huic negotio per commodum in praesens proferam. Lucæ 11. sunt verba Christi ad pharisæos, plenos, ut ibidem habetur, rapina & iniquitate: Verumtamen quod superest, date elemosynam, & omnia munda vobis. Audis hic quid valeat vnum opus bonum perditorum? Solam elemosynam tanti facit Christus, ut tot eorum mala testetur hac vna mundari. At iisdem erat Christus iratus, erant ob scelera sua extra gratiam, in quos & vix illud æternæ damnationis comminatorium intonat. An obstrepet hic etiam Christo Bucerus sicut nobis, & dicet elemosynam impiorum esse peccatum?

Opera bona ante gratiam inustificante non esse peccata.

In

In Apocalypsi cap. 2. & 3. scribitur ad Asiaticos episcopos, ubi eorum bene & male gesta quæ deus probet, & quæ improbet conscribuntur. Ad Ephesiorum episcopum: Charitatem tuam primam reliquisti dicitur, ac præcipitur ut agere penitentiam. Qui relinquit charitatem, à gratia excedit, quæ recedit à deo. Est enim deus charitas, & qui manet in charitate in deo manet. &c. Atque interim alia eius opera, laborum & patientiam, laudat is, de cuius ore procedit gladius utriusque parte acutus. An Bucerus melius & acutius examinavit opera extra charitatem facta quàm ille, & dicit esse peccata.

Ibidem Pergamenus episcopus arguitur neglecti esse officij, quod non depulerit ab Ecclesia sua tenentes doctrinam Balaam, docentes ponere scandalum filiis Israël, edere & fornicari, quamobrem & ipse monetur agere penitentiam. At eidem dicitur: Tenes nomen meum, & non negasti filiis meis. Ita Deus agnoscit benefacta etiam eorum qui adde offenderant, ut iuberentur penitentiam Deum sibi reconciliare. Sic ad Thyatirensem episcopum scribitur: Non opera tua & fidem & charitatem tuam: & nihilominus eidem obiicitur, habeo aduersus te pauca, quia permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit prophetam, docere & seducere filios meos. &c.

Cui simile est quod habetur de Iosaphat. 2. Paralip. 19. Impio præbes auxilium, & his qui oderunt dominum amicitia iungis, & ideo iram quidem domini mereris, sed bona opera inuenta sunt in te, eo quod abstuleris eos de terra Iuda, & præparaueris cor tuum ut requireres dominum deum patrum tuorum. Quàm multa sunt in libris Regum, Iudicum, & prophetarum historiae, malorum hominum, quorum tamen benefacta non improbat scriptura, sed laudat & prædicat: quæ si sunt peccata deo excusantur laudantur? non à vulgaribus scriptoribus, sed à virtute spiritu sancto inspirante, ea ipsa tradiderunt.

In euangelio qui eiiciebat dæmonia, nec tamen Christi sequebatur, ob id peccator erat, quod Christi discipulus non esset, & si quidem vera fuisset in eo charitas, conuenisset utique inter ipsum & Christi discipulos. Nunc vero talis est cui apostoli prohibuerint dæmonia eiicere, Quarto excusando dæmonia peccauit an non? Vtrumuis elige: si

eis peccasse, quare Christus iussit ne prohiberetur, & factū habuit acceptum? Si non peccavit, quid clamas opera extra charitatem esse omnia peccata?

Apostolus Paulus ad Roman. indicat gradus quibus ad fidem & inuocationē Dei perueniatur: Omnis, inquit, qui inuocauerit nomen Domini saluus erit. Quomodo autem inuocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei quem non audierunt? quomodo autem audiēt sine prædicante? Ergo fides ex auditu, auditus autē per verbum Dei. Vbi Apostolus salutem non gradibus inferioribus, sed inuocationi nominis domini refert acceptam, ad quā dicit perueniri fide, ad fidem autē præparari, auditu verbi. Ergo ne qui docebantur, & ad fidem erudiebantur, non iam secundum Bucerum præparabātur ad fidem & inuocationem, sed peccabant.

Corneliū quoque Centurionem illum, de quo Actu. 10. producentem in medium, sed hunc Bucer nō sinit sibi opponi. Vide, inquit, *Lector Christiane, quid faciant deputati: obiciunt mihi Cornelium Centurionem, cui dicunt profuisse sua opera, priusquam fidei lumen reciperet. Ex qua Theologia ita ratiocinātur: Dominus per dispersionem Iudæorum in omnes terras, quā Assyrii & Chaldæi fecerunt, passim multos gentiles ad fidem veram, in Deum conuertit, quorum quidam legem Moysi receperunt, & facti sunt, hoc est, aduenæ, Iudæo genossen. Alij non receptis Moisaicis caeremoniis, addixerūt se deo, & promissionem saluatoris mundi vera fide amplexi sunt, in qua Deū inuocauerunt, & ea per charitatis opera seruiuerunt, quos diuinitus religiosos Gotseligē luyde appellarunt. Talis fuit Eunuclus Cādacus reginæ Aethiopiæ, sicut & magnus rex Nabugodonosor, & alij plurimi. Ex hac fidelium sorte, fuit hic Cornelius: qua de causa B. Lucas, appellat eum *hæreticū qui deum verè & serio honorauit: eiq; seruiuit. Vnde Christianus quisq; homo potest cognoscere eū habuisse, etiā ante prædicationē Petri magnū fidei lunnē: quāuis mysteria Christi, nō ita diuersè, nec quod Iesus crucifixus verus Christus esset, cognouerit.**

Buceri

Rogo te nunc vicissim, qua Theologia nobis tot fortes credentiū facis? Platonica, an Numæ Pōpiliij? Nulla fit enim earum in sacris mentio. At tu numeras nobis tres fidelium sortes, cum annotatione marginali, Triplicē fuisse olim fideliū religionē, vnam Iudæorū, alterā proselytorū, tertiam

Orthodo-
xus.

Tres cre-
dentium

R tertiam

classes, o. tertiam religiosorū gentiliū. Quā distinctionem, quod ad
 lim secun Ethnicos attinet, paulo superius in errorib⁹ annotatis per
 dū Buce clarissimum virū D. Iohan. Gropperum excussimus. Na tu
 rum. magnam iniuriam hīc facis Samaritanis, quibus præstite-
 rat sortem vnā cōcedere, quā Ethnicis. Nunc relinquit
 eos extra omnem sortem miseros, cū neque inter Iudæos,
 aut profelytos olim numerarentur, Iohan. 4. quomodo ta
 Iudæus cum sis bibere à me possis quæ sum mulier Sama-
 ritana? Non enim cōtuntur Iudæi Samaritanis, neque in-
 ter Ethnicos, vt qui Iacob appellarent patrem suum, vt pa-
 ter ibidem. receperant quoque legem Moyfi, quam Ethni-
 corum sapientes, velut indoctam, ridiculam & supersti-
 tiosam contempserunt: sed & Deum verum, in monte Gar-
 zim adorabant. hos miror quomodo præterieris, & non eis
 quos Christus non est aspernatus, adeo, vt etiam sustine-
 rit se Samaritam appellari, & Samaritæ figura significari,
 vel quartam sortem constitueris, cum sis tam clemens in
 Ethnicos? Nota est Ethnicorum pietas. Numæ præsertim
 tui, Pompilij & Platonis, & Eneæ, quem quur omiseris nō
 video, cum habeat

Virgilius:

Sum pius Aeneas raptos qui ex hoste penates
 Classe veho mecum, nulli pietate secundus.

Extra si- Sed neque Samaritani, neque gentiles, neque alij qui-
 dē Chri- cunque Busebes extra Christi fidem agentes, aut fuerunt
 sti nemo vnquam, aut sunt modo, aut erunt aliquando in Ecclesia
 est in ec- Dei viuentis, quæ est corpus Christi, columna & firma-
 clesia. mentum omnis veritatis. An habes adhuc vllam Christi-
 ni sanguinis in te guttulam homo infidelis, vane & gene-
 licissime, qui homines Ethnicos, alienos & incredulos, Ec-
 clesie Christi audes comparare? Scin etiam quæ sit Eccle-
 sia? quomodo ex omnibus gentibus electa? quomodo sub
 Galat. 3. lege olim tanquā pædagogus in Christo sit custodia pro-
 ceptis, iudiciis, cæremoniis, figuris & mysteriis instructa,
 & conclusa in eam fidem quæ reuelanda erat? quomodo
 Ephes. 5. per euangelium genita? precioso sanguine filij Dei em-
 pra & sanctificata? Scin quomodo Christus dilexit Eccle-
 siam suam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctifica-
 ret, mundans eam lauacro aquæ (audis lauacro aquæ?) in
 verbo

verbo vitæ, vt ipse exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, nõ habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata? Scin ipsam solã habere quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, quosdam autem pastores, & doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatem fidei (ausculta quod dicitur) in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi, vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circũferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circũuentionem erroris? Si hoc nosti, qua fronte, quo ore, quo corde, audes tam alti consilij, nempe diuini, electionem, tam pretiosum sanguinem, tam inestimabilem gratiam, transferre ad gentes quæ ignorat dominum nostrum Iesum Christum, quæ ambulant in vanitate sensus sui? Esto habuerint Eusebes tui, speciem aliquam & imaginem pietatis. Nũquid potest Deo esse digna Eusebia quæ est extra dominum nostrum Iesum Christũ, in quo solo est salus, vita, & resurrectio nostra? Nunquid potest hæc à morte redimere? nunquid sanctificare, & regenerare? O insensati, quis vos fascino non credere veritati, ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, & in vobis crucifixus? Hoc solum volo à vobis discere: Ex Philosophia, sapietia & Eusebia carnis, spiritum accepistis, an ex auditu fidei? Sic stulti estis, vt cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini, At at malum, dicatur quod est. Non defenditur hinc vlla pietas. Ab Ecclesia prolapsus est desertor apostata, multosque secum in eadem ruinam pietatis obreptu protexit. Ergo adeo spes erat istis faciendæ, posse & extra ecclesiam saluari? Iam si saluantur Platones, Numæ, Nabuchodonosores, & id genus idololatræ homines impij extra veram ecclesiam, quomodo nõ saluentur, qui Christum licet extra eandem, tamen sonant, & prædicant? Hi sunt Eusebes illi atheosebes, qui arbitrantur obsequium se præstare Deo, quando Christum, quando corpus eius scindunt, lacerant, & persequuntur. Verũm non sic impij, non sic, sed tanquam puluis quem proicit ventus à facie terræ.

Ephes. 4.

Gẽtillium pietas nõ saluat.

Galat. 3.

Bucer pol licetur eis quos seduxit salutẽ extra ecclesiam.

*Vna tan-
tū ecclesia
credētū.* Vna fuit semper omnium in salutem credentium Eccle-
sia Dei, sicut vna fides, & Deus vnus. Hæc ante legē Moy-
si continebat illos qui appellabantur filij Dei, cum cæteri fi-
lij hominum vocarentur. Exiguū sanè fuisse hunc popu-
lum ostendit diluuium, quo tēpore cum genus humanum
in immensum creuisset, solus reperiebatur cum filijs suis
Noë qui saluaretur, vbi totam Ecclesiam, vnica arca con-
tinebat, omnēque Buceri Eusebes diluuiū periere. Sub le-
ge verò Iudæos & profelytos, pari conditione colligebat,
sicut nunc vndecūque collectos Christianos. Bucerus ve-
rò nouorum cælorum fabricator, cōcedit paradisiū & re-

*Bucer opi-
natur gē-
tiles extra
ecclesiam
posse sal-
uari.* gnum etiam iis, quos putat olim extra fidem Abrahæ fuisse,
se, aut nunc sine fide Christi esse, extra Christianorum ca-
tholicam ecclesiā Eusebes, religiosos Ethnicos, qui sua opi-
nionē, suāque fide saluētur: inter quos alibi numerat Pla-
tonem, Numam Pompiliū, & alios Idololatrias, hic addit
Nabuchodonosorem, & nescio quos alios, quorū nos ad-
huc celat nomina: Fortasse Catones, Fabritios, Regulos,
Aristides, Minoes vult, & eorū similes: recēset tamē Eunu-
chum Candacis, & Cornelium Centurionem. Vbi iterum

*Matt. 16
Actū. 4
1. Cor. 3.* quæso, è qua Theologia, aut ex quibus scripturis? Chri-
stus vnā ædificat credentiū ecclesiam super firmā Petri,
& nō est in aliqua alia sub cælo salus. Propterea ait Aposto-
lus ille doct̄ or gētium in fide & veritate, qui nullos nouit alios

Eusebes gētium: Fundamentū aliud nemo potest pone-
re, præter id quod positū est, quod est Christus Iesus, Qui
ueniens euangelizauit pacē vobis qui longè fuistis, & pacē
iis qui propè, quoniā per ipsum habemus accessum, ambo

Eph. 2. in vno spiritu ad patrem. Ergo iam nō estis hospites & ad-
uena, sed estis ciues sanctorū & domestici Dei, superadi-
ficati super fundamentū apostolorum & prophetarū, ipso
summo angulari lapide Iesu Christo, in quo omnis ædifi-
catio cōstructa crescit in tēplū sanctū in domino, quapti-

Iohā. 10. pter oportuit ipsum adducere omnes oves in vnū, vt esset
vnum ouile & vnus pastor, vnus Christus & vna Ecclesia,
ad quam & Eunuchum illum, & Cornelium vocauit. Si pō-

Actū. 8. sunt Eusebes Buceri in sua fide extra Ecclesiam saluari, qui
Actū. 10 Eunuchus ille & Cornelius in Ecclesiam vocantur & ba-
Eunu- ptizantur? Cur ad Cornelium dicit angelus: Mitte in Iop-
pet

pen & accerse Simonem qui cognominatur Petrus, hic tibi *chus &*
 dicit, quid te oporteat facere. Quid est, oportet? Sic tractat *Corneli-*
 Bucer scripturas, ut illud quod oporteat non viderit, atque *us vocan-*
 interim Delectos irridens, rogat quâ nam Theologia effi- *tur ad ec-*
 ciant Cornelio profuisse opera sua, antequam fidei lumen *clesiam.*
 acciperet. Non sanè Theologia BucERICA, quæ non videt
 quid oporteat, sed veteri patrum Theologia, quæ non ne-
 gligit, quæ diligenter quod oporteat perpendet, quæ in-
 quirat & videt, quo profuerint Cornelio sua opera. Non *Quatenus*
 enim profuerunt ei ad salutem æternâ, neque ad meritum *profuerit*
 tegni, sed ut mitteretur ad eum angelus, ut doceretur, qui- *Cornelio*
 bus ad æternam salutem proficeret, Profuerunt ut infor- *ante fidē*
 mis formaretur, ut præparatus ad fidem, fidei lumen ac- *Christi*
 ciperet. *sua opera*

Sed Bucerus contendit ipsum iam magnum fidei lumen
 habuisse, & cecos arbitratur Delectos Colonien. qui hoc
 non viderint. Homo perspicax, linceis suis oculis vidit plus
 aliquid in Cornelio solus, quàm octo deputati Colonien.
 quàm angelus, quàm princeps apostolorum Petrus, quàm
 denique & ipse Deus, quos omnes latuit magnum illud fi-
 dei lumen in Cornelio, Bucero perspectum. Dicētibus Iu- *Iohā. 12.*
 deis: Nos audiimus ex lege, quia Christus manet in æter-
 num, Respondit Christus: Adhuc modicum lumen in vobis
 est, Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filij lucis sitis.
 Qui si tantum luminis & in Cornelio perspexisset, dixisset
 utique: adhuc lumen in te est, dū lucem habes, crede in lu-
 cem & eris filius lucis. Iam ne modicum quidem in eo ani-
 maduertit Christus, idcirco non audit quod Iudæi. Quid
 autem? Mitte & accerse Simonem, hic tibi dicet, quid te o-
 porteat facere, ut lumen accipias.

At quod est magnum illud fidei lumen h BucER, quod
 Cornelio tribuis? Licet ignoraret, inquit, mysteria Christi, & *Bucer.*
 quod Iesus crucifixus ille esset Christus, tamen magnum fidei lumen
 habuit. Alioqui non potuisset obtinere laudem Eusebeos & timo-
 ri Dei, nec potuissent orationes eius & Elcemosynæ tanti valere a-
 pud Deum.

Non ita Bucere cessa nobis dicere, alioqui. Nō habet enim
 hoc scriptura, quæ hoc docet, quod nos asserimus: Nimirū
 opera bona ante gratiam fidei iustificantis, non solum non
 R iij im-

loquetur tibi verba in quibus saluaberis tu, & tota domus tua. Itaque non poterant opera saluare. Nam si his quae Petrus praedicat saluatur & ipse & domus sua, nondum habuit Cornelius ex operibus salutem, donec operibus suis fides ad querendum praemium offerret.

Sed malunt aduersarij audire August. quem vulgo iactant esse suum perperam semper, & Augustino ipso reclamante. Lib. 1. de baptisate contra Donatist. ait: Neque enim & Cornelij gentilis hominis orationes non sunt exaudita, aut eleemosyne non sunt accepta, imo & angelum ad se miti & missum meruit intueri, per quem posset utiq; sine hominis alicuius accessu cuncta necessaria discere. Sed quoniam quicquid boni in orationibus & eleemosynis habebat, prodesse illi non poterat, nisi per vinculum Christianae societatis & pacis incorporaretur Ecclesiae, iudicetur mittere ad Petrum, & per illum discit Christum, per illum etiam baptizatus, Christiano populo, consortio quoque communionis adiungitur, cui sola bonorum operum similitudine iungebatur. Quibus verbis B. August. clare quae diximus, comprehendit. Primo, Cornelium antequam didicisset fidem Christi, habuisse bona opera, deo quodam modo accepta: vbi corrumpit Buceri doctrina, de peccato contritionis & operum, ante fidem & gratiam iustificantem. Secundo eadem opera non profuisse Cornelio ad salutem sine fide Christi, & extra corpus Ecclesiae vbi corrumpit eiusdem de religionis gentilibus prophana doctrina. Vis ergo nunc audire, cum non valuerint ad salutem, ad quid extra corpus Christi adhuc consistenti, opera illa secundum eundem profuerint? Cum nostra assertio habeat, eiusmodi opera preparare & disponere ad gratiam, nihil verò mereri, hinc amplius aliquid videtur promittere, lib. 1. de predestinatione sanctorum, cap. 7. vbi ait: Solet de viro bono dici, ideo credere meruit, quia vir bonus erat antequam crederet: quod de Cornelio dici potest, cuius acceptae sunt eleemosynae, & exaudita orationes, antequam credidisset in Christum. Ita August. Quod ipsum tamen eius dictum (credere meruit) nolim sensu proprio accipi, quasi Deus factus sit Cornelio debitor, ex merito & iustitiae debito, antequam fidem Christi viuam haberet, ut hanc fidem velut promerenti dare

R. iij dare

Extra corpus & societate Ecclesiae non poterat Cornelius saluari.

An meruit Cornelius sibi à deo fidem.

dare debuerit, quod à sensu Augustini planè abhorretur, sed ad eum modum quo recentiores Theologi loquuntur de merito congrui, quod aiunt non esse verum meritum, sed Dei dignationem: dignatur enim misericors Deus homines suis donis, quos scit, etsi (vt fit nonnunquam incognita) ea tamen tota mente desiderare, seque plus ceteris ipsi preparare, licet sint peccatores & gratia eius reuera indigni. Sic Cornelium affectu & operibus paratum ad credendum ac perficiendum Dei voluntatem, dignabatur munere fidei, vt metuerit fidem, hoc est, dignatione Dei eam acceperit. Censuit enim Deus, eum qui informi & imperfecta fide, eousque bonorum operum profecerat idoneum seu dignum cui veritas & salus misericorditer exhiberetur. Quæ sententia cum præcedentibus & sequentibus in eodem ac aliis libris, vbi hanc materiã B. August. tractat, satis concordat. Aduersarij verò, de merito congrui non aliter ferè loquuntur, quàm si oporteat homines minimum esse paratos, & hoc potissimum curare, ne videantur vlla benefactorum specie Dei misericordiam quasi uisisse, videlicet ne habeant periculosa illam fiduciam operum. Digna verò causa, quasi propterea quis statim fidat operibus, quia cupit iratum sibi Deum reconciliare, per detestationem peccatorum, & obedientiam qualencunque, quasi item Deus imparatis & negligentibus, nullaque peccatorum penitentia contritis, suam gratiam facillime impartiat, quàm eis qui bonorum operum studio, quaerant & ambiunt vt Deo possint aliquando placere, vt in gratiam recipiantur, & fiant de vasis iræ vasa misericordie. Non potest sunt quidem absque fide & gratia placere Deo, nec operibus suis mortuis vt placeant efficere: debet tamen huc totis viribus contendere, etiamsi non possint, vt Deus eorum misereatur. Scimus quod gratia Dei datur etiã præter expectationem aliud gentibus, nonnunquam recalcitrantibus, sed tamen hæc rara: frequentius est in scripturis Deum se querentibus prebere.

Quæ hætenus differuimus de rudi penitentia, seu contritione illa informi, & operibus bonis quidem, delectu tamen gratiæ mortuis, in hoc tantum dicta sunt, recenseretur falsum esse, quod hæretici asseuerant talia con-

Quod merito congrui dicatur Theologus.

Congruum meritum quod non habet, respicit hæretici.

nia esse verè peccata, tantumq; abesse vt homo iis se pre-
pararet ad gratiam, vt etiam amplius ita peccet, deumque
offendat. At vbi infra in Iudicio Delectorum de tota pœ-
nitentia & eius partibus agetur, latius & adiuuante gra-
tia Domini nostri Iesu Christi, luculenter explicabimus,
aduersum hæreticos, veræ pœnitentiæ partes, quid de con-
tritione, quid de confessione, absolute & satisfactione
semper crediderit ac credat modò Ecclesia illa Dei, super
firmam petram ædificata.

Habes itaque nunc Lector Christiane & pie, de pecca-
to originali, quale sit, & quod sit: de penis, viciis & malis
inde sequutis: de eiuſdem peccati facta per Christum a-
bolitione: de concupiscentia, & viciis post extinctum ip-
sum peccatum reliquis: quid proficit baptisma eorum qui
negant hominem peccato illo liberari: de potentia & im-
potentia naturæ humanæ, spiritu sancto per regeneratio-
nem accepto: de contritione item peccatorum, ante recon-
ciliationem per gratiam, & bonis operibus, gratiæ defe-
ctu mortuis, Catholicæ & orthodoxæ fidei nostræ asser-
tionem, contrariorumque dogmatum confutationem: ali-
quanto quàm institueram prolixior, sed hoc dabis ca-
lori nostro, qui modi & termini vix patiens, excurrerebat,
in iis quæ ad sacrosanctæ fidei nostræ puritatem retinen-
dam pertinere videbantur: quam peruersis dogmatis labe-
factari, æquo animo ferre non poteram.

DE VENERATIONE, IN- tercessione & inuocatione sanctorum.

S Equitur nunc in libello Iudicij censura De-
lectorum, de operibus bonis, & eorum me-
ritis per gratiam, cui insertus est, casus, ma-
gis quàm consilio (vt in opere tumultuario
facile poterat committi, presertim vbi sicut
obuia erant colligeretur, cōscriberenturq;
multorum iudicia) articulus de inuocatione Sanctorum:
quem grauitè & infestis animis, Philippus, Bucerus &
Oldendorpius oppugnant, ac sibi iam de eo triumphare
videntur: